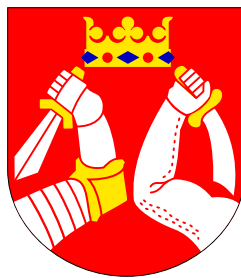

ALUEELLISTAMISEN STRATEGIAN VALMISTELUN TIETOPOHJA

-

ITÄ-SUOMEN ALUE

MDI

Aluekehittämisen konsulttitoimisto

Sisällysluettelo

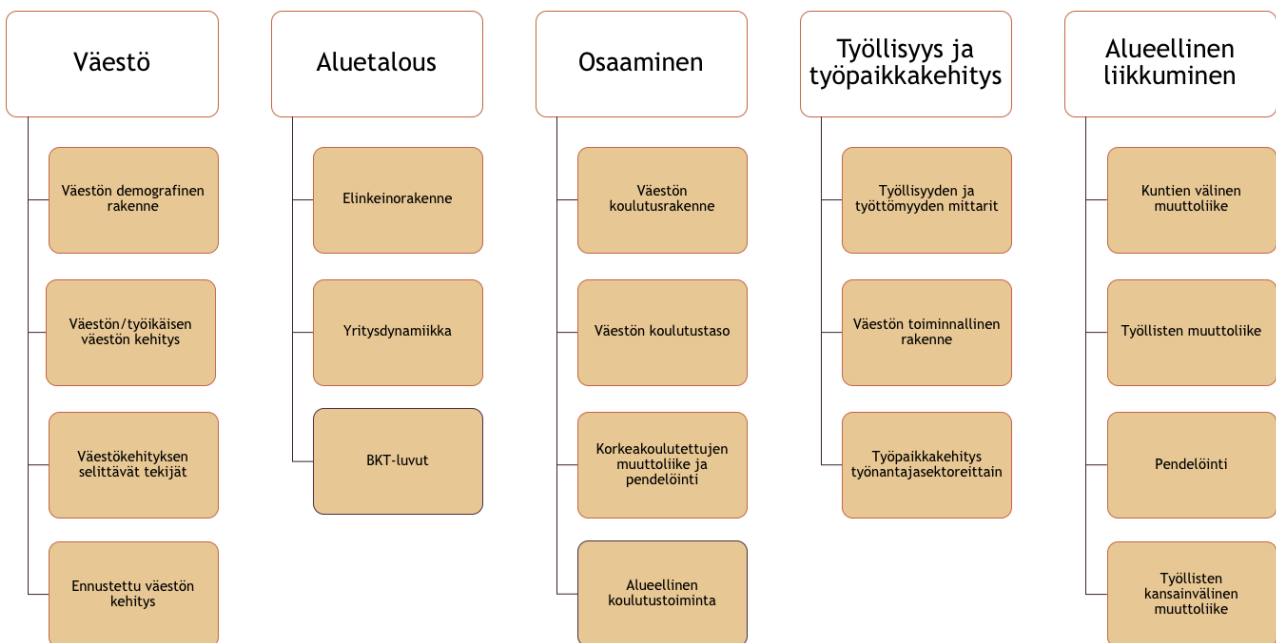
1. JOHDANTO	3
2. ITÄ-SUOMEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2.1 ETELÄ-SAVON TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.2 POHJOIS-SAVON TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	7
2.3 POHJOIS-KARJALAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
2.4 KAINUUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	9
3. ITÄ-SUOMEN VÄESTÖDYNAMIIKKA	11
3.1 ETELÄ-SAVON VÄESTÖDYNAMIIKKA	13
3.2 POHJOIS-SAVON VÄESTÖDYNAMIIKKA	15
3.3 POHJOIS-KARJALAN VÄESTÖDYNAMIIKKA	19
3.4 KAINUUN VÄESTÖDYNAMIIKKA	21
4. ITÄ-SUOMEN ALUETALouden KEHITYS JA RAKENNE	25
4.1 ETELÄ-SAVON ALUETALouden KEHITYS JA RAKENNE	25
4.2 POHJOIS-SAVON ALUETALouden RAKENNE JA KEHITYS.....	26
4.3. POHJOIS-KARJALAN ALUETALouden RAKENNE JA KEHITYS	28
4.4 KAINUUN ALUETALouden RAKENNE JA KEHITYS	29
5. ITÄ-SUOMEN TYÖLLISYYSDYNAMIIKKA JA TYÖPAIKKAKEHITYS.....	31
6. ITÄ-SUOMEN ALUEEN ALUELIKKUMISDYNAMIIKKA	36
6.1 ETELÄ-SAVON ALUELIKKUMISDYNAMIIKKA.....	37
6.2 POHJOIS-SAVON ALUELIKKUMISDYNAMIIKKA	39
6.3 POHJOIS-KARJALA ALUELIKKUMISDYNAMIIKKA	41
6.4 KAINUUN ALUELIKKUMISDYNAMIIKKA.....	43
7. ITÄ-SUOMEN ALUEEN OSAAMISDYNAMIIKKA	45
7.1 ETELÄ-SAVON OSAAMISDYNAMIIKKA	46
7.2 POHJOIS-SAVON OSAAMISDYNAMIIKKA	48
7.3 POHJOIS-KARJALAN OSAAMISDYNAMIIKKA	50
7.4 KAINUUN OSAAMISDYNAMIIKKA	52

1. Johdanto

Alueellistamisen strategian tietopohjan tarkoituksena on tuottaa jokaiselle maakunnalle kuvaus toimintaympäristössä, jossa valtio toimii nyt ja tulevaisuudessa, sekä arvioida tämän perusteella, minkälaisessa ympäristössä alueellistaminen toteutetaan ja minkälaisia vaikutuksia monipaikkaisuuteen, paikkariippumattomuuteen sekä etätöskentelyyn perustuvalla uuden tyyppisellä alueellistamisella olisi kunkin maakunnan kannalta. Toimintaympäristöanalyysi kuvaa viiden eri teeman ja näiden tärkeimpien muuttujien kautta kokonaisvaltaisesti maakunnittaista toimintaympäristöä. Toimintaympäristöanalyysi nostaa esille kunkin maakunnan ja alueen nykytilaa, toteutunutta kehitystä ja tulevaa kehitystä sekä alueiden välille ja sisälle syntyneitä eroja ja mahdollista konvergoitumista. Alueellistamisen vaikutuksia arvioidaan toimintaympäristön kontekstista, huomioiden etenkin maakunnittaisen koulutustoiminnan, alueliikkumisen dynamiikan sekä aiemmassa tutkimuksessa löydettyjen tekijöiden vaikutuksen siihen, minne ja minkä tekijöiden vaikutuksesta ihmiset muuttavat.

Toimintaympäristöanalyysi koostuu viidestä teemasta. **Tarkastelun teemat ovat 1. Väestödynamikka, 2. Aluetalous ja aluetalouden kehitys ja rakenne, 3. Työllisyysdynamikka ja työpaikkakehitys, 4. Alueliikkumisdynamikka sekä 6. Osaamisdynamikka.** Jokaisen teemaa on tarkasteltu 4-6 muuttujan avulla; valitut muuttujat kuvaavat kyseistä teemaa monipuolisesti ja erinäkökulmasta. Yhdessä viisi teemaa ja teemojen muuttujat muodostavat tarkan kuvan jokaisen maakunnan nykyisestä ja tulevasta toimintaympäristöstä.

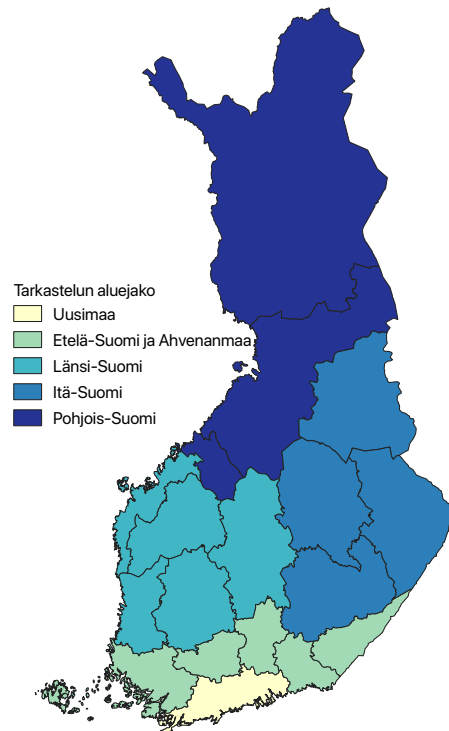
Tarkastelun on toteutettu maakuntatasolla. Maakunnittaista kehitystä on verrattu toisiinsa maakuntiin ja kaikissa teemoissa on myös huomioitu maakuntien sisäinen kehitys tarkastelemalla maakunnan kuntien, seutukuntien ja työssäkäyntialueiden kehitystä. Tätä kautta maakunnan sisällä olevat kehitys- ja toimintaympäristöjen erot tulevat huomioiduiksi, jonka johdosta myös maakunnan sisäinen dynamiikka on huomioitu osaksi maakunnan toimintaympäristöä. Näin syntyy tarkka- ja monipuolinen näkökulma toimintaympäristössä, jossa valtio toimii ja jossa alueellistamispäätökset toteutetaan.

Kuva 1 Alueellistamisen strategian tietopohjan teemat ja muuttujat

Tulosten selkeyttämiseksi ja toimivan maakuntien välisen vertailun mahdollistamiseksi kaikki maakunnat on jaettu viiteen eri alueeseen, joissa alueen maakuntia yhdistävät etenkin sijainti, mutta myös yleinen laajempi toimintaympäristö. Viisialueetta ovat Uusimaa, Etelä-Suomi ja Ahvenanmaa, Länsi-Suomi, Itä-Suomi ja Pohjois-Suomi (Kartta 1.). Aluejako ei perustu mihinkään viralliseen aluejaoteluun, vaan on valittu tarkastelun kannalta mahdollisimman mielekkääksi.

Jokaisen alueen maakuntien toimintaympäristöstä on tehty oma raportti, jossa on kuvattu kyseisen alueen maakuntien toimintaympäristö viiden teeman ja muuttujien avulla. Huolimatta siitä, että tarkastelu on tehty viiden alueen kautta, tarkastelun kohteena ovat alueen maakunnat, ei alue itse. Tässä alueellistamisen strategian valmistelun tietopohjan raportissa on tarkasteltu Itä-Suomen aluetta. Itä-Suomen alue koostuu Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakunnista.

Kartta 1 Tarkastelun aluejako

Raportin rakenne poikkeaa jossain määrin tavanomaisesta, heti toisessa luvussa on kuvattu alueen maakuntien toimintaympäristö ja alueellistamisen vaikutukset maakunnalle, jotka ovat käytännössä tiivis maakunta-kohtainen toimintaympäristöanalyysin lopputulos ja yhteenveto viidestä eri teeman perusteella. Tämän jälkeen luvuissa 3-7 on kuvattu kukin viidestä eri teemasta jokaisen maakunnan osalta. Raportin rakenteen tarkoituksena on varmistaa, että huomio kiinnittyy etenkin jokaisen maakunnan toimintaympäristöanalyysiin. Kaikki toisessa luvussa esitetyt tulokset perustuvat lukuihin 3-7, joista on mahdollista lukea tarkempaa maakunnittaista analyysiä kunkin teeman osalta. Alueellistamisen strategian tietopohja perustuu täysin tilastolliseen tarkasteluun, eikä sisällä toimintasuosituksia minkään aihealueen osalta.

2. Itä-Suomen toimintaympäristö

Tarkastelu Itä-Suomen alue koostuu neljästä maakunnasta: Etelä-Savosta, Pohjois-Savosta, Pohjois-Karjalasta ja Kainuusta. Alue on tarkasteltavista alueista väestöpohjaltaan pienin. Itä-Suomen alueen maakunnat muodostavat kaksi eri toimintaympäristöä maakuntatasolla: maakunnat, joissa on merkittävää korkeakoulutustoimintaa ja maakunnat, joissa korkeakoulutustoiminta on vähäistä. Tämä heijastuu etenkin väestönkehitykseen: korkeakoulutusmaakunnissa (Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) kärsivät vain maltillisia muuttotappiota etenkin nuorten ryhmässä, jonka johdosta näiden maakuntien ikärakenne on nuorempi, joka pitää luonnollisen väestönkehityksen vähemmän negatiivisena. Maakunnat, joista puuttuu merkittävä korkeakoulutustoiminta (Kainuu, Etelä-Savo) kärsivät erittäin suuria muuttotappiota sekä nuorten että nuorten aikuisten ryhmissä, joka heijastuu myös erittäin negatiivisena luonnollisena väestönlisäyksenä. Vastaava jako merkittävien korkeakoulutusmaakuntien ja muiden maakuntien välillä näkyy myös väestöennusteessa vuosien 2018-2040 aikana Itä-Suomen alueella.

Työpaikkakehitys jäi kaikissa Itä-Suomen maakunnissa negatiiviseksi, joskin erot olivat merkittäviä etenkin Pohjois-Savon ja Etelä-Savon välillä. Etelä-Savon työpaikka ja työllisen väestön kehitys jäi erittäin negatiiviseksi maakunnan kokeman rajun rakennemuutoksen vaikutuksesta. Itä-Suomen maakunnissa valtion merkitys työllistäjä on myös korostunut Etelä-Savo lukuun ottamatta. Kaikissa Itä-Suomen alueen maakunnissa työllisyysdynamiikan mittarit (työllisyysaste ja työttömyysaste) jäivät koko maan keskitasoa selvästi heikommiksi, joskin etenkin Pohjois-Karjalan arvot olivat erittäin heikkoja. Kaikissa maakunnissa työllisyysasteet ovat kuitenkin vahvistuneet ja työttömyysasteet laskeneet.

Väestön koulutusrakenne mukaili Itä-Suomen alueella vahvasti korkeakoulutustoiminnan laajuutta. Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa, joissa oli merkittävää ammattikorke- ja yliopistokoulutustoimintaa, väestön koulutustaso on huomattavasti korkeampi kuin Etelä-Savossa ja Kainuussa, jossa väestön koulutustaso jäi koko maan matalimmaksi.

Itä-Suomen alueen maakunnat eivät kuitenkaan ole homogeenisiä kokonaisuuksia, vaan maakuntien sisällä erot kaikilla kehityksen mittareilla ovat hyvin suuria. Etenkin Itä-Suomen maakunnissa, joissa on merkittävää korkeakoulutustoimintaa ero maakunnan keskuskaupungin ja muun maakunnan välillä on hyvin huomattava. Esimerkiksi Kuopion kaupungin kehitys ja toimintaympäristö muistuttaa muita yliopistokaupunkeja, kun taas muun maakunnan kehitys ei poikkea merkittävässä määrin Kainuun pienten kuntien kehityksestä. Tämän takia maakunnan sisäisen toimintaympäristön huomioiminen on erityisen tärkeää; osioissa 2.1-2.4 on kuvattu maakunnittain kunkin maakunnan ja maakunnan sisäinen toimintaympäristö tai toimintaympäristöt.

Taulukko 1 Itä-Suomen alueen maakunnat tarkastelun avainmuuttujilla

	Väestönkehitys 2007-2018	Työikäisen väes- tön kehitys 2007- 2018	Väestönkehi- tys 2018-2040	Työikäisen vä- estön kehitys 2018-2040	BKT/as	Työpaikkakehi- tys 2007-2017	Työllisyys- aste 2018
Etelä-Savo	-8,9 %	-18,1 %	-18 %	-26 %	31395	-11,1 %	68,5 %
Pohjois-Savo	-1,3 %	-8,4 %	-9 %	-14 %	34258	-3,3 %	69,0 %
Pohjois-Karjala	-2,7 %	-10,7 %	-9 %	-14 %	31063	-5,1 %	64,8 %
Kainuu	-8,9 %	-17,7 %	-18 %	-24 %	31167	-7,1 %	67,8 %
Koko maa	4,1 %	-2,8 %	0 %	-3,0 %	40991	-1,7 %	71,8 %
Mediaani maakunta	0,0 %	-8,5 %	-9 %	-13 %	36365	-3,4 %	69,4 %

	Työttömyysaste 2018	Valtion työpaikkojen osuus 2017	Valtion työpaikkojen kehitys (%)	Nettomuutto 2007-2018 1000/as	Nettosiirtolaisuus 2007-2018 1000/as	VKTM 2018	Korkea-asteen suorittaneet
Etelä-Savo	12 %	4,1 %	-25,5 %	-4,5	2,0	323,9	25,5
Pohjois-Savo	11 %	5,7 %	-19,2 %	-1,0	1,6	353,7	28,1
Pohjois-Karjala	14 %	6,0 %	-14,3 %	-2,4	2,4	344,3	26,2
Kainuu	12 %	5,6 %	-32,2 %	-7,5	2,7	328,1	24,9
Koko maa	10 %	5,3 %	-16,2 %	0,0	2,8	375,2	31,8
Mediaani maakunta	10,8 %	4,8 %	-17,9 %	-2,4	2,2	342,3	27,2

2.1 Etelä-Savon toimintaympäristö

Etelä-Savon toimintaympäristö on kokenut erittäin voimakkaan muutoksen vuosien 2007-2018 aikana. Maakunta on kokenut tämän ajanjakson aikana erittäin voimakkaan demografisen sekä taloudellisen rakennemuutoksen. Demografisesta rakennemuutoksesta kertoo Etelä-Savon erittäin voimakkaasti supistunut väestö, maakunnan väestö supistui vuosien 2007-2018 aikana 8,9 prosentilla ja työikäinen väestö jopa 18,1 prosentilla. Etelä-Savon työikäisen väestönkehitys on heikointa kaikista maakunnista. Heikkoa väestönkehitystä selittää maakunnan ikärakenne ja laskenut syntyvyys, mutta myös erittäin suuret muuttotappiot maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Etelä-Savo kärsii lähes kaikille maakunnille suurilla muuttotappioilla; suurimmat muuttotappiot maakunta kärsii naapurimaakunnille sekä Pirkanmaalle ja Uudellemaalle. Etelä-Savon tuleva väestönkehitys tulee myös olemaan erittäin negatiivista Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan: maakunnan työikäisen väestön ennustetaan supistuvan jopa neljänneksellä.

Myös maakunnan aluetalous on kärsinyt haastavasta rakennemuutoksesta: työpaikkojen määrä supistui 11 prosentilla ja työllinen väestö jopa 9 000 henkilöllä. Työpaikkojen määrä väheni etenkin teollisuuden ja maatalouden aloilla, työpaikkojen määrä kasvoi käytännössä ainoastaan sota-palveluissa. Maakunnan työllisyysaste oli myös selvästi alla koko maan keskitason (vuonna 2018 68,5%) ja työttömyysaste oli koko maan keskitasoa selvästi korkeampi (12%). Maakunnan väestön koulutustaso on alueen vähäisen koulutustoiminnan ja elinkeinorakenteen vaikutuksesta erittäin matala, VKTM-indeksi on matalin kaikista maakunnista ja vain neljäsosa väestöstä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon.

Maakunnan sisällä on jonkin verran eriytymistä, vaikkakin sekä väestönkehitys että aluetalouden kehitys on ollut heikkoa kaikissa Etelä-Savon kunnissa. Mikkelin väestö supistui maltillisesti vuosien 2007-2018 aikana ja myös Mikkelin työikäisen väestön kehitys jäi maltillisemmaksi kuin muussa maakunnassa. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan kaikissa Etelä-Savon kunnissa väestö supistuu erittäin voimakkaasti vuosien 2018-2040 aikana ja työikäinen väestö jopa hälyttävän voimakkaasti. Supistuminen on Mikkelissä kuitenkin maltillisempaa kuin muussa maakunnassa. Etenkin Savonlinnan ennustettu kehitys on erittäin negatiivista seutukaupungiksi, mutta kaupungin kokema rakennemuutos selittää merkittävän osan erittäin negatiivisesta väestönkehityksestä.

Valtion näkökulmasta erittäin voimakas väestön supistuminen ja erityisesti työikäisen väestön supistuminen tulee leimaamaan Etelä-Savon toimintaympäristöä tulevina vuosikymmeninä. Etenkin Mikkelin ulkopuolella väestön supistuminen on lähes poikkeuksellisen voimakasta, joka tulee heijastumaan sekä palveluiden kysyntään että työvoiman saatavuuteen. Työvoima tulee supistumaan erittäin voimakkaasti koko maakunnassa, joka tulee synnyttämään tarvetta uuden työvoiman löytämiselle. Työvoiman osalta erityisenä haasteena on maakunnan syrjäinen sijainti: mahdollisen työvoimapulan ratkaisuna ei toimi pendelöinti maakunnan ulkopuolelta.

Koska maakunnan koulutustarjonta on vähäistä, erityistä koulutusta tai työkokemusta omaavan työvoiman saanti Etelä-Savoon voi osoittautua erittäin haastavaksi.

Valtion työpaikkojen osuus Etelä-Savon työpaikoista oli 4,1 prosenttia vuonna 2017, joka on koko maan keskitasoa selvästi matalampi osuus. Valtion työpaikkojen määrä on myös supistunut neljänneksellä vuosien 2007-2017 aikana. Valtion työpaikkoja oli eniten Mikkelin seudulla, mutta merkittävässä määrin myös Savonlinnan ja Pieksämäen seuduilla. Paikkariippumattomuuteen perustuvalla alueellistamisella voisi olla kohtuullisia vaikutuksia Etelä-Savolle. Etelä-Savoon muuttaa merkittävästi jo eläköityneitä henkilöitä Uudeltamaalta ja Uudellamaalla asuvilla henkilöillä on merkittävässä määrin vapaa-ajan asuntoja Etelä-Savossa. Molemmat tekijät kertovat, että Etelä-Savolla on vetovoimaa suhteessa Uuteenmaahan, mutta oletettavasti työllistymiseen liittyvät tekijät rajoittavat muuttoa, jolloin paikkariippumaton työ voisi lisätä työllisten Uudellamaalla asuvien muutto-liikettä Etelä-Savoon. Jos muutot kohdistuisivat vastaavasti kuin jo eläköityneiden muutot Mikkelin seutu saisi suurimmat hyödyt ja Pieksämäen seutu vähäisimmät hyödyt. Toisaalta Etelä-Savon pienet työmarkkinat etenkin korkeakoulutetuille, sekä suhteellisen heikko saavutettavuus voivat toimia muuttoa ”estävinä” tekijöinä.

2.2 Pohjois-Savon toimintaympäristö

Pohjois-Savon demografinen ja taloudellinen kehitys näyttäytyy maakuntatasolla suhteellisen maltillisena, mutta maakunnan sisällä kehitys on erittäin eriytynyttä. Maakunnan väestö supistui maltillisesti (-1,3%) vuosien 2007-2018 aikana lähinnä negatiivisen luonnollisen väestönlisäyksen sekä maltillisten muuttotappioiden vaikutuksesta. Maakunnan sisällä kuitenkin ainoastaan Kuopion seutukunta kasvoi, kun taas muulla seudulla väestö joko supistui suhteellisen voimakkaasti tai voimakkaasti. Maakunnan työikäinen väestö supistui etenkin ikääntymisen vaikutuksesta suhteellisen voimakkaasti; Kuopiossa työikäinen väestö kuitenkin kasvoi vielä vuosien 2007-2018 aikana, kun taas muussa maakunnassa työikäinen väestö supistui. Kuopion muusta maakunnasta eriyvä kehitys perustuu nuorempaan ikärakenteeseen, muuttovoittoihin opiskelijoista sekä maahanmuuttoon. Muun maakunnan voimakas supistuminen perustui vanhaan ikärakenteeseen sekä Kuopiolle karsittyihin muuttotappioihin etenkin nuorten ryhmässä. Kuopion väestönkehitystä kuitenkin heikensivät muuttotappiot etenkin Helsingin seudulle. Pohjois-Savon tulevan väestönkehityksen ennustetaan olevan vielä voimakkaammin polarisoitunutta: Kuopion väestönkehitys sinnittelee koko väestön osalta maltillisesti positiivisena ja työikäisen väestön osalta maltillisesti negatiivisena, kun taas koko muu maakunta supistuu erittäin voimakkaasti.

Taloudellinen kehitys oli vastaavasti polarisoitunutta: työpaikkojen ja työllisten määrä supistui maltillisesti maakuntatasolla, mutta seututasolla työpaikkojen määrä kasvoi etenkin Kuopion seudulla ja supistui voimakkaasti muille seuduille. Maakunnassa etenkin teollisuuden työpaikkojen kehitys oli erittäin negatiivista. Pohjois-Savon työllisyys- ja työttömyysasteet jäivät koko maan keskitasoa selvästi heikommiksi, mutta olivat Itä-Suomen alueella suhteellisen vahvat. Maakunnan väestön koulutustaso alitti maan keskitason, mutta oli selvästi korkein Itä-Suomen alueella: ero maakunnan sisällä on kuitenkin erittäin suuri, Kuopiossa väestön koulutusrakenne vastaa lähes muita suuria yliopistokaupunkeja, kun taas muussa maakunnassa väestön koulutustaso on erittäin matala.

Voimakas ero Pohjois-Savossa Kuopion seudun ja muun maakunnan välillä luo maakuntaan voimakkaasti toisistaan poikkeavat toimintaympäristöt. Demografisesta näkökulmasta Kuopion seudun toimintaympäristö pysyy nykytilaa lähes vastaavana, joskin väestön vanheneminen voi hieman muovata toimintaympäristöä. Muun Pohjois-Savon toimintaympäristö muuttuu yhä voimakkaammin supistuvaksi, etenkin seutukaupunkien (Iisalmi, Varkaus) määrällinen väestönkehitys muuttuu erittäin negatiiviseksi etenkin työikäisen väestön osalta. Eriävän väestönkehityksen vaikutuksesta Kuopion ja Kuopion seudun merkitys maakunnalle tulee korostumaan tulevina vuosikymmeninä.

Pohjois-Savossa on tällä hetkellä paljon valtion työpaikkoja (5,7% työpaikoista). Valtion työpaikkojen määrä väheni viidenneksellä vuosien 2007-2018 aikana. Valtion työpaikoista ylivoimaisesti suurin osa keskittyi Kuopioon, seutukaupungeissa valtion työpaikkojen osuus jäi suhteellisen vähäiseksi. Monipaikkaisuuteen perustuvan alueellistamisen vaikutukset olisivat maakunnan osalta oletettavasti maltillisesti positiivisia: Kuopion yliopistotoiminnan keskeinen haaste, vasta valmistuneiden erittäin suuri poismuutto voisi vähentyä maltillisesti tämän johdosta. Tämän lisäksi Pohjois-Savon houkuttelevuus voisi kasvaa etenkin Uudellemaalle työllistyneille Pohjois-Savossa asuville tai opiskelleille, joskin tämän vaikutus olisi oletettavasti vain vähäinen. Kuopion suhteellisen laajat työmarkkinat mahdollistavat monia pienempiä alueita paremmin myös kahden aikuisen asuntokuntien muutot alueelle, sillä asuntokunnan muutossa asuntokunnan kokonaisuus ratkaisee muuttopäätöksessä. Toisaalta Kuopion työmarkkinat ovat pienet esimerkiksi Tampereen, Jyväskylän ja Turun työmarkkinoihin verrattuna, ja Pohjois-Savon sijainti on saavutettavuudeltaan selvästi muita suuria kaupunkiseutuja heikompi, mikä vähentää alueen houkuttelevuutta henkilöille, joiden työ vaatii paikkariippumattomuudesta huolimatta työasialiikkumista. Paikkariippumattomuudella saattaisi olla myös negatiivisia vaikutuksia Kuopion seudulle, mutta positiivisia vaikutuksia muulle Pohjois-Savolle: paikkariippumattomuus saattaisi kannustaa Kuopiossa valtiolle työskenteleviä muuttamaan muun maakunnan alueelle, esimerkiksi kotipaikkakunnan tai halvemman asumisen takia.

2.3 Pohjois-Karjalan toimintaympäristö

Pohjois-Karjala ei muodosta demografian näkökulmasta yhtä toimintaympäristöä maakunnan tasolla, vaan kaksi toisistaan hyvin erilaista toimintaympäristöä. Joensuun ydinkaupunkiseutu ja vähäisemmässä määrin Joensuun työssäkäyntialue muodostavat kohtuullisesti kasvavan kaupunkialueen, jonka kasvu perustuu muuttovoittoihin muusta maakunnasta ja ulkomailta, ja jonka kasvun haasteena on iäkäs väestö ja suuret etenkin vastavalmistuneiden muuttotappiot. Joensuun työssäkäyntialueen reunoilla väestö supistuu kohtuullisesti. Muun Pohjois-Karjalan toimintaympäristöä leimaa erittäin voimakas väestön supistuminen, etenkin maan sisällä (erityisesti Joensuulle) kärsittyjen muuttotappioiden sekä erittäin negatiivisen luonnollisen väestönkehityksen vaikutuksesta. Muun Pohjois-Karjalan alueella erityisesti työikäisen väestön kehitys on ollut erittäin negatiivista vuosien 2007-2018 aikana. Väestöennusteen mukaan vahva eriytyminen säilyy maakunnassa, vaikkakin Joensuun kasvu hidastuu ja vaihtuu 2030-luvulla supistumiseksi; kun taas muussa maakunnassa koko väestö ja etenkin työikäinen väestö supistuu erittäin voimakkaasti (osassa Pohjois-Karjalan kuntia työikäinen väestö lähes puolittuu).

Maakunnan aluetalouden kehitys on ollut suhteellisen heikkoa vuosien 2007-2018 aikana. Maakunnasta on hävinnyt etenkin teollisuuden ja maatalouden työpaikkoja. Polarisaatio työpaikkakehityksessä on kuitenkin myös huomattavaa: Joensuun seudulla työpaikkojen ja työllisten määrä supistui vain maltillisesti, kun taas Kiteen ja Pielisen Karjalan seuduilla työpaikkojen työllisten määrät ovat vähentyneet erittäin voimakkaasti. Maakunnan erityinen haaste on yhä poikkeuksellisen korkea työttömyysaste (14%) ja koko maan heikoin työllisyysaste (64,8%). Työllisyys- ja työttömyysasteen heikkous koskettaa kuitenkin koko maakuntaa (ja etenkin maakunnan kaupunkeja). Maakunnan väestön koulutusrakenne on kuitenkin väestön ja aluetalouden tavoin erittäin polarisoitunut: Joensuun väestön koulutusrakenne vastaa esimerkiksi Lappeenrantaa, kun taas Pielisen-Karjalassa ja Kiteellä korkeakoulutettujen osuus on lähes 10 prosenttiyksikköä matalampi, jääden koko maan matalimmiksi osuukseksi.

Hyvin voimakas polarisaatio luo maakuntaan kaksi hyvin voimakkaasti toisistaan poikkeavaa toimintaympäristöä. Joensuun seudulla väestö kasvaa vielä 2020-luvun aikana (joskin työikäinen väestö supistuu) ja väestön inhimillinen pääoma on kohtuullisen korkeaa, tarjoten myös korkean osaamistason työvoimaa. Muussa Pohjois-Karjalassa väestön supistuminen on ollut ja tulee olemaan erittäin voimakasta, joka vähentää merkittävästi palveluiden kysyntää ja tarjolla olevaa työvoimaa, samalla kun väestön ikääntyminen tulee siirtämään eläkkeelle merkittävästi työvoimaa. Tämä voi johtaa haastavaan työvoiman saatavuuteen Pohjois-Karjalan aluekeskuksissa ja näiden vaikutusalueilla, etenkin jos vaaditaan korkean tai erityisen osaamistason työvoimaa. Maakunnan aluekeskusten välinen pendelöinti on etäisyyksistä johtuen myös suhteellisen vähäistä, joka

rajoittaa työvoiman saatavuutta. Kokonaisuudessaan väestön ja työikäisen väestön kehitys tulee siirtämään koko maakunnan painopisteen vahvemmin Joensuun seudulle.

Valtio on erittäin merkittävä työllistäjä Pohjois-Karjalassa, jossa 6 prosenttia kaikista työpaikoista on valtion työpaikkoja. Arvo on maakuntien korkeimpia. Valtion työpaikkojen määrä supistui 14,3 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana, joka oli vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Pohjois-Karjalan valtion työpaikoista enemmistö sijaitsi Joensuun seudulla, mutta valtio oli merkittävä työllistäjä myös Pielisen Karjalassa ja Keski-Karjalassa. Paikkariippumaton alueellistaminen saattaisi vähentää Joensuun vastavalmistuneiden muuttoliikettä etenkin Uudellemaalle, joka tuottaisi kohtuullisia hyötyjä maakunnalle, joka menettää lähes kolme neljäsosaa vastavalmistuneista maakunnan ulkopuolelle. Tämä kuitenkin vaatisi uusien työpaikkojen syntymistä ja osaamistason kohtaamista. Pienempi hyöty Joensuun seudulle saattaisi syntyä etenkin suurista kaupungeista tulevalta paluumuutolla, jos paikasta riippumaton työ mahdollistuu. Tätä kuitenkin rajoittaa maakunnan erittäin heikko työllisyysdynamiikka, joka rajoittaa etenkin kahden aikuisen asuntokuntien muuttoa, sekä maakunnan heikko saavutettavuus, joka rajoittaa alueen houkuttelevuutta henkilöille, joiden täytyy liikkua työn takia paljon. Maakunnan sisällä paikkariippumattomuuden vaikutukset voivat olla kaksinaiset: toisaalta paikkariippumattomuus saattaisi työntää työntekijöitä pois Joensuun seudulta, esimerkiksi kotipaikkakunnalleen tai halvemman asumisen perässä, mutta toisaalta myös muilla Pohjois-Karjalan seuduilla on merkittävästi valtion työpaikkoja, joista osa saattaisi siirtyä Joensuun seudulle esimerkiksi asumispreferenssien vaikutuksesta.

2.4 Kainuun toimintaympäristö

Kainuun toimintaympäristöä on jo pidempään leimannut voimakas taloudellinen ja demografinen rakennemuutos. Maakunnan taloudellinen rakennemuutos on käännytynyt 2010-luvun loppupuolella positiivisempaan suuntaan alueelle kohdistuneiden investointien vaikutuksesta, mutta demografinen kehitys on pysynyt maakunnassa erittäin negatiivisena. Maakunnan väkiluku supistui 8,9 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana, joka oli eniten kaikista maakunnista. Maakunnan väkilukua supisti etenkin väestön ikääntymisen aiheuttama negatiivinen luonnollinen väestönlisäys ja suuret muuttotappiot muulle maalle. Etenkin muuttotappiot muulle maalle ovat olleet erittäin ongelmallisia Kainuulle: maakunta kärsi vuosien 2007-2018 aikana muuttotappioita kaikille maakunnille muuttotappiot perustuivat sekä koulutuksen että työn perässä muuttaneisiin. Maakunnan työikäinen väestö supistui etenkin muuttotappioiden vaikutuksesta 17,7 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana, joskin myös väestön ikääntyminen vaikutti tähän merkittävästi. Myös Kainuun tuleva väestönkehitys uhkaa jäädä erittäin negatiiviseksi: Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Kainuun väkiluku supistuu vuosien 2007-2018 aikana 18 prosentilla etenkin suuren kuolleiden enemmyyden vaikutuksesta ja työikäinen väestö supistuu neljänneksellä etenkin ikääntymisen ja muuttotappioiden vaikutuksesta.

Myös Kainuun talous on kärsinyt vuosien 2007-2018 aikana rakennemuutoksesta, joskin muutos on ollut demografista muutosta hieman maltillisempi ja tarkastelujakson loppupuolella maakunnan taloudellinen kehitys on ollut suhteellisen vahvaa. Maakunnan työpaikkojen määrä vähentyi 7,1 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana ja työllinen väestö 2 600 henkilöllä. Työllisen väestön ja työpaikkojen työikäistä väestöä maltillisempi kehitys perustuu etenkin Kainuun yli 50 vuotiaiden matalaan työllisyysasteeseen: merkittävä osa vuosien 2007-2018 aikana työikäisestä väestöstä poistuneista ei kuulunut työvoimaan tai oli työttömänä. Tämä ja Kainuun aluetalouden parantunut vire näkyivät vuosien 2007-2018 aikana työllisyysasteen vahvana kasvuna, joskin vuonna 2018 Kainuun työllisyysaste oli yhä selvästi koko maan keskitasoa heikompi. Kainuun työttömyysaste on myös yhä korkea, mutta lasku etenkin 2010-luvun alusta on erittäin huomattavaa. Maakunnan haasteena on myös väestön erittäin matala koulutustaso koko maan tasoon verrattuna: korkeakoulutettujen osuus jää Kainuussa ainoana maakuntana alle neljäsosaan väestöstä ja VKTM-indeksi on toiseksi matalin kaikista maakunnista. Väestön matalaa koulutustasoa selittänee vähäinen koulutustoiminta alueella sekä maakunnan elinkeinorakenne, joka painottuu poikkeuksellisen vahvasti alkutuotantoon.

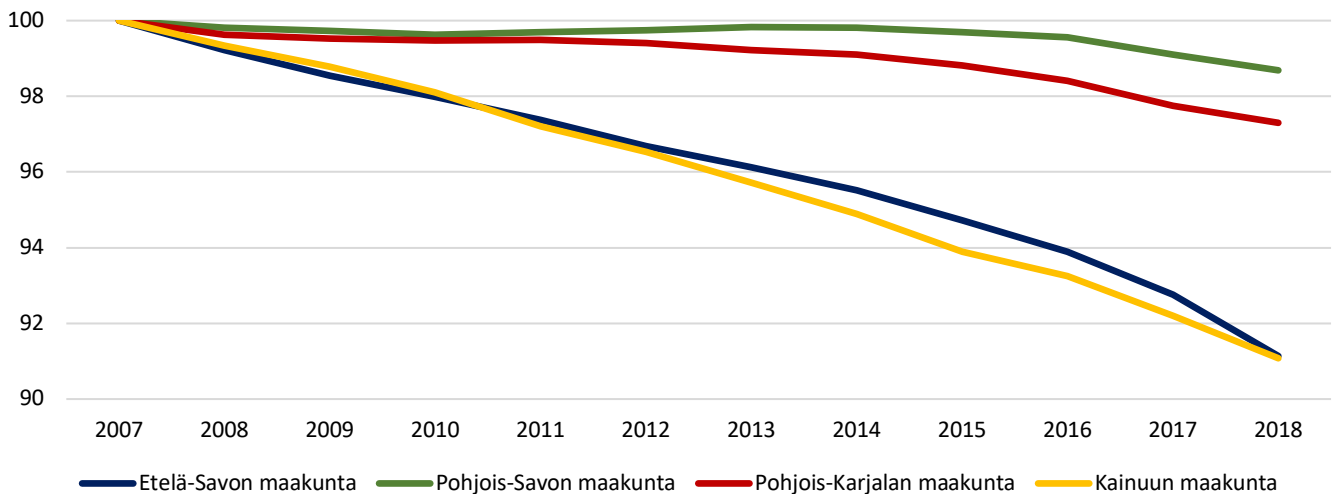
Kainuun kaikkien kuntien väkiluku supistui vuosien 2007-2018 aikana, mutta Kajaanin väestön supistuminen oli huomattavasti muuta maakuntaa maltillisempaa nuoremman ikärakenteen, muusta maakunnasta saatujen muuttovoittojen sekä maahanmuuton vaikutuksesta. Sotkamon väestönkehitys oli myös selvästi muuta maakuntaa maltillisempaa vuosien 2007-2018 aikana. Työikäinen väestö supistui Kajaanissa ja Sotkamossa suhteellisen voimakkaasti vuosien 2007-2018 aikana. Muussa maakunnassa väestö supistui erittäin voimakkaasti sekä koko väestön että työikäisen väestön osalta, joka on vahvistanut Kajaanin asemaa maakunnan keskuksena. Aluetalouden vahvistuminen koskettaa myös lähinnä Kajaania ja Sotkamoja, jossa etenkin Sotkamon työpaikkakehitys jäi selvästi muuta maakuntaa vahvemaksi Terrafamen kaivoksen vaikutuksesta. Tuleva väestön kehitys jää etenkin työikäisen väestön osalta erittäin negatiiviseksi Kainuussa; osassa maakunnan kuntia työikäinen väestö lähes puolittuu vuosien 2018-2040 aikana. Kajaanin ja Sotkamon kehitys jää maltillisemmaksi, mutta on yhä erittäin voimakkaasti supistuvaa.

Koko maakunta muuttuu toimintaympäristönä entistä voimakkaammin supistuvaksi, jolla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia valtion toimintaan maakunnassa etenkin työvoiman saatavuuden sekä palveluiden järjestämisen ja kysynnän osalta. Kajaanin ja Sotkamon merkitys kasvaa, mutta myös näissä kunnissa väestö supistuu erittäin voimakkaasti, joka vaikuttaa merkittävästi toimintaan alueella. Maakunnan nykyinen työvoima on myös erittäin voimakkaasti painottunut pian eläköityviin ikäluokkiin, joka voi synnyttää suurtakin työvoimapuutaa. Maakunnan pieni väestöpohja yhdistettynä matalasti koulutettuun väestöön sekä kaukaiseen sijaintiin voi tehdä korkean osaamistason tai erityisen osaamisen löytämisen maakuntaan haastavaksi.

Valtion merkitys työllistäjänä on Kainuussa korostunut, joskaan ei koko maan huippua. Kainuun työpaikoista 5,6 prosenttia on valtion työpaikkoja (vrt. mediaani maakunta 4,8%). Valtion työpaikkojen määrä supistui jopa kolmanneksella vuosien 2007-2018 aikana Kainuussa, joka on koko maan voimakkaimpia supistumisia. Valtion työpaikkoja sijaitsee suhteellisesti lähes vastaava määrä Kajaanin ja Kehys-Kainuun seuduilla (mutta määrällisesti selvästi enemmän Kajaanin seudulla). Monipaikkaisuuteen perustuvan alueellistamisen vaikutukset jäisivät oletettavasti Kainuussa suhteellisen vähäisiksi. Maakunnan suhteellisen heikko työllisyysdynamiikka yhdistettynä alkutuotantoon painottuvalla työpaikkarakenteella ja pieniin työmarkkinoihin tekee maakunnasta suhteellisen epähoukuttelevan etenkin korkeakoulutetuille pariskunnille. Lisäksi Kainuusta muutetaan koulutuksen perässä etenkin Pohjois-Pohjanmaalle, josta taas muutetaan etenkin pääkaupunkiseudulle työn perässä; tämä tarkoittaa, että potentiaaliset muuttajat harkitsevat myös muita vaihtoehtoja; ylivoimaisesti suurin osa muutoista tehdään joko pääkaupunkiseudulle, entiselle opiskelupaikkakunnalle tai entiselle kotipaikkakunnalle. Kainuu voisi kuitenkin vähäisessä määrin hyötyä etenkin pääkaupunkiseudulta tai Pohjois-Pohjanmaalta tulevasta muuttoliikkeestä paikkariippumattoman alueellistamisen toteutuessa.

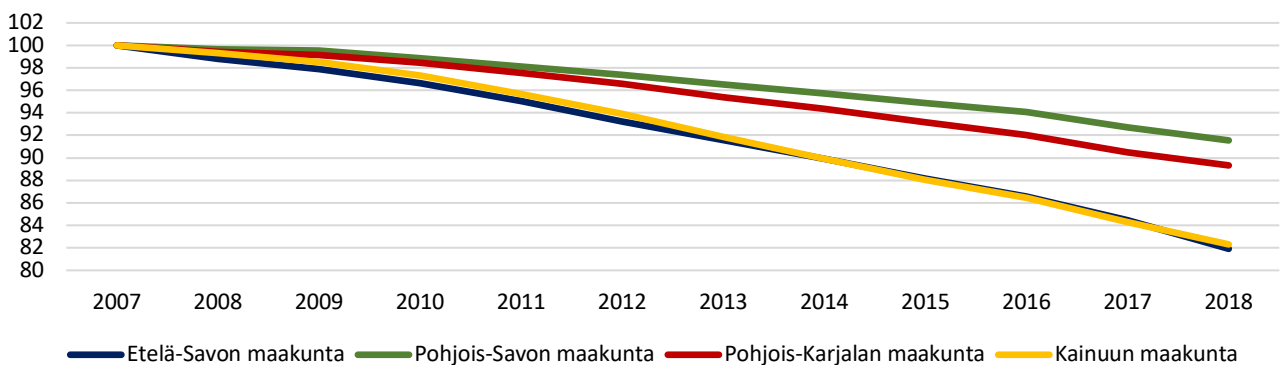
3. Itä-Suomen väestödynamiiikka

Itä-Suomen alueella kaikkien maakuntien väestö supistui vuosien 2007-2018 aikana. Väestö supistui maltillisesti Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa ja erittäin voimakkaasti Etelä-Savossa ja Kainuussa. Pohjois-Savon väestö supistui 1,7 prosentilla, ja supistumista tapahtui käytännössä vasta tarkastelujakson loppupuolella. Pohjois-Karjalassa väestö supistui kolmella prosentilla vuosien 2007-2018 aikana. Etelä-Savon ja Kainuun väestö supistui 9 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana. Etelä-Savon ja Kainuun väestönkehitys jäi heikoimmaksi kaikista maakunnista. Erot maakuntien väestönkehityksessä perustuvat osin ikärakenteeseen: Kainuun ja Etelä-Savon väestö on vanhempaa kuin Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan väestö, jonka lisäksi Etelä-Savo ja Kainuu kärsivät huomattavasti suurempia muuttotappiota maakuntien välisessä muuttoliikkeessä.

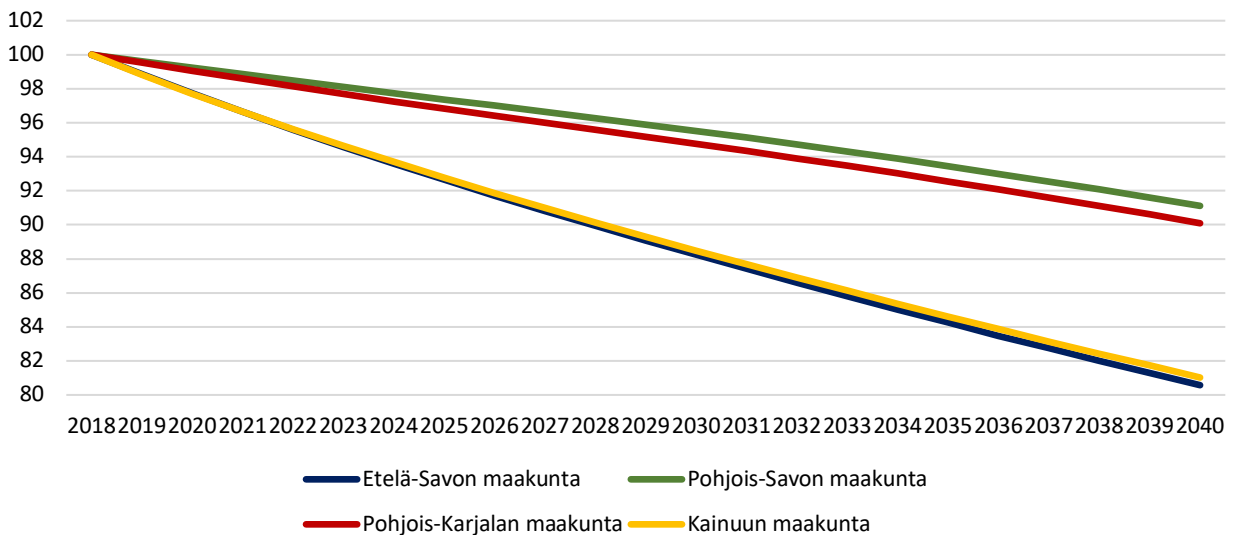
Kuvio 1 Itä-Suomen alueen maakuntien väestönkehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Myös työikäinen väestö supistui kaikissa neljässä Itä-Suomen alueen maakunnassa. Supistuminen oli suhteellisen voimakasta Pohjois-Savossa, jossa työikäinen väestö väheni yhteensä 8,4 prosentilla. Pohjois-Karjalan maakunnassa työikäinen väestö supistui 10,7 prosentilla. Kainuussa työikäinen väestö supistui 17,7 prosentilla ja Etelä-Savossa työikäinen väestö supistui jopa 18,1 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana. Kaikissa Itäisen alueen maakunnissa työikäinen väestö supistui koko ajanjakson ajan, mutta supistumiskehitys on kiihtynyt tarkastelujakson aikana. Kaikilla alueilla taustalla vaikuttaa väestön ikääntyminen: työvoimasta poistuu huomattavasti suurempia ikäluokkia, kuin työvoimaan siirtyy. Etenkin Etelä-Savossa ja Kainuussa myös maan sisäinen muuttoliike supistaa työikäistä väestöä voimakkaasti. Kaikissa maakunnissa maahanmuutto kasvattaa työikäistä väestöä.

Kuvio 2 Itä-Suomen alueen maakuntien työikäisen väestön kehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

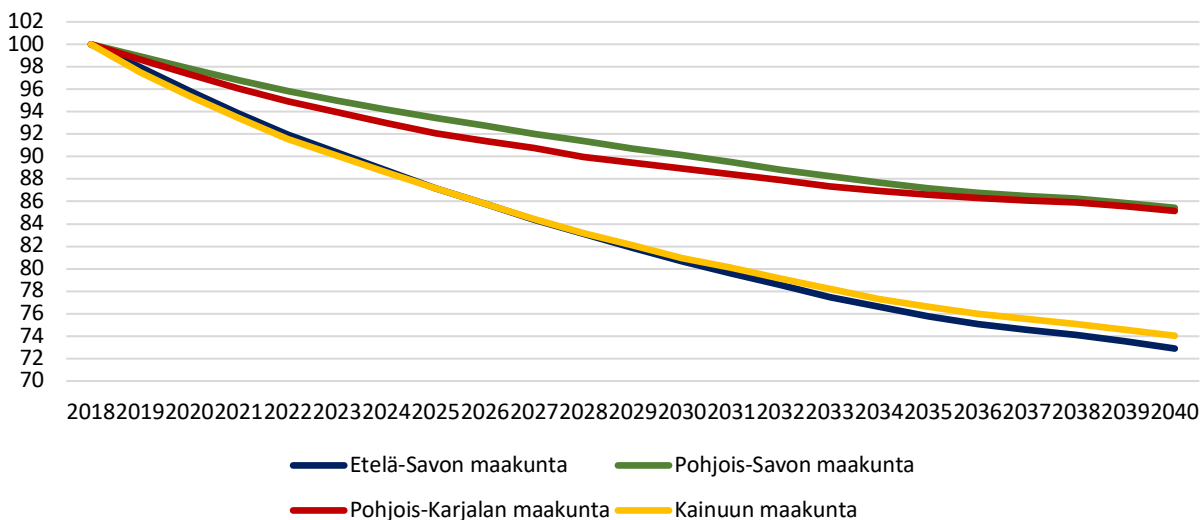
Väestönkehityksen ennustetaan jatkuvan Itä-Suomen alueen maakunnissa negatiivisena vuosien 2018-2040 aikana. Väestö supistuu Tilastokeskuksen ennusteen mukaan kaikissa alueen maakunnissa koko ajanjakson ajan. Maakunnista Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa väestö supistuu suhteellisen voimakkaasti (-8,9% ja -9,9%), kun taas Kainuussa ja Etelä-Savossa väestö supistuu erittäin voimakkaasti (-19% ja -19,4%). Kainuun ja Etelä-Savon suhteellinen väestönkehitys on koko maan heikointa. Kaikissa maakunnissa keskeisin väestöä supistava tekijä on väestön ikääntyminen, jonka johdosta kuolleiden enemmisyys tulee olemaan erittäin suurta vuosien 2018-2040 aikana. Lisäksi kaikki maakunnat kärsivät muuttotappiota maan sisällä ja erityisesti Etelä-Savon ja Kainuun muuttotappiot ovat huomattavia.

Kuvio 3 Itä-Suomen alueen maakuntien ennustettu väestönkehitys indeksi (2018=100) 2018-2040

Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

Työikäinen väestö vähenee kaikissa Itä-Suomen alueen maakunnissa erittäin voimakkaasti vuosien 2018-2040 aikana. Taustalla vaikuttavat sekä muuttotappiot, että suurten ikäluokkien eläköityminen ja 2030 luvun aikana 2010-luvun pienten ikäluokkien siirtymä työvoimaan. Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa työikäinen väestö vähenee noin 15 prosentilla, kun taas Kainuussa ja Etelä-Savossa työikäinen väestö supistuu yli neljänneksellä. Kainuun ja Etelä-Savon työikäisen väestön suhteellinen kehitys jää kaikista tarkasteltavista alueista negatiivisimmaksi.

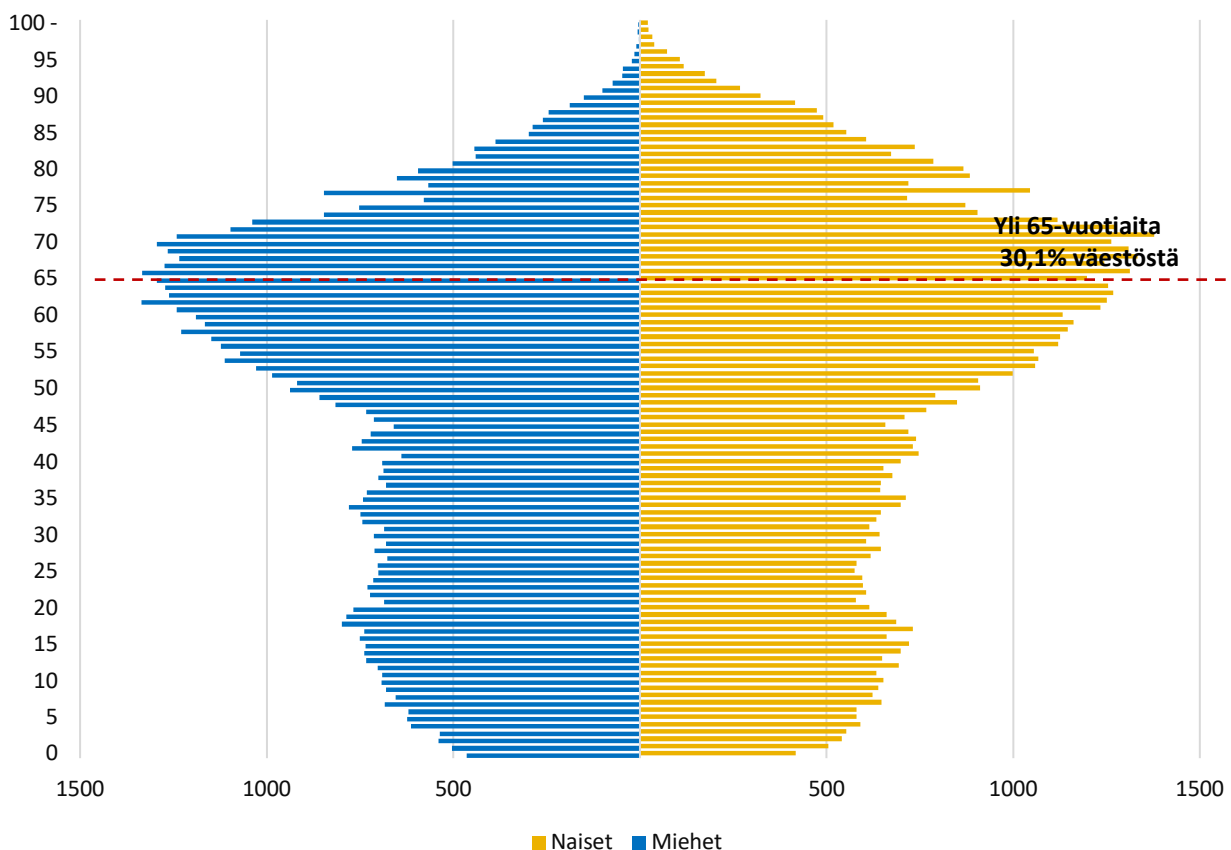

Kuvio 4 Itä-Suomen alueen maakuntien työikäisen väestön kehitys indeksi (2018=100) 2018-2040

Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

3.1 Etelä-Savon väestödynamikka

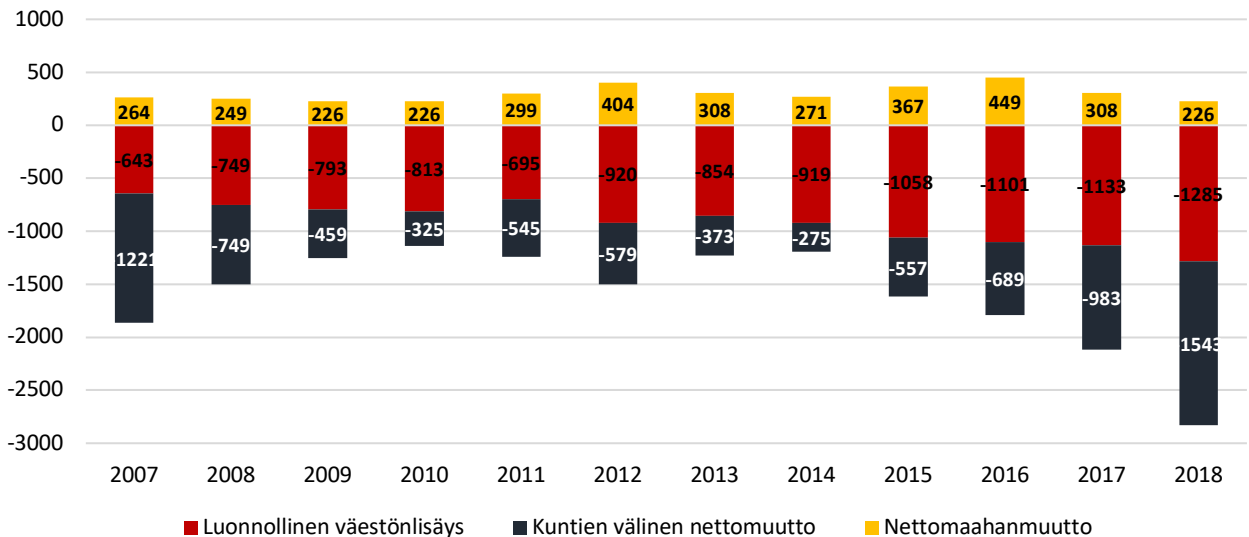
Etelä-Savossa asui vuonna 2018 yhteensä 144 000 asukasta, joka tekee Etelä-Savosta yhden pienimmistä maakunnista. Etelä-Savosta puuttuu merkittävä korkeakoulutustoiminta, joka näkyy maakunnassa nuorten muuttoliikkeenä koulutuksen perässä ja ikärakenteessa nuorten ikäluokkien suppeutena. Etelä-Savon väestörakennetta ja dynamiikkaa leimaavat poikkeuksellisen iäkäs väestö: maakunnan väestöstä yli 30 prosenttia on yli 65 vuotiaita, joka on selvästi koko maan korkein osuus. Väestö ikääntyy entisestään tulevina vuosikymmeninä, joka leimaa vahvasti koko alueen väestönkehitystä: nykyisestä työvoimasta yli puolet on yli 65 vuotias vuonna 2040. Jo vuonna 2018 Etelä-Savon haasteena on työikäisen väestön pieni osuus väestöstä, maakunnassa asuvista vain 57,1 prosenttia oli 15-64 vuotiaita vuonna 2018.

Kuvio 5 Etelä-Savon väestöpyramidi 2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

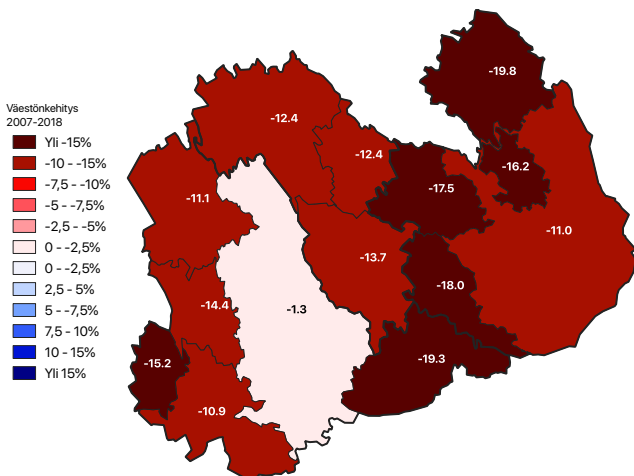
Väestön ikärakenne selittää merkittävästi Etelä-Savon väestönkehitystä vuosien 2007-2018 aikana, jolloin maakunnan väkiluku supistui jopa 8,9 prosentilla, joka tarkoittaa väestön supistumista 14 000 henkilöllä. Luonnollisen väestönlisäyksen negatiivisuus selitti 57 prosenttia väestön supistumisesta tarkastelujakson aikana. Luonnollisen väestönlisäyksen negatiivisuus perustuu väestön iäkkääseen rakenteeseen, jonka johdosta kuolleiden määrät ovat huomattavasti suurempia kuin syntyneiden määrät.

Myös muuttoliike supisti voimakkaasti Etelä-Savon väestöä, maakunta kärsi lähes 8 300 henkilöä muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä vuosien 2007-2018 aikana. Muuttotappioiden määrä on kasvanut merkittävästi tarkastelujakson aikana ja vuodesta 2015 lähtien Etelä-Savo kärsi yli 1 000 henkilöä muuttotappiota vuodessa. Etelä-Savo kärsii muuttotappiota etenkin suurille kaupunkiseuduille, ja muuttotappiot ovat suurimmillaan nuorten muuttajien ryhmissä. Maahanmuutto oli koko ajanjakson ajan ainoa Etelä-Savon väestöä kasvattanut tekijä, Etelä-Savo sai kansainvälisestä muuttoliikkeestä yhteensä 3 600 henkilöä muuttovoittoa vuosien 2007-2018 aikana.

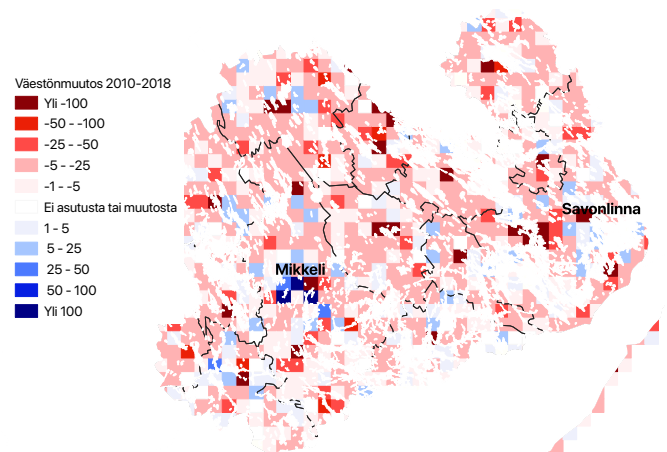

Kuvio 6 Etelä-Savon väestökehityksen osatekijät 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestökehityksen osatekijät

Väestö supistui Etelä-Savon kaikissa kunnissa vuosien 2007-2018 aikana. Maltillisinta supistuminen oli Mikkelissä, joka sai muuttovoittoja muusta maakunnasta, ja joka sai suurimman osan Etelä-Savon kansainvälisen muuttoliikkeen muuttovoitoista. Mikkelin väestö kasvoi vielä tarkastelujakson alussa, mutta kääntyi laskuun syntyvyyden ja muuttoliikkeen dynamiikan muutosten johdosta. Muissa Etelä-Savon kunnissa väestö on supistunut erittäin voimakkaasti, Savonlinnassa väestö supistui 11 prosentilla etenkin muuttotappioiden ja negatiivisen luonnollisen väestökehityksen vaikutuksesta. Pieksämäellä väestö supistui 12,4 prosentilla muuttotappioiden ja negatiivisen luonnollisen väestökehityksen johdosta. Muissa Etelä-Savon kunnissa väestö supistui joko yhtä voimakkaasti kuin Savonlinnassa ja Pieksämäellä tai tätä voimakkaammin. Etenkin Savonlinnan seudun kuntien väestökehitys on ollut erittäin negatiivista. Väestö on kuitenkin kasvanut paikoin supistuvien kuntien sisällä (kartta 2), etenkin Mikkelin keskusta on kasvanut vuosien 2010-2018 aikana.

Kartta 2 Etelä-Savon kuntien väestökehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

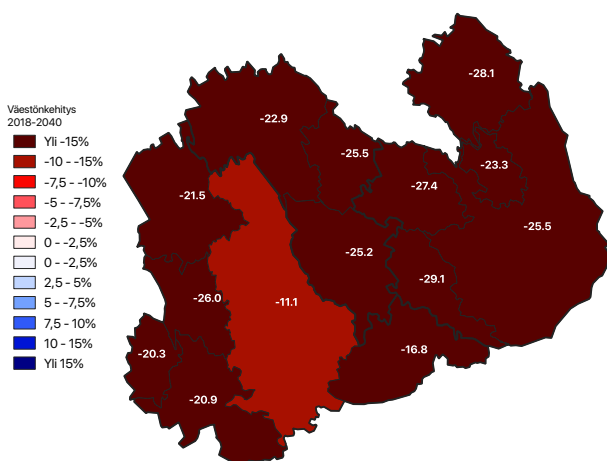

Kartta 3 Etelä-Savon väestökehitys 5x5km ruuduissa 2010-2018
Lähde: Tilastokeskus, ruututiedot

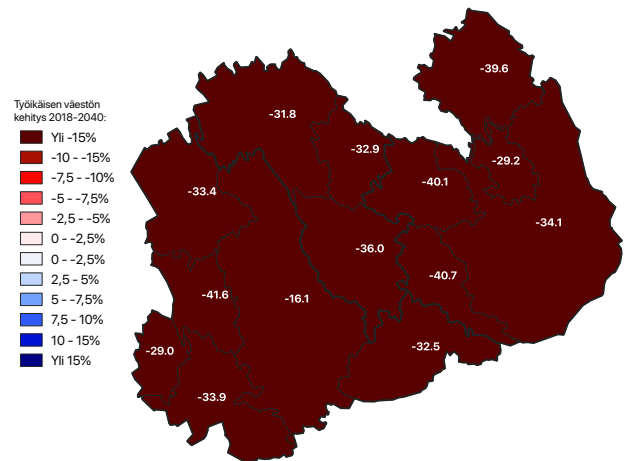
Etelä-Savon työikäinen väestö supistui jopa 18,1 prosentilla eli 18 200 henkilöllä vuosien 2007-2018 aikana. Työikäinen väestö supistui erityisesti muuttoliikkeen ja väestön ikääntymisen vaikutuksesta. Työikäinen väestö supistui voimakkaasti kaikissa Etelä-Savon maakunnan kunnissa, joskin Mikkelin kehitys jäi maltillisimmaksi maahanmuuton ja maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksista. Savonlinnan ja Pieksämäen työikäinen

väestö supistui erittäin voimakkaasti ja alueen pienten kuntien työikäinen väestö supistui lähes hälyttävän paljon.

Etelä-Savon tuleva väestönkehitys uhkaa jäädä koko maan heikoimmaksi suhteellisesti tarkasteltuna. Etelä-Savon väestö supistuu Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 19,4 prosentilla, joka väestön vähentymistä 28 000 henkilöllä. Selvästi merkittävin väestöä supistava tekijä on luonnollinen väestönlisäys: maakunnan erittäin vanha väestö johtaa kuolleiden suuriin määriin suhteessa syntyneiden määriin. Maakunnan kaikissa kunnissa väestö supistuu erittäin voimakkaasti: maltillisinta kehitys on Mikkelissä, jossa väestön ennustetaan supistuvan 11,1 prosentilla. Pieksämäen väestöä supistuu yli viidenneksellä ja Savonlinnan väestö neljänneksellä. Etenkin Savonlinnan ennustettu väestönkehitys on seutukaupungiksi ja aluekeskukseksi erittäin heikkoa. Muiden seudun pienempien kuntien suhteellinen väestönkehitys vastaa Savonlinnaa ja Pieksämäkeä.

Kartta 4 Etelä-Savon kuntien ennustettu väestönkehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

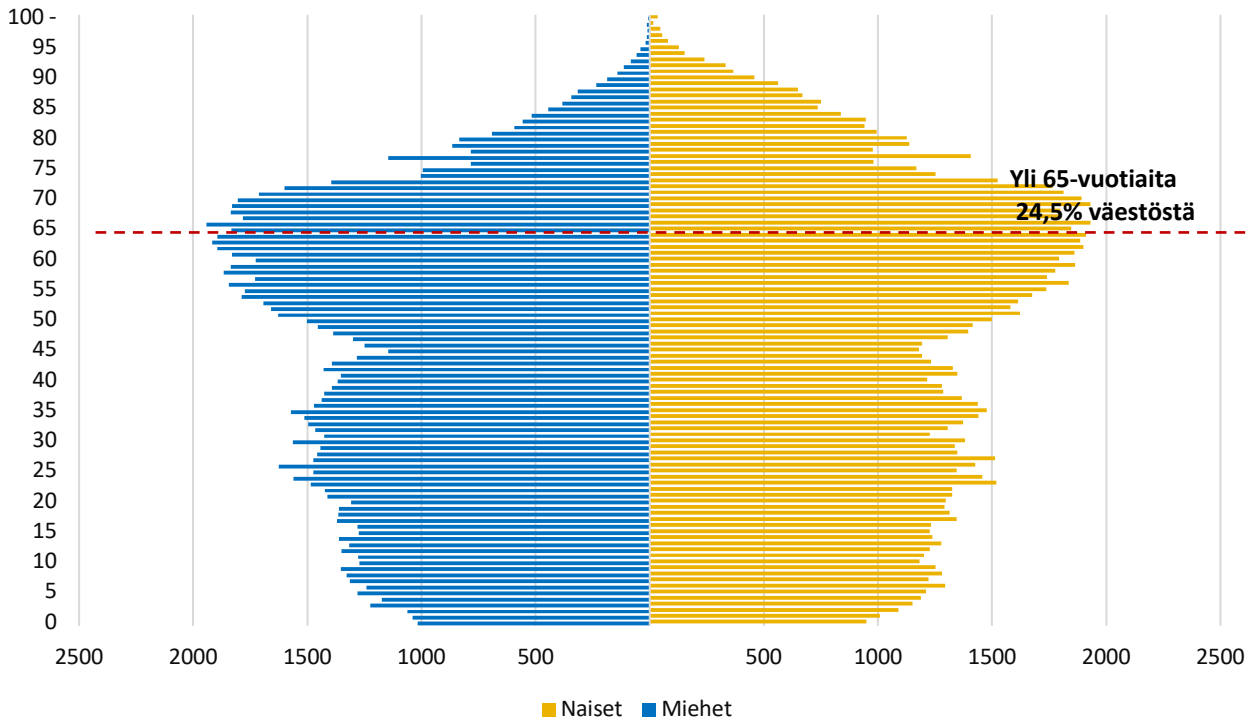

Kartta 5 Etelä-Savo kuntien ennustettu työikäisen väestön kehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

Työikäinen väestö supistuu Tilastokeskuksen väestöennusteen perusteella yli 22 000 henkilöllä vuosien 2018-2040 aikana. Työikäinen väestö supistuu lähinnä ikääntymisen ja muuttotappioiden vaikutuksesta, joita kansainvälinen muuttoliike ei riitä paikkaamaan. Työikäinen väestö supistuu erittäin voimakkaasti kaikissa maakunnan kunnissa, joskin Mikkelin -16,1 prosentin kehitys jää huomattavasti muuta maakuntaa maltillisemmaksi, lähinnä muusta maakunnasta ja ulkomailta saatujen muuttovoittojen vaikutuksesta. Lähes kaikissa muissa Etelä-Savon kunnissa työikäinen väestöä supistuu jopa yli 30 prosentilla ja erityisesti Savonlinnan työikäisen väestön kehitys on erittäin haastavaa.

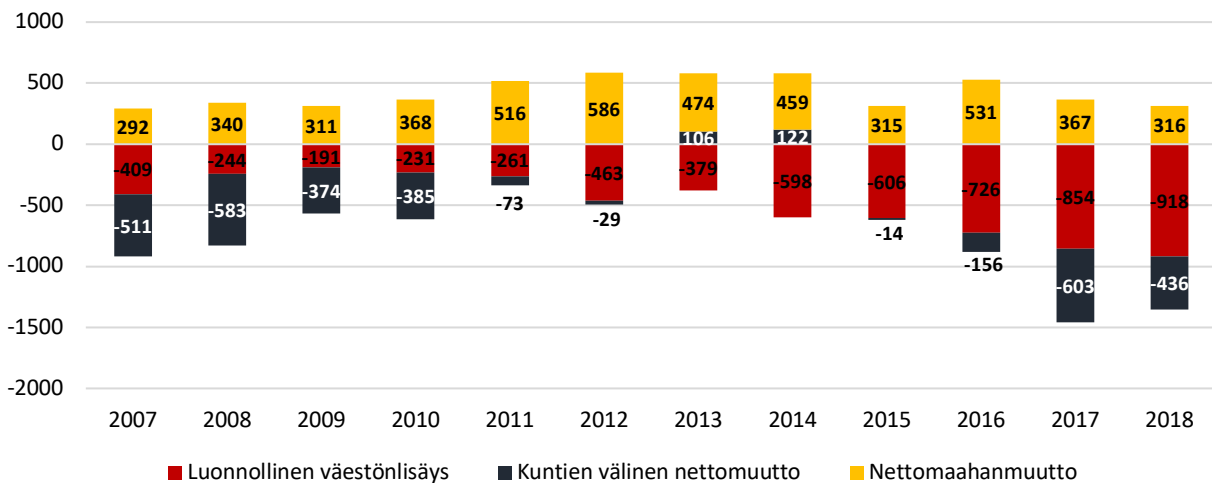
3.2 Pohjois-Savon väestödynamikka

Pohjois-Savo on Itä-Suomen merkittävin koulutusmaakunta, joka on vahvasti rakentunut Kuopion kaupungin ympärille. Maakunnassa asui vuonna 2018 yhteensä 245 600 asukasta ja Itä-Savo on tarkasteltavan Itä-Suomen alueen suurin kunta. Pohjois-Savon ikärakenne on kuitenkin huomattavasti poikkeava muista merkittävistä korkeakoulutuskaupungeista, sillä maakunnassa ikäihmisten on huomattavasti suurempi kuin muissa yliopistomaakunnissa, ja työikäisen väestön osuus jää keskimääräistä matalammaksi. Myös nuorten ikäluokat ovat huomattavasti muita suuria korkeakoulutusmaakuntia pienemmät Pohjois-Savossa. Pohjois-Savon väestöstä yhteensä 60,7 prosenttia on työikäisiä ja 24,5 prosenttia eläkeikäisiä. Eriävä ikärakenne perustuu osin muita suuria korkeakoulutusmaakuntia heikompaan vetovoimaan sekä iäkkäämpään väestörakenteeseen.

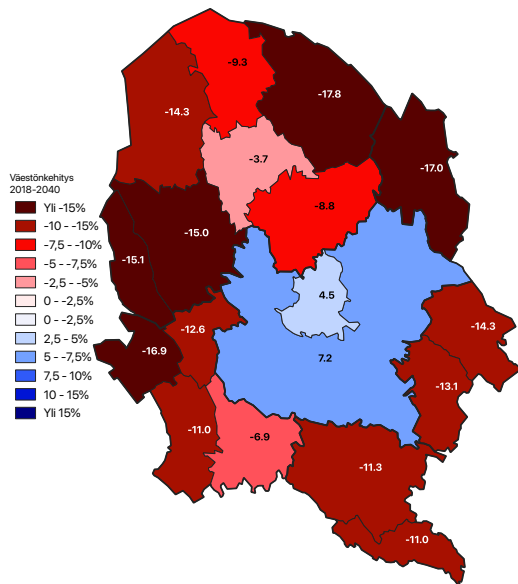
Kuvio 7 Pohjois-Savon ikärakenne 2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Pohjois-Savon väestö supistui 3 200 asukkaalla vuosien 2007-2018 aikana. Väestön supistuminen perustuu etenkin heikkoon luonnolliseen väestönlisäykseen; maakunnan ikärakenne näkyy kuolleiden suurina määrinä suhteessa syntyneiden määrään. Pohjois-Savon luonnollinen väestönlisäys oli koko tarkastelujakson ajan negatiivista, ja negatiivisuus on korostunut syntyvyyden voimakkaan laskun johdosta 2010-luvun aikana. Pohjois-Savo kärsi myös lähes koko tarkastelujakson ajan muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä; vuosien 2007-2018 aikana maakunta menetti lähes 3 000 henkilöä maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Muuttotappiot perustuivat etenkin nuorten muuttoihin suuriin korkeakoulutuskaupunkeihin, sekä nuorten aikuisten jatko/paluumuuttoihin opiskeluiden jälkeen Pohjois-Savosta. Pohjois-Savo sai kuitenkin yksittäisinä vuosina muuttovoittoja maan sisäisestä muuttoliikkeestä. Maahanmuutto oli ainoa tasaisesti Pohjois-Savon väestöä kasvattanut tekijä, maakunta sai kansainvälisestä muuttoliikkeestä ajanjakson aikana lähes 5 000 henkilöä muuttovoittoa.

Kuvio 8 Pohjois-Savon väestökehityksen osatekijät 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestökehityksen osatekijät

Maakuntatason tarkastelu antaa harhaanjohtavan kuvan Pohjois-Savon väestönkehityksestä. Maltillisesti supistuvan maakunnan sijaan Pohjois-Savossa on vahvasti kasvava keskuskaupunki ja voimakkaasti supistuvat seutukaupungit ja maaseutumaiset kunnat. Vuosien 2007-2018 aikana Kuopion väkiluku kasvoi 7,2 prosentilla lähinnä muuttovoittojen ja maahanmuuton vaikutuksessa. Kuopion kupeessa sijaitseva Siilinjärvi kasvoi myös 4,5 prosentilla, lähinnä Kuopiosta saaduilla muuttovoitoilla. Pohjois-Savon muiden kuntien väkiluku supistui voimakkaasti: lisalmen väkiluku supistui 3,7 prosentilla ja Varkauden väkiluku 11 prosentilla.

Kartta 6 Pohjois-Savon kuntien väestönkehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

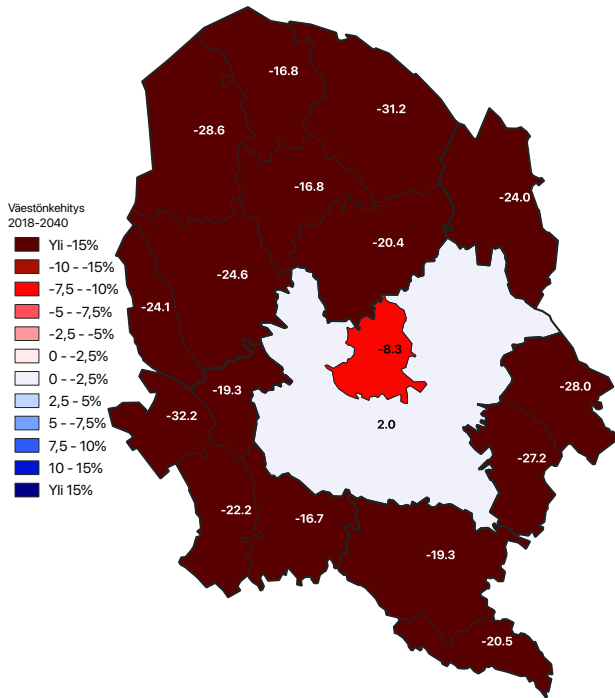

Kartta 7 Pohjois-Savon väestönkehitys 5x5km ruuduissa 2010-2018
Lähde: Tilastokeskus, ruututiedot

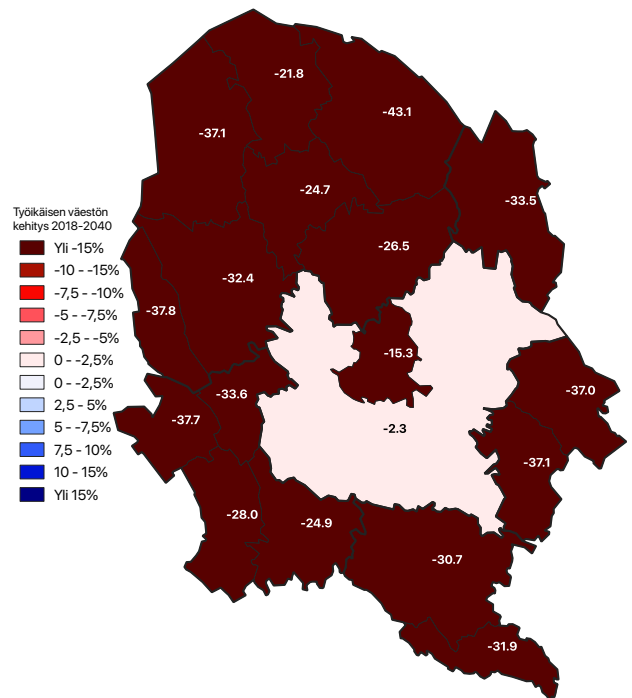
Pienempien maaseutumaisien kuntien väestönkehitys jäi huomattavan heikoksi, etenkin maakunnan ”reunojen” kuntien väestö supistui voimakkaasti. Muussa maakunnassa väestön supistumista selittävät heikko luonnollinen väestönlisäys ja muuttotappiot maan sisäisessä muuttoliikkeessä, etenkin Kuopiolle. Kuntarajojen sisällä vahvin kasvu on painottunut Kuopion kantakaupunkiin, sen sijaan monet Kuopioon liitettyjen kuntien keskustaajamaat ovat supistuneet vuosien 2010-2018 aikana. Seutukaupungeista Varkauden keskusta on supistunut voimakkaasti, kun taas lisalmassa keskusta on sekä supistunut että kasvanut.

Pohjois-Savon työikäinen väestö supistui 13 700 henkilöllä vuosien 2007-2018 aikana. Supistumista selittävät työvoiman ikääntyminen ja muuttotappiot muulle maalle. Supistuminen oli koko väestönkehityksen tavoin polarisoitunutta Kuopion ja muun maakunnan välillä. Kuopiossa työikäinen väestö kasvoi hieman yli 1 000 henkilöllä vuosien 2007-2018 aikana, lähinnä ulkomailta ja muusta maakunnasta saatujen muuttovoittojen vaikutuksesta. Muussa maakunnassa Siilinjärven työikäinen väestö supistui hieman, mutta muissa Pohjois-Savon kunnissa työikäinen väestö supistui erittäin voimakkaasti väestön ikääntymisen, muuttotappioiden ja vähäisen maahanmuuton vaikutuksesta.

Tilastokeskuksen väestöennusteen perusteella Pohjois-Savon väestönkehitys jatkuu vahvasti polarisoituna vuosien 2018-2040 aikana: koko maakunnan väkiluku supistuu tämän ajanjakson aikana 21 800 asukkaalla, etenkin negatiivisen luonnollisen väestönlisäyksen vaikutuksesta. Maakunnan kunnista ainoastaan Kuopiossa väestö kasvaa vuosien 2018-2040 aikana, lähinnä maahanmuuton ja muuttoliikkeen vaikutuksesta. Kuopion väestönkehitys jää kuitenkin negatiiviseksi 2030-luvun aikana heikentyvän luonnollisen väestönlisäyksen vaikutuksesta. Siilinjärven väestö supistuu maltillisesti, mutta kaikissa muissa maakunnan kunnissa väestö vähenee erittäin voimakkaasti.

Kartta 8 Pohjois-Savon kuntien ennustettu väestönkehitys 2018-2040

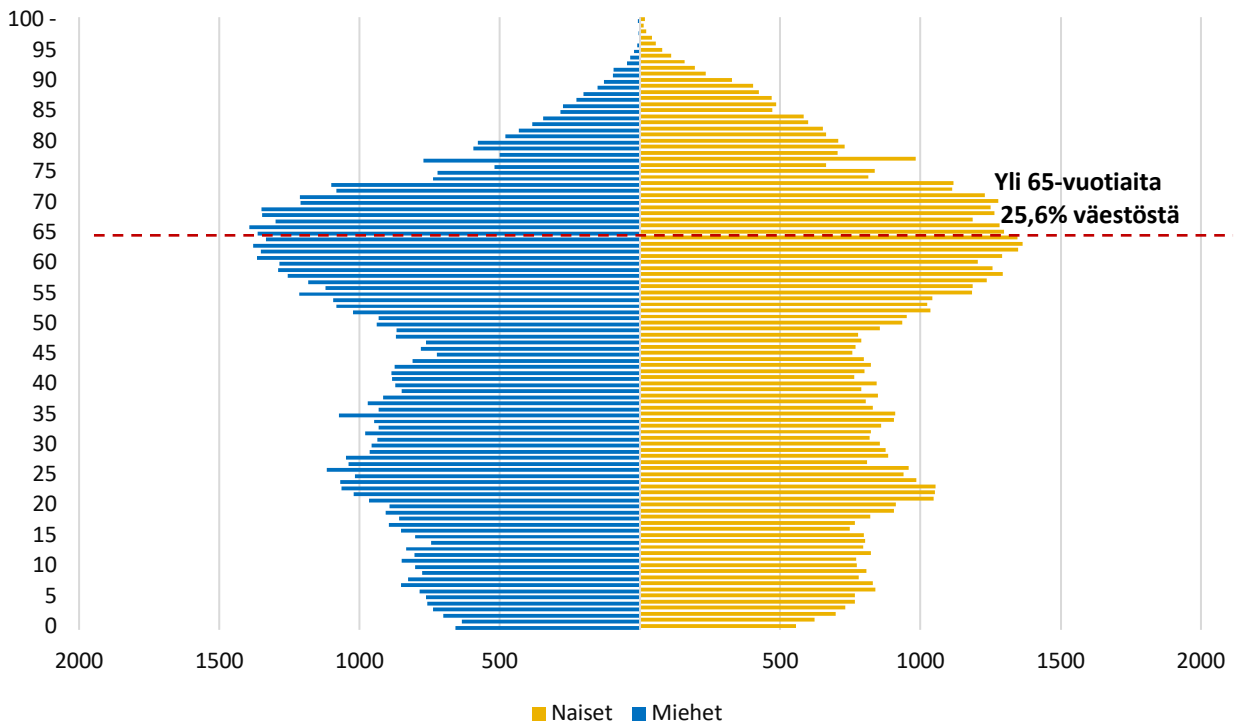

Kartta 9 Pohjois-Savon kuntien ennustettu työkäisen väestön kehitys 2018-2040

Pohjois-Savon työkäinen väestö supistuu vuosien 2018-2040 aikana 21 700 henkilöllä. Työkäisen väestön kehitys jää kaikissa Pohjois-Savon kunnissa negatiiviseksi, mutta Kuopion työkäinen väestö vähenee vain hieman, kun taas kaikissa muissa maakunnan kunnissa suhteellinen työkäisen väestön lisäys jää erittäin negatiiviseksi. Kuopion väestö kasvaa maahanmuuton ja muuttovoittojen vaikutuksesta vielä 2020-luvun aikana. Pohjois-Savon muissa kunnissa muuttotappiot ja työvoiman ikääntyminen supistavat merkittävästi työkäistä väestöä.

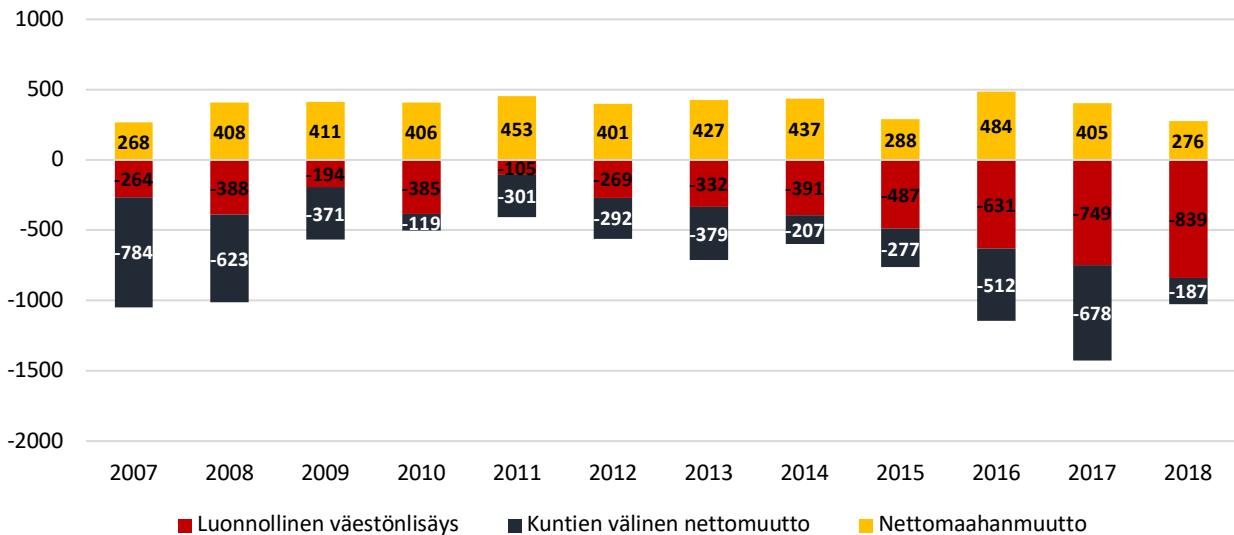
3.3 Pohjois-Karjalan väestödynamikka

Pohjois-Karjalan maakunta koostuu Joensuun keskustaajungista ja Joensuuta ympäröivästä seudusta sekä useammasta pienestä seutu- ja paikalliskeskuksesta, kuten Outokummusta, Lieksasta ja Kiteestä. Maakuntaa voi pitää ”pienena yliopistomaakunta” Joensuun merkittävän korkeakoulutustoiminnan johdosta. Maakunnassa asui vuonna 2018 yhteensä 162 200 asukasta, ja maakunta on Itä-Suomen alueen toiseksi suurin maakunta. Pohjois-Karjalan ikärakenne on ”harmaata”, väestöä yli neljäsosa on eläkeikäisiä. Työikäisten osuus ylittää kuitenkin yhä 60 prosentin tason. Koulutustoiminta Joensuussa heijastuu Pohjois-Karjalan ikäpyramidiin suurina nuorten ikäluokkina, mutta vastaavasti alueelta vastavalmistuneiden muutto työn perässä pois Pohjois-Karjalasta näkyy aikuisten ikäluokan supistumisena ja muuttotappioina.

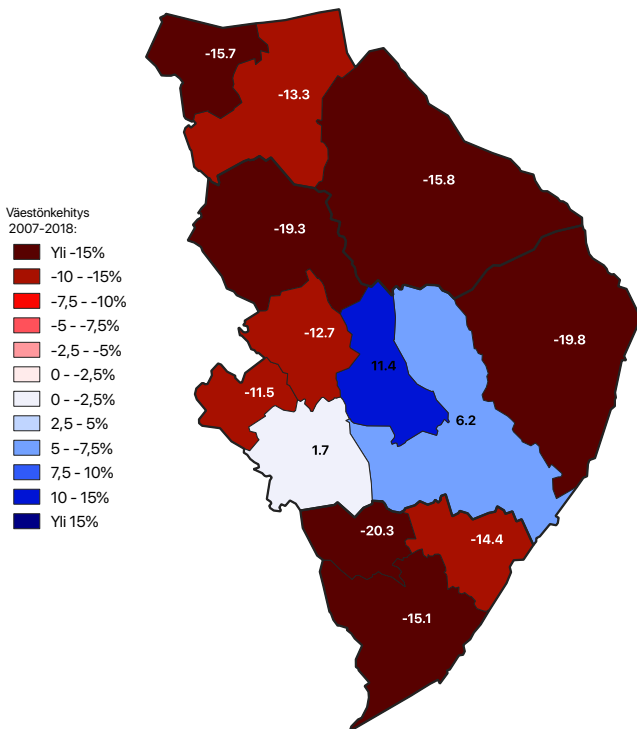
Kuvio 9 Pohjois-Karjalan väestöpyramidi 2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Pohjois-Karjalan väestö supistui 4 500 henkilöllä vuosien 2007-2018 aikana (-2,7 prosenttia). Väestön supistumisesta maakunnan tasolla selitti etenkin negatiivinen väestönlisäys, joka on perustunut väestön ikärakenteeseen tarkastelujakson alussa, mutta 2010-luvun aikana myös voimakkaasti laskenut syntyvyys näkyy maakunnassa heikkona luonnollisena väestönlisäyksenä. Pohjois-Karjalan luonnollinen väestönlisäys oli vuosien 2007-2018 aikana -5 880 henkilöä. Pohjois-Karjala kärsi myös vuosien 2007-2018 aikana muuttotappiota kuntien välisessä muuttoliikkeessä, mutta muuttotappioiden määrät ovat vaihdelleet merkittävästi vuodesta toiseen. Pohjois-Karjala kärsii muuttotappiota etenkin nuorten koulutuksen perässä muuttavien ryhmässä ja nuorten aikuisten ryhmässä, jossa muutetaan lähinnä työn perässä. Pohjois-Karjala kärsii muuttotappiota etenkin suurille kaupunkiseuduille, nuorten aikuisten ryhmässä taas lähinnä pääkaupunkiseudulle. Kansainvälinen muuttoliike on ollut ainoa Pohjois-Karjalan väestöä kasvattanut väestönkehityksen osatekijä vuosien 2007-2018 aikana.

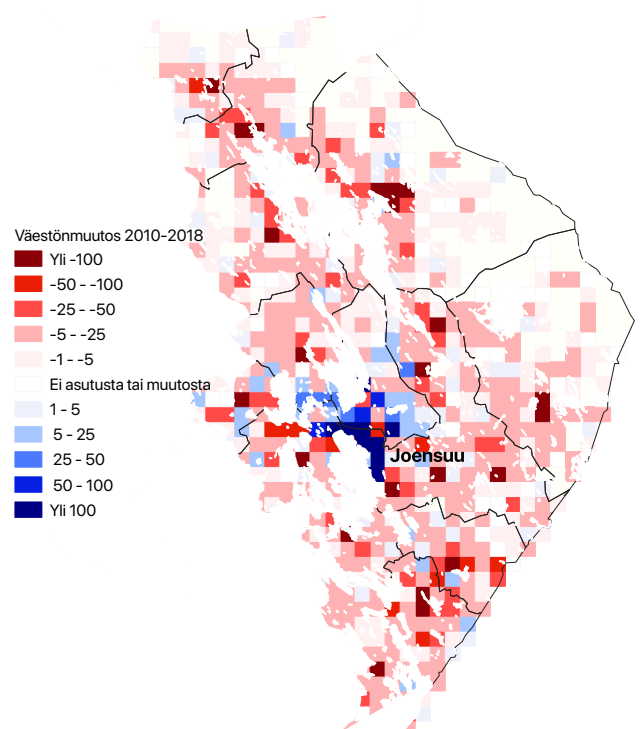

Kuvio 10 Pohjois-Karjalan väestönkehityksen osatekijät
Lähde: Tilastokeskus, väestönkehityksen osatekijät

Korkeakoulutustoiminnan ja suurimpien työmarkkinoiden vaikutus näkyy maakunnan sisäisessä väestönkehityksessä. Joensuun väkiluku kasvoi 6,2 prosentilla vuosien 2007-2018 aikana, joskin kasvu on ollut heikompaa tarkastelujakson loppupuolella. Joensuun väkilukua kasvattavat muuttovoitot maahanmuutosta ja maakunnan sisältä, kun taas heikko luonnollinen väestönlisäys on heikentänyt Joensuun kasvua etenkin syntyvyyden alentuessa. Joensuun lisäksi Kontiolahden väestö kasvoi merkittävästi (+11,4%) vuosien 2007-2018 aikana lähinnä Joensuusta saatujen muuttovoittojen vaikutuksesta. Myös Liperi kasvoi hieman, mutta kasvu oli huomattavasti Kontiolahtea maltillisempaa. Kartassa 10 olevan paikkatietopohjaisen väestönkehityksen perusteella merkittävää kasvua on tapahtunut lähinnä Joensuun keskuskaupunkialueella.

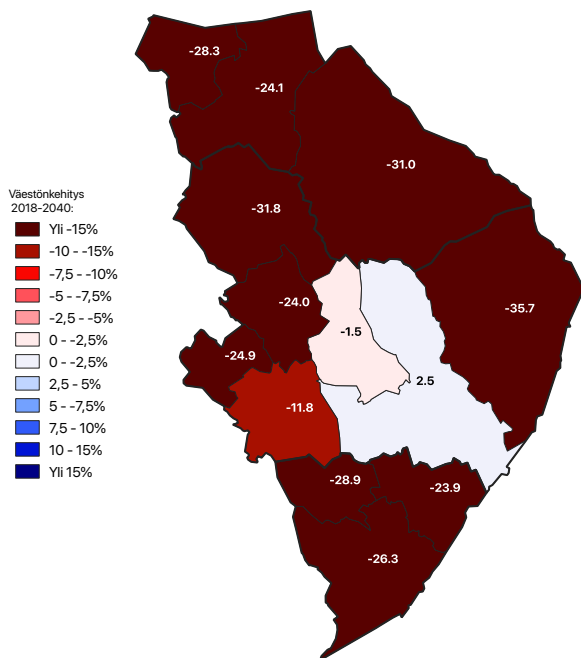
Kartta 10 Pohjois-Karjalan kuntien väestönkehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

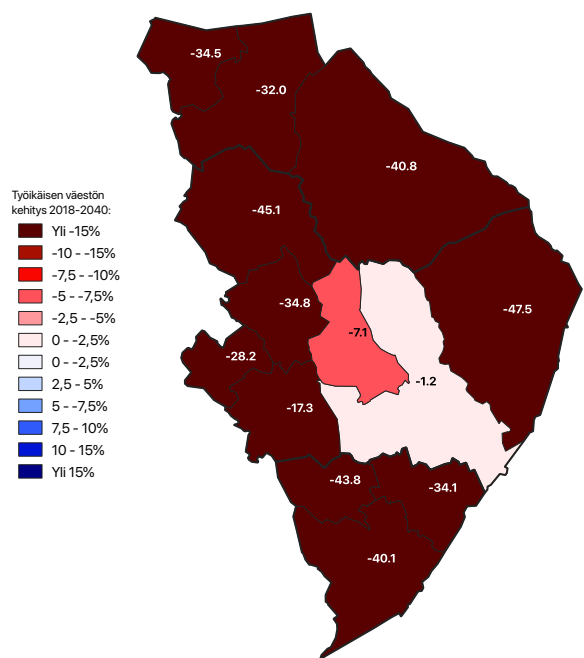
Kartta 11 Pohjois-Karjalan väestönkehitys 5x5km ruuduissa 2010-2018
Lähde: Tilastokeskus, ruututiedot

Muussa maakunnassa väestö supistui voimakkaasti. Seutukaupungeista Kiteen väestö supistui 15,1 prosentilla, Outokummun väestö 11,5 prosentilla ja Lieksan 15,8 prosentilla. Maakunnan pienempien kuntien väestönkehitys ja väestönkehityksen dynamiikka vastasi seutukaupunkeja. Muussa maakunnassa väestön supistuminen perustui etenkin heikkoon luonnolliseen väestönlisäykseen ja muuttotappioihin sekä Joensuulle että muulle maalle. Maahanmuutto oli etenkin seutukaupungeissa ainoa hieman väestönkehitystä vahvistava tekijä.

Tilastokeskus ennustaa Pohjois-Karjalan väestön supistuvan noin 10 prosentilla (-16 000 henkilöä) vuoteen 2040 mennessä. Väestön supistuminen perustuu yhä heikentyvään luonnolliseen väestönlisäykseen väestön ikääntyessä ja muuttotappioihin maan sisällä. Vuosien 2007-2018 väestönkehityksen dynamiikka säilyy maakunnan sisällä: Joensuun väestö kasvaa vielä 2020-luvun aikana merkittävästi ja kääntyy tämän jälkeen maltilliseen laskuun. Myös Kontiolahden väestönkehitys pysyy maltillisena. Muussa maakunnassa väestö supistuu erittäin voimakkaasti etenkin muuttoliikkeen ja väestön ikääntymisen vaikutuksesta. Seutukaupunkien kehitys on erittäin heikkoa: Kiteellä ja Outokummussa väestö laskee neljänneksellä ja Lieksassa lähes kolmanneksella.

Kartta 12 Pohjois-Karjalan kuntien ennustettu väestönkehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

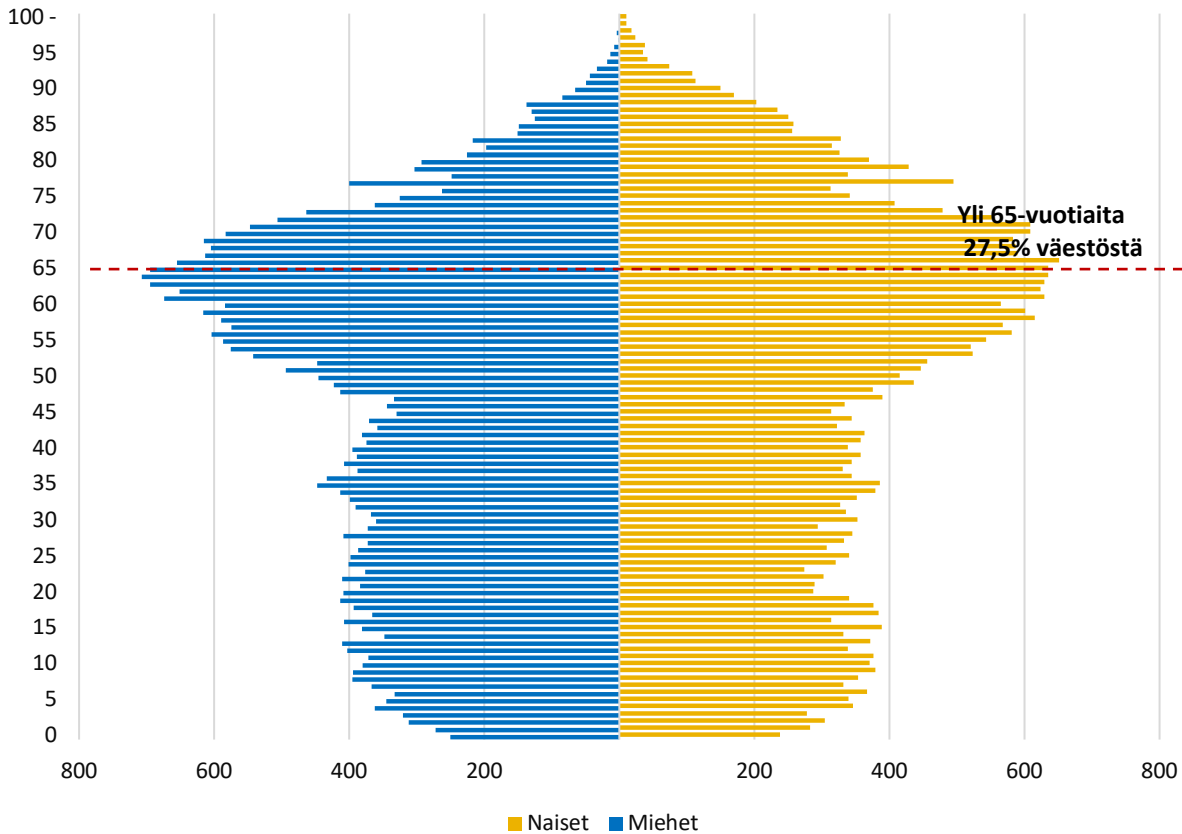
Kartta 13 Pohjois-Karjalan kuntien ennustettu työikäisen väestön kehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

Työikäisen väestönkehitys jää vielä koko väestön kehitystä huomattavasti heikommaksi: 15-64 vuotiaiden määrä vähenee 14 500 henkilöllä vuosien 2018-2040 aikana. Työikäinen väestö supistuu kaikissa maakunnan kunnissa, mutta kehitys on maltillista Joensuussa ja Kontiolahdella, kun taas muussa maakunnassa työikäinen väestö supistuu erittäin voimakkaasti. Seutukaupungeista esimerkiksi Lieksan ja Kiteen työikäinen väestö supistuu yli 40 prosentilla, ja osassa pienempiä kuntia työikäisen väestön määrä lähes puolittuu.

3.4 Kainuun väestödynamiikka

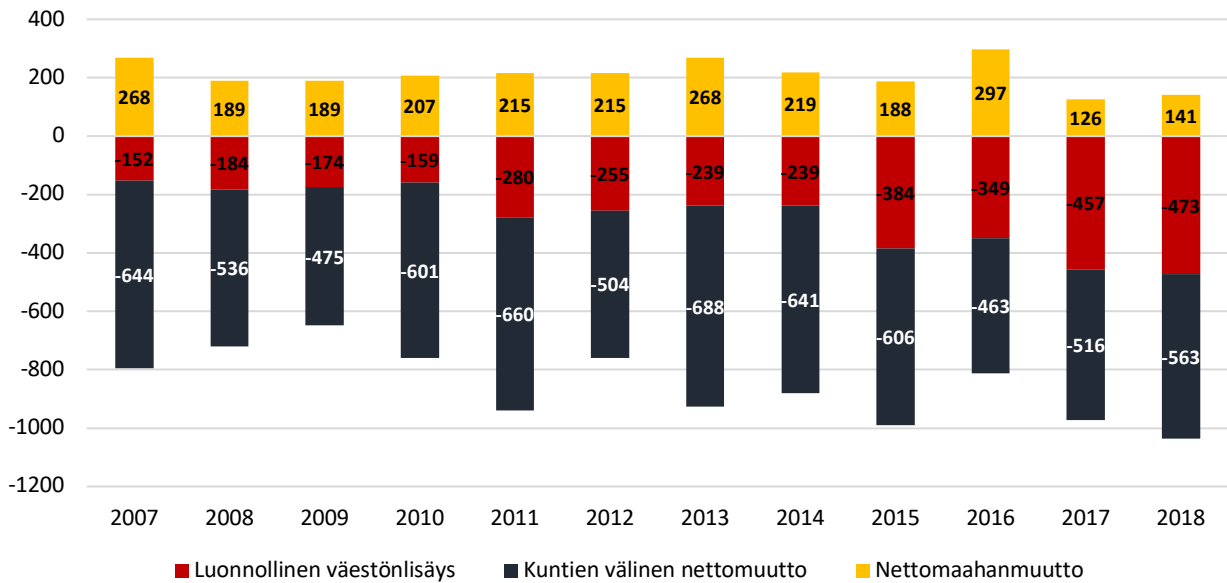
Kainuu on Manner-Suomen toiseksi pienin maakunta, jonka keskuskaupunkina on pienin keskuskaupunki, Kajaani. Kainuussa asui vuonna 2018 yhteensä 73 000 asukasta, joista hieman yli puolet asui Kajaanissa. Kainuun väestön ja aluetalouden tila on ollut haastava jo pitkään, ja maakunnan väkiluku on supistunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Maakunnasta puuttuu merkittävä korkeakoulutustoiminta, joka työntää nuoria

muuttajia muuhun maahan, ja aiemmin myös työllisyystilanne oli heikko Kainuussa. Kainuun taloudessa on kuitenkin tapahtunut positiivisia muutoksia viime vuosina, jonka johdosta alueelle on syntynyt tietyille toimialoille pulaa työvoimasta. Tämä ei kuitenkaan ole näkynyt vielä väestönkehityksessä. Kainuun aluetalouden haasteena on maakunnan ikärakenne: väestöstä vain 58,5 prosenttia oli työikäisiä vuonna 2018, ja heistä merkittävä osa tulee eläköitymään lähivuosina. Koulutustoiminnan puuttuminen taas näkyy pieninä nuorten ikäluokkina.

Kuvio 11 Kainuun väestöpyramidi 2018
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

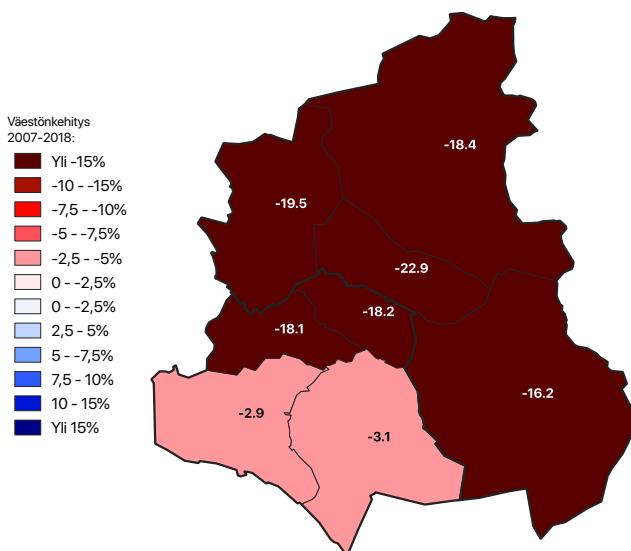
Kainuun väestönkehitystä ovat määrittäneet muuttotappiot ja ikärakenteesta johtuva heikko luonnollinen väestönlisäys. Maakunnan väkiluku supistui yli 7 100 henkilöllä, ja -8,9% suhteellinen väestönkehitys oli heikointa kaikista maakunnista. Tarkastelujakson alussa muuttotappiot olivat selvästi suurin Kainuun väestöä vähentävä tekijä, mutta syntyvyyden lasku on kasvattanut luonnollisen väestönlisäyksen vaikutuksen vastaaviksi. Vuosien 2007-2018 aikana Kainuu kärsi lähes 7 000 henkilöä muuttotappiota maan sisällä. Muuttajat olivat sekä nuoria opiskelijoita, että työllisiä aikuisia. Kainuu kärsii muuttotappiota suurille kaupunkiseuduille, etenkin Oulun ja Helsingin seuduille. Maahanmuutto oli koko tarkastelujakson ajan ainoa Kainuun väestöä kasvattanut tekijä.

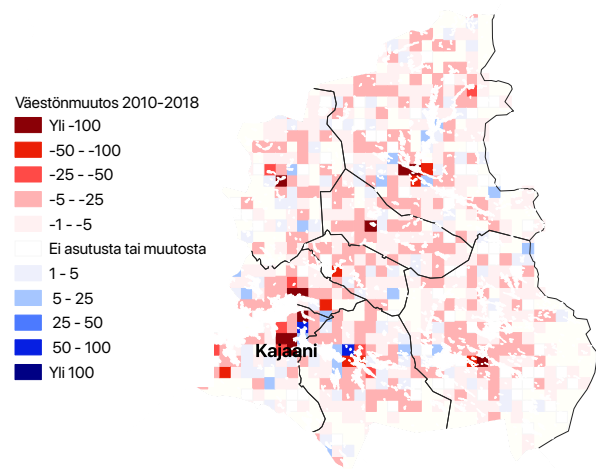
Kuvio 12 Kainuun väestönkehityksen osatekijät 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, väestönkehityksen osatekijät

Väestö supistui vuosien 2007-2018 aikana kaikissa Kainuun kunnissa. Supistumisen volyymissä oli kuitenkin suuria eroja: väestö supistui maltillisesti Kajaanissa ja Sotkamossa ja erittäin voimakkaasti kaikissa muissa maakunnan kunnissa. Kajaanin väestönkehitys oli tarkastelujakson alussa positiivista, mutta on tämän jälkeen käännytynyt laskuun. Sotkamon väestönkehitys taas piristyi Terrafamen kaivoksen avaamisen jälkeen. Kajaanin muuta maakuntaa vahvempi väestönkehitys perustuu nuorempaan ikärakenteeseen ja muuttovoittoihin muusta maakunnasta. Lisäksi Kajaani saa suurimman osan maakunnan maahanmuutosta. Muissa Kainuun kunnissa väestö on laskenut koko tarkastelujakson ajan, väestöä supistivat etenkin luonnollinen väestönlisäys, mutta myös muuttotappiot etenkin Kajaanille. Osassa maakunnan pienempiä kuntia väestön supistumiskehitys on ollut erittäin voimakasta vuosien 2007-2018 aikana.

Hallintorajojen sisällä lähinnä Kajaanin ja Sotkamon ydinkeskustoissa tapahtui kasvua vuosien 2010-2018 aikana. Muissa Kainuun kunnissa paikalliskeskusten väestö lähinnä supistui.

Kartta 14 Kainuun kuntien väestönkehitys 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

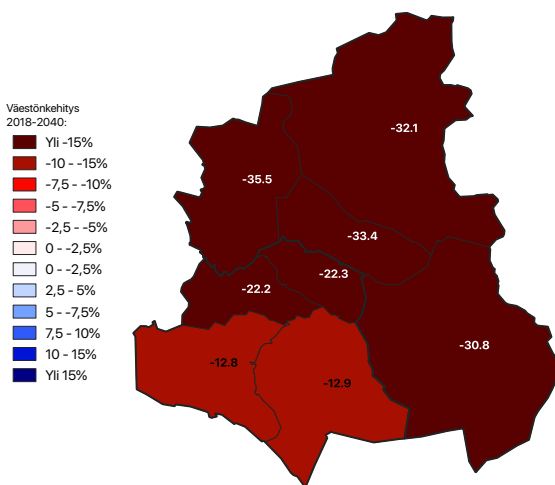

Kartta 15 Kainuun väestönkehitys 5x5km ruuduissa 2010-2018 Lähde: Tilastokeskus, ruututiedot

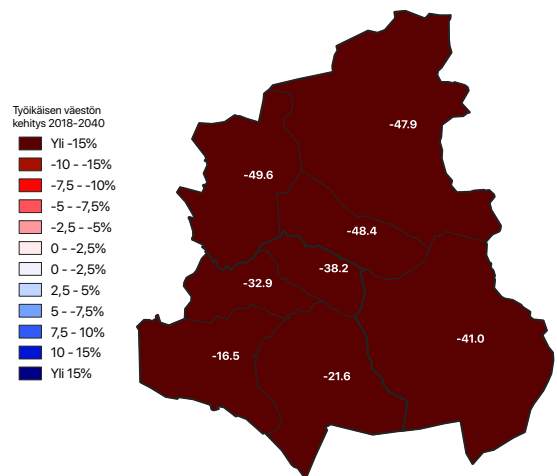
Kainuun työikäisen väestön kehitys oli erittäin negatiivista, ja on jo nyt synnyttänyt pulaa työvoimasta useille aloille. Kainuun työikäinen väestö supistui yli 9 000 henkilöllä vuosien 2007-2018 aikana. Työikäinen väestö supistui yli 10 prosentilla kaikissa maakunnan kunnissa. Määrällisesti supistuminen oli voimakkainta Kajaanissa, Kuhmossa ja Suomussalmella. Suhteellinen työvoiman supistuminen oli taas maltillisinta Kajaanissa ja Sotkamossa ja erittäin voimakasta kaikissa muissa kunnissa. Työvoimaa supistivat etenkin muuttotappiot muulle maalle, mutta myös työvoiman ikääntyminen oli merkittävä tekijä.

Kainuun väestön ennustetaan laskevan voimakkaasti vuosien 2018-2040 aikana. Tämän ajanjakson aikana Kainuun väestö vähenee Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan lähes 14 000 asukkaalla (-19,0%). Kajaanin suhteellinen väestönkehitys uhkaa jäädä toiseksi heikoimmaksi kaikista maakunnista. Maakunnan sisällä väestö supistuu voimakkaasti kaikissa kunnissa. Maltillisimmaksi kehitys jäisi ennusteen mukaan Kajaanissa, joka saa merkittäviä muuttovoittoja maakunnan sisältä ja ulkomailta, ja jossa luonnollinen väestönlisäys on maltillisemin negatiivista nuoremman väestörakenteen takia. Sotkamon väestönkehitys jää Kainuun kontekstissa maltillisiksi. Muissa Kainuun kunnissa etenkin heikko luonnollinen väestönlisäys supistaa voimakkaasti väestöä, ja väestönkehitys jää erittäin negatiiviseksi.

Kainuun työikäinen väestö supistuisi Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan jopa 11 000 henkilöllä, joka tarkoittaisi supistumista yli neljänneksellä. Supistuminen perustuu sekä muuttotappioihin, että väestön ikääntymiseen, joskin ikääntyminen on merkittävämpi tekijä. Työikäinen väestö supistuu kaikissa maakunnan kunnissa, maltillisinta kehitys on Kajaanissa ja Sotkamossa, joiden kehitystä tasoittaa muuttovoitot maakunnasta ja ulkomailta.

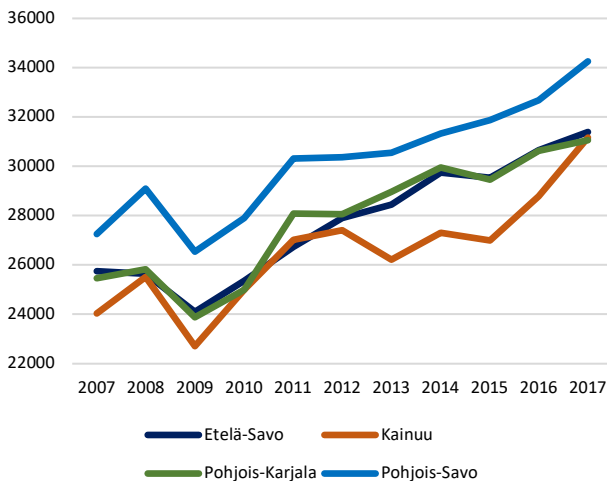
Kartta 16 Kainuun kuntien ennustettu väestönkehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

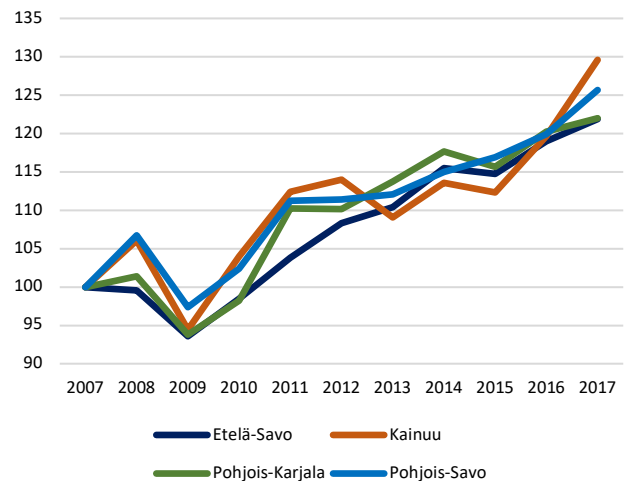
Kartta 17 Kainuun kuntien ennustettu työikäisen väestön kehitys 2018-2040 Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste

4. Itä-Suomen aluetalouden kehitys ja rakenne

Itä-Suomen alueen kaikissa maakunnissa BKT/as kasvoi merkittävästi vuosien 2007-2017 aikana, mutta maakuntien asukasta kohden laskettu BKT on yhä koko maan keskitasoa matalammalla tasolla. Alueen maakunnista Pohjois-Savon BKT on selvästi korkein, hieman yli 34 000 euroa asukasta kohden. Pohjois-Savon BKT kasvoi noin 7 000 eurolla vuosien 2007-2017 aikana. Kaikissa muissa Itä-Suomen alueen maakunnissa BKT/as oli hieman yli 31 000 euroa vuonna 2017. Kainuussa BKT:n kehitys oli vahvinta, BKT/as kasvoi 7 100 eurolla vuosien 2007-2017 aikana. Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa BKT/as kasvoi hieman yli 5 600 eurolla.

Kuvio 13 Itä-Suomen maakuntien BKT/as kehitys 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, aluetilinpito

Kuvio 14 Itä-Suomen maakuntien BKT:n indeksoitu kehitys (2007=100) 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, aluetilinpito

BKT/as suhteellinen kehitys (Kuvio 14.) oli vahvaa kaikissa Itä-Suomen alueen maakunnissa. Kaikissa maakunnissa BKT/as laski finanssikriisin vaikutuksesta, mutta trendi on ollut kasvava tämän jälkeisinä vuosina. Suhteellinen kasvu oli voimakkainta Kainuussa, jossa BKT/as kasvoi 29,5 prosentilla vuosien 2007-2017 välillä. Pohjois-Savossa BKT/as kasvoi 25,6 prosentilla ja Pohjois-Karjalassa sekä Etelä-Savossa noin 22 prosentilla.

4.1 Etelä-Savon aluetalouden kehitys ja rakenne

Etelä-Savossa työpaikkarakenteessa koko maahan verrattuna korostuvat maa- ja metsätalous, teollisuus sekä erityisesti Sote-palvelut. Maakunnassa maa- ja metsätalouden työpaikkojen osuus on lähes kaksinkertainen muuhun maahan verrattuna. Etelä-Savossa sote-palvelut selittävät 23 prosenttia maakunnan työpaikoista; suuri osuus perustuu pitkälti maakunnan koko maan vanhimpaan ikärakenteeseen. Sote-sektorin osuus on korostunut kaikilla Etelä-Savon seuduilla. Alikorostuneita aloja Etelä-Savossa olivat tukku ja vähittäiskassa sekä tietoyhteiskuntaan liittyvät alat kuten informaatio- ja viestintä sekä ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta. Tietointensiivisten alojen vähäinen osuus heijastelee maakunnan vähäistä korkeakoulutustoimintaa ja väestön matalaa koulutustasoa.

Etelä-Savon työpaikkakehitys on ollut erittäin heikkoa vuosien 2007-2017 aikana. Maakunnan työpaikkojen määrä väheni yli 6 700 työpaikalla (-11%) tämän ajanjakson aikana. Työpaikkojen määrä väheni voimakkaasti kaikilla maakunnan seuduilla, mutta erityisesti Savonlinnan seutukunnan työpaikkakehitys oli erittäin heikkoa: työpaikkojen määrä väheni 16,4 prosentilla. Mikkelin seudun suhteellinen kehitys oli taas maltillisinta. Työpaikat vähenivät etenkin maa- ja metsätaloudessa, teollisuudessa (etenkin Savonlinnan seudulla), rakentamisen sekä koulutuksen aloilla. Työpaikkojen määrä kasvoi lähinnä sote-palveluissa.

	SAVONLINNAN	MIKKELIN	PIEKSÄMÄEN	KOKO MAAKUNTA
A MAATALOUS, METSÄ- TALOUS JA KALATA- LOUS	1264 (-638)	1556 (-709)	1165 (-360)	3985 (-1707)
B KAIVOSTOIMINTA JA LOUHINTA	27 (-17)	41 (0)	11 (-2)	79 (-19)
C TEOLLISUUS	2334 (-961)	3791 (-775)	1401 (-363)	7526 (-2099)
D SÄHKÖ-, KAASU- LÄMPÖ	32 (-9)	186 (14)	32 (-10)	250 (-5)
E VESIHUOLTO	113 (-18)	147 (26)	39 (4)	299 (12)
F RAKENTAMINEN	795 (-239)	1720 (-367)	737 (-204)	3252 (-810)
G TUOKU- JA VÄHIT- TÄISKAUPPA	1572 (-345)	2907 (-304)	894 (-137)	5373 (-786)
H KULJETUS JA VARAS- TOINTI	847 (-158)	1311 (-204)	449 (-306)	2607 (-668)
I MAJOITUS- JA RAVIT- SEMISTOIMINTA	677 (14)	991 (-82)	281 (-62)	1949 (-130)
J INFORMAATIO JA VIESTINTÄ	235 (-74)	470 (-139)	40 (-30)	745 (-243)
K RAHOITUS- JA VAKUU- TUSTOIMINTA	142 (-77)	306 (-62)	75 (-42)	523 (-181)
L KIINTEISTÖALAN TOI- MINTA	119 (2)	261 (-37)	64 (-12)	444 (-47)
M AMMATILLINEN, TIE- TEEL. JA TEKN. TOI- MINTA	539 (-74)	1095 (-106)	290 (-1)	1924 (-181)
N HALLINTO- JA TUKI- PALVELUTOIMINTA	672 (-154)	1346 (333)	518 (10)	2536 (189)
O JULKINEN HALLINTO JA MAANPUOLUSTUS	674 (24)	1789 (-247)	390 (-158)	2853 (-381)
P KOULUTUS	1167 (-266)	1979 (-278)	594 (-186)	3740 (-730)
Q TERVEYS- JA SOSIAA- LIPALVELUT	3517 (-88)	6002 (669)	2648 (343)	12167 (924)
R TAITEET, VIHDE JA VIRKISTYS	246 (-20)	568 (36)	84 (0)	898 (16)
S MUU PALVELUTOI- MINTA	463 (-222)	818 (-148)	326 (2)	1607 (-368)
T KOTITALOUKSIEN TOI- MINTA TYÖNANTAJANA	230 (227)	228 (223)	107 (106)	565 (556)
TUNTEMATON	243 (-37)	341 (-64)	134 (-10)	718 (-111)
U KANSAINVÄLISTEN ORGANISAATIOIDEN JA TOIMIELINTEN TOI- MINTA	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
KAIKKI YHTEENSÄ	15908 (-3130)	27853 (-2221)	10279 (-1418)	54040 (-6769)

4.2 Pohjois-Savon aluetalouden rakenne ja kehitys

Pohjois-Savon työpaikkarakenteessa korostuu koko maan tasoon verrattuna etenkin sote-palvelut, joiden osuus maakunnan työpaikoista on 21 prosenttia verrattuna koko maan 15 prosenttiin. Sote-palveluiden korostuminen perustuu osin maakunnan ikärakenteeseen, mutta myös Kuopion merkittävään yliopistosairaanhoidotoimintaan. Sote-palveluiden lisäksi maa- ja metsätalous on kohtuullisen korostunut Pohjois-Savossa, etenkin maaseutumaisemilla seuduilla. Alikorostettuja olivat tietoyhteiskunnalliset alat, kuten informaatio- ja viestintä sekä ammatillinen-, tieteellinen- ja tekninen toiminta olivat maakunnassa alikorostuneita, joskin Kuopiossa näiden työpaikkojen osuus vastasi koko maan keskitasoa.

Pohjois-Savon työpaikkakehitys jäi kohtuullisen negatiiviseksi vuosien 2007-2017 aikana. Tämän ajanjakson aikana maakunnassa sijaitsevien työpaikkojen määrä supistui noin 3 300 työpaikalla. Maakunnan sisällä työpaikkakehitys oli kuitenkin voimakkaasti eriytynyttä kasvavan Kuopion seudun ja muun maakunnan välillä: Kuopiossa työpaikkojen määrä kasvoi 2 400 työpaikalla, kun taas muussa maakunnassa työpaikkojen määrä väheni yli 5 600 työpaikalla. Työpaikkojen määrä väheni etenkin maa- ja metsätalouden ja teollisuuden aloilla; teollisuudessa etenkin Varkauden ja Ylä-Savon seuduilla työpaikkakehitys oli erittäin negatiivista. Työpaikkojen määrä kasvoi etenkin hallinto- ja tukipalveluiden sekä sote-palveluiden sektoreilla. Kasvu keskittyi Kuopion seudulle.

Taulukko 3 Pohjois-Savon ja Pohjois-Savon seutukuntien elinkeinorakenne TOL2008 luokituksella 2017 (muutos 2007-2017)

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

	YLÄ-SA- VON	KOILLIS- SAVON	KUOPION	VARKAUDEN	SISÄ-SA- VON	KOKO MAA- KUNTA
A MAATALOUS, METSÄ- TALOUS JA KALATALOUS	2626 (- 975)	297 (-148)	1715 (-754)	313 (-248)	592 (-203)	5543 (-2328)
B KAIVOSTOIMINTA JA LOUHINTA	119 (23)	50 (28)	82 (-136)	4 (-20)	13 (-2)	268 (-107)
C TEOLLISUUS	4003 (- 546)	196 (-151)	4160 (-1361)	2839 (-1483)	659 (-12)	11857 (-3553)
D SÄHKÖ-, KAASU- LÄMPÖ	31 (-8)	1 (-2)	292 (-112)	48 (-32)	4 (0)	376 (-154)
E VESIHUOLTO	110 (-12)	4 (-5)	295 (42)	90 (34)	28 (7)	527 (66)
F RAKENTAMINEN	1035 (- 111)	132 (13)	4848 (432)	832 (-48)	286 (-36)	7133 (250)
G TUOKU- JA VÄHITTÄIS- KAUPPA	1888 (- 236)	121 (-50)	6368 (127)	1156 (-213)	391 (-79)	9924 (-451)
H KULJETUS JA VARAS- TOINTI	1103 (- 125)	108 (-63)	2879 (-269)	542 (-177)	169 (-56)	4801 (-690)
I MAJOITUS- JA RAVIT- SEMISTOIMINTA	572 (58)	69 (-10)	2197 (392)	353 (-44)	135 (-39)	3326 (357)
J INFORMAATIO JA VIES- TINTÄ	160 (10)	7 (-5)	1726 (58)	88 (-55)	16 (3)	1997 (11)
K RAHOITUS- JA VAKUU- TUSTOIMINTA	232 (-79)	12 (-30)	965 (56)	83 (-56)	43 (-17)	1335 (-126)
L KIINTEISTÖALAN TOI- MINTA	151 (-13)	9 (-16)	637 (-83)	114 (-30)	31 (7)	942 (-135)
M AMMATILLINEN, TIE- TEEL. JA TEKN. TOI- MINTA	447 (-11)	24 (-19)	3168 (380)	398 (-76)	119 (-53)	4156 (221)
N HALLINTO- JA TUKI- PALVELUTOIMINTA	951 (46)	84 (22)	4963 (1633)	703 (31)	183 (11)	6884 (1743)
O JULKINEN HALLINTO JA MAANPUOLUSTUS	793 (-10)	83 (-27)	2937 (-112)	326 (-59)	159 (-61)	4298 (-269)
P KOULUTUS	1211 (- 152)	100 (-61)	4785 (-296)	655 (-109)	245 (-57)	6996 (-675)
Q TERVEYS- JA SOSIAA- LIPALVELUT	3693 (- 110)	502 (58)	13029 (1491)	1904 (113)	1006 (-3)	20134 (1549)
R TAITEET, VIIHDE JA VIRKISTYS	207 (38)	6 (-5)	1183 (344)	170 (-12)	48 (4)	1614 (369)
S MUU PALVELUTOI- MINTA	551 (-89)	71 (-19)	1632 (-32)	278 (-83)	104 (-24)	2636 (-247)
T KOTITALOUKSIEN TOI- MINTA TYÖNANTAJANA	156 (149)	9 (9)	425 (413)	124 (124)	40 (40)	754 (735)
TUNTEMATON	283 (6)	42 (-12)	676 (170)	137 (-5)	73 (-23)	1211 (136)
U KANSAINVÄLISTEN ORGANISAATIOIDEN JA	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

TOIMIELINTEN TOIMINTA						
KAIKKI YHTEENSÄ	20322 (-2147)	1927 (-493)	58962 (2383)	11157 (-2448)	4344 (-593)	96712 (-3298)

4.3. Pohjois-Karjalan aluetalouden rakenne ja kehitys

Pohjois-Karjalassa maa- ja metsätalous, teollisuus sekä sote-palvelut olivat koko maan keskimääräiseen tasoon verrattuna huomattavan korostuneita. Lisäksi koulutuksen osuus työpaikoista oli Pohjois-Karjalassa koko maan tasoa merkittävästi suurempi. Maa- ja metsätalouden osuus työpaikoista korostui etenkin Keski-Karjalassa ja Pielisen Karjalan seuduilla, kun taas koulutuksen työpaikat korostuivat Joensuun seudulla, lähinnä Itä-Suomen yliopiston vaikutuksesta. Sote-sektorin osuus työpaikoista oli koko maan tasoon verrattuna suuri kaikilla Pohjois-Karjalan seuduilla, heijastellen maakunnan ikärakennetta.

Tukku- ja vähittäiskaupan sekä kuljetusalan työpaikkojen osuus jäi Pohjois-Karjalassa matalaksi. Koko maan tasoon verrattuna myös tietointensiivisten alojen, kuten informaatio- ja viestinnän, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan ja rahoitusalan työpaikkojen osuus oli huomattavan matala Pohjois-Karjalassa muuhun maahan verrattuna. Joensuun seudulla näiden työpaikkojen osuus vastasi kuitenkin koko maan keskitasoa, kun taas Keski-Karjalassa ja Pielisen Karjalassa ei käytännössä ole merkittävässä määrin työpaikkoja tietointensiivisillä aloilla. Tämä perustuu maakunnan vahvasti keskittyneeseen kehitykseen ja Joensuun merkittävään korkeakoulustoimintaan.

Pohjois-Karjalan työpaikkojen määrä supistui 3 200 työpaikalla vuosien 2007-2017 aikana. Seuduittain työpaikkojen määrä supistui vain hieman Joensuussa, huolimatta seudun suuresta koosta. Sen sijaan työpaikkojen määrä supistui erittäin voimakkaasti Keski-Karjalassa ja Pielisen Karjalassa. Työpaikkojen määrä väheni etenkin teollisuuden alalla, erityisesti Keski-Karjalassa ja Joensuussa. Teollisuuden lisäksi maa- ja metsätalouden työpaikkojen kehitys oli erittäin heikkoa vuosien 2007-2017 aikana. Työpaikkojen määrä kasvoi etenkin sote-palveluissa, mutta Joensuun seudulla tietointensiiviset alat kasvoivat huomattavasti vuosien 2007-2017 aikana.

*Taulukko 4 Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Karjalan seutukuntien elinkeinorakenne TOL2008 luokituksella 2017 (muutos 2007-2017)
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti*

	JOENSUUN	KESKI-KARJALAN	PIELISEN KARJALAN	KOKO MAAKUNTA
A MAATALOUS, METSÄTALOUS JA KALATALOUS	1756 (-928)	778 (-474)	824 (-379)	3358 (-1781)
B KAIVOSTOIMINTA JA LOUHINTA	274 (147)	15 (-14)	4 (-2)	293 (131)
C TEOLLISUUS	7040 (-1248)	717 (-546)	1204 (-122)	8961 (-1916)
D SÄHKÖ-, KAASU- LÄMPÖ	172 (-10)	8 (-5)	24 (-5)	204 (-20)
E VESIHUOLTO	219 (40)	45 (5)	28 (-3)	292 (42)
F RAKENTAMINEN	3426 (-105)	265 (-257)	298 (-56)	3989 (-418)
G TUKKU- JA VÄHITTÄISKAUPPA	4679 (-105)	449 (-125)	673 (-136)	5801 (-366)
H KULJETUS JA VARASTOINTI	2076 (-219)	281 (-185)	325 (-123)	2682 (-527)
I MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINTA	1709 (354)	147 (-45)	251 (-83)	2107 (226)
J INFORMAATIO JA VIESTINTÄ	1193 (222)	21 (-8)	38 (-4)	1252 (210)
K RAHOITUS- JA VAKUUTUSTOIMINTA	515 (-38)	52 (-40)	61 (-35)	628 (-113)

L KIINTEISTÖALAN TOI- MINTA	363 (3)	50 (11)	58 (-4)	471 (10)
M AMMATILLINEN, TIE- TEEL. JA TEKN. TOI- MINTA	1807 (-190)	148 (18)	181 (-51)	2136 (-223)
N HALLINTO- JA TUKI- PALVELUTOIMINTA	3060 (848)	197 (-19)	237 (-37)	3494 (792)
O JULKINEN HALLINTO JA MAANPUOLUSTUS	2559 (-256)	352 (-6)	410 (-57)	3321 (-319)
P KOULUTUS	4026 (-113)	338 (-171)	451 (-164)	4815 (-448)
Q TERVEYS- JA SOSIAA- LIPALVELUT	9607 (1076)	959 (-65)	1400 (186)	11966 (1197)
R TAITEET, VIIHDE JA VIRKISTYS	942 (127)	60 (4)	106 (-4)	1108 (127)
S MUU PALVELUTOI- MINTA	1398 (-264)	181 (-35)	186 (-54)	1765 (-353)
T KOTITALOUKSIEN TOI- MINTA TYÖNANTAJANA	366 (366)	66 (61)	49 (49)	481 (476)
TUNTEMATON	538 (3)	98 (-5)	97 (20)	733 (18)
U KANSAINVÄLISTEN ORGANISAATIOIDEN JA TOIMIELINTEN TOI- MINTA	28 (28)	0 (0)	0 (0)	28 (28)
KAIKKI YHTEENSÄ	47753 (-262)	5227 (-1901)	6905 (-1064)	59885 (-3227)

4.4 Kainuun aluetalouden rakenne ja kehitys

Kainuun työpaikat ovat vahvasti keskittyneet Kajaanin seudulle, jossa sijaitsi 76 prosenttia maakunnan työpaikoista. Kainuun työpaikkarakenne poikkeaa merkittävästi useimmista muista maakunnista: Kainuussa työpaikkarakenteessa korostuvat alkutuotannon työpaikat ja erityisesti kaivostoiminnan merkitys on huomattavan suuri Kainuussa. Kaivostoiminta on käytännössä kokonaan keskittynyt Kajaanin seudulla, kun taas maa- ja metsätalous on keskittynyt Kehys-Kainuun seudulle. Näiden alojen lisäksi hallintoon ja julkisiin palveluihin liittyvät alat, kuten hallinto- ja tukipalvelutoiminta ja julkinen hallinto ovat huomattavan suuria työllistäjiä Kainuussa, erityisesti Kajaanin seudulla. Lisäksi Kainuun ikärakenteesta johtuen maakunnassa on sote-sektorin työpaikkoja huomattavan paljon (viides osa kaikista työpaikoista). Alikorostuneita aloja olivat teollisuus ja tietointensiiviset alat, joka perustuu maakunnan vähäiseen korkeakoulutustoimintaan sekä väestön matalaan koulutustasoon.

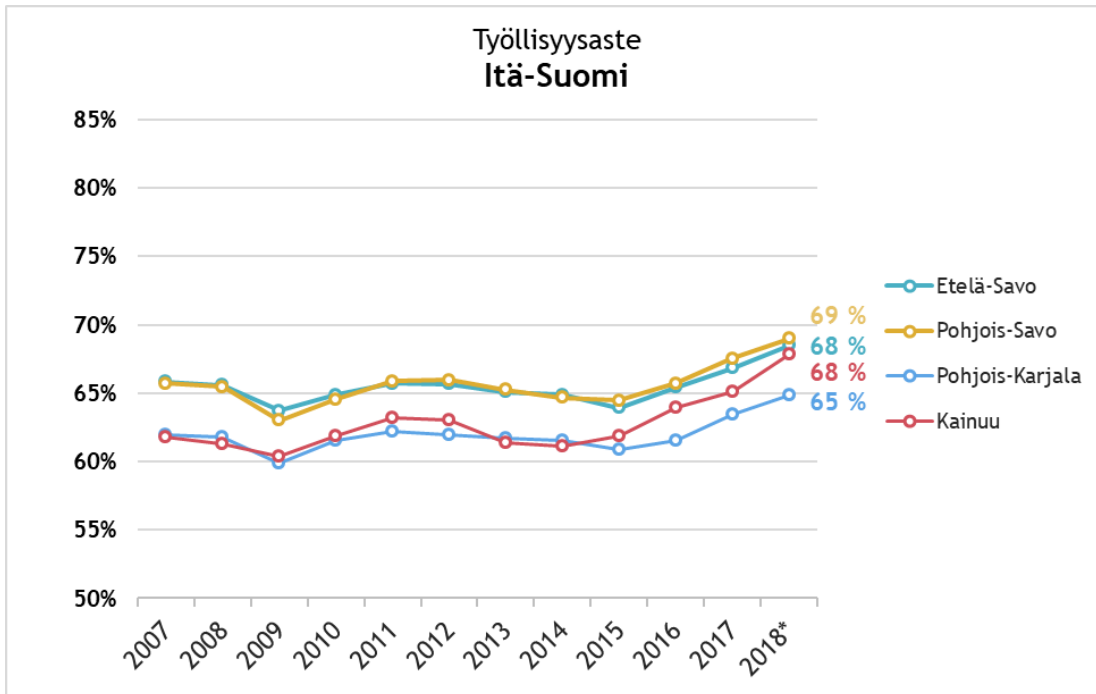
Kainuun työpaikkakehitys oli suhteellisen heikkoa vuosien 2007-2017 aikana: työpaikkojen määrä supistui 2 000 työpaikalla. Työpaikkakehitys oli erityisen heikkoa Kehys-Kainuun seudulla, Kajaanin seutukunnan kehitys oli sen sijaan maltillista. Toimialoittain työpaikkakehityksessä oli merkittäviä eroa: työpaikkojen määrä vähentyi erittäin voimakkaasti maa- ja metsätaloudessa (molemmilla seuduilla) sekä teollisuudessa (molemmilla seuduilla). Myös koulutuksen alalla työpaikkojen määrä väheni voimakkaasti molemmilla seuduilla, joka heijastelee vanhenevaa ikärakennetta maakunnassa. Työpaikkojen määrä kasvoi erittäin voimakkaasti kaivosteollisuudessa Talvivaaran kaivoksen vaikutuksesta, uudet työpaikat syntyivät Kajaanin seudulla (Sotkamoon). Kaivannaisteollisuuden lisäksi sote-palveluissa työpaikkojen määrä kasvoi huomattavasti. Lisäksi Kajaanin seudulla informaatio- ja viestinnän työpaikkojen määrä kasvoi merkittävästi vuosien 2007-2018 aikana, joskin informaatio- ja viestinnän alan osuus työpaikoista jää yhä alle koko maan keskitason. Myös matkailualan työpaikkakehitys oli huomattavan positiivista Kajaanin seudulla.

Taulukko 5 Kainuun ja Kainuun seutukuntien elinkeinorakenne TOL2008 luokituksella 2017 (muutos 2007-2017)
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

	KEHYS-KAINUUN	KAJAANIN	KOKO MAAKUNTA
A MAATALOUS, METSÄ- TALOUS JA KALATA- LOUS	850 (-401)	759 (-373)	1609 (-774)
B KAIVOSTOIMINTA JA LOUHINTA	16 (-9)	781 (550)	797 (541)
C TEOLLISUUS	744 (-217)	1531 (-1187)	2275 (-1404)
D SÄHKÖ-, KAASU- LÄMPÖ	26 (4)	88 (-43)	114 (-39)
E VESIHUOLTO	28 (-1)	98 (-14)	126 (-15)
F RAKENTAMINEN	352 (29)	1355 (-275)	1707 (-246)
G TUKKU- JA VÄHIT- TÄISKAUPPA	511 (-155)	2034 (-161)	2545 (-316)
H KULJETUS JA VARAS- TOINTI	401 (-224)	929 (-142)	1330 (-366)
I MAJOITUS- JA RAVIT- SEMISTOIMINTA	236 (-22)	774 (157)	1010 (135)
J INFORMAATIO JA VIESTINTÄ	26 (-6)	491 (113)	517 (107)
K RAHOITUS- JA VAKUU- TUSTOIMINTA	48 (-45)	209 (-13)	257 (-58)
L KIINTEISTÖALAN TOI- MINTA	35 (-18)	198 (-23)	233 (-41)
M AMMATILLINEN, TIE- TEEL. JA TEKN. TOI- MINTA	122 (-43)	971 (196)	1093 (153)
N HALLINTO- JA TUKI- PALVELUTOIMINTA	400 (-14)	2044 (750)	2444 (736)
O JULKINEN HALLINTO JA MAANPUOLUSTUS	513 (-99)	1526 (-236)	2039 (-335)
P KOULUTUS	324 (-114)	1422 (-341)	1746 (-455)
Q TERVEYS- JA SOSIAA- LIPALVELUT	1279 (14)	4240 (473)	5519 (487)
R TAITEET, VIHDE JA VIRKISTYS	98 (2)	448 (17)	546 (19)
S MUU PALVELUTOI- MINTA	179 (-182)	584 (-159)	763 (-341)
T KOTITALOUKSIEN TOI- MINTA TYÖNANTAJANA	82 (78)	139 (139)	221 (217)
TUNTEMATON	102 (-54)	191 (-25)	293 (-79)
U KANSAINVÄLISTEN ORGANISAATIOIDEN JA TOIMIELINTEN TOI- MINTA	0 (0)	0 (0)	0 (0)
KAIKKI YHTEENSÄ	6372 (-1477)	20812 (-597)	27184 (-2074)

5. Itä-Suomen työllisyysdynamikka ja työpaikkakehitys

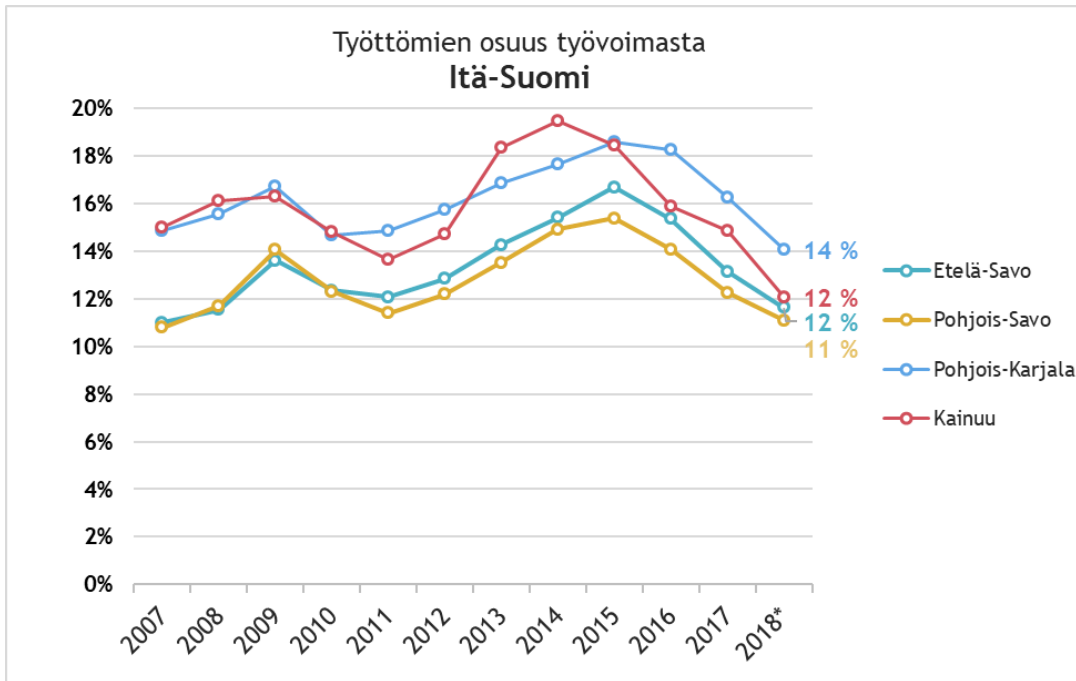
Itä-Suomen maakunnissa työllisyys on kaikissa maakunnissa alle 70 %. Työllisyysaste on ollut nousussa viime vuosina. Työttömien osuus työvoimasta on laskenut kaikissa maakunnissa, alimmillaan se on Pohjois-Savossa.

Kuvio 15 Työllisyysasteen kehitys Itä-Suomen alueen maakunnissa 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, kaupunki- ja seutuindikaattorit

Työllisyysaste on kasvanut kaikissa Itä-Suomen maakunnissa vuodesta 2015 lähtien. Työllisyysaste on ollut alimmillaan finanssikriisin aikaan ja vuonna 2015 kaikissa maakunnissa (Kainuussa vuonna 2014). Vuonna 2018 työllisyysaste on ollut korkeimmillaan kaikissa maakunnissa tarkastelujakson aikana. Korkein työllisyysaste oli Pohjois-Savossa, jossa se oli 69 %.

Kuvio 16 Työttömyysasteen kehitys Itä-Suomen alueen maakunnissa 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, kaupunki- ja seutuindikaattorit

Työttömien osuus työvoimasta on vastaavasti ollut reippaassa laskussa kaikissa Itä-Suomen maakunnissa. Korkeimmillaan se oli Pohjois-Karjalassa ja alimmillaan Pohjois-Savossa vuonna 2018. Selvät piikit työttömien osuudessa on finanssikriisin aikaan sekä vuonna 2015 Etelä- ja Pohjois-Savossa sekä Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa vuonna 2014.

Työllisten määrä on laskenut kaikissa Itä-Suomen maakunnissa, suhteellisesti eniten Etelä-Savossa. Vähiten työllisyys laski Pohjois-Savossa. Työllisten määrä laski Etelä-Savossa reilu 14 % vuosina 2007-2018. Etelä-Savon seutukunnista työllisyys laski eniten Savonlinnan seutukunnassa, jossa lasku oli lähes kaksi kymmenystä. Lähes yhtä paljon työllisyys laski Pieksämäen seutukunnassa. Kokonaisuudessaan Etelä-Savossa oli vuonna 2018 yhteensä 54 000 työllistä.

Pohjois-Savossa työllisyys laski kaikissa muissa seutukunnissa paitsi Kuopion seutukunnassa, jossa työllisten määrä kasvoi lähes 6 %. Suurinta lasku oli Koillis-Savon seutukunnassa, jossa työllisten määrä laski yli kaksi kymmenystä. Kokonaisuudessaan työllisten lukumäärä Pohjois-Savossa oli 97 000 vuonna 2018.

Pohjois-Karjalan maakunnassa työllisten määrä laski lähes 6 % vuosina 2007-2018. Pohjois-Karjalan seutukunnista työllisten määrä laski eniten Keski-Karjalan seutukunnassa, jossa muutos oli lähes 25 %. Joensuun seutukunnassa työllisten määrä laski vähiten, muutoksen ollessa -0,4 %.

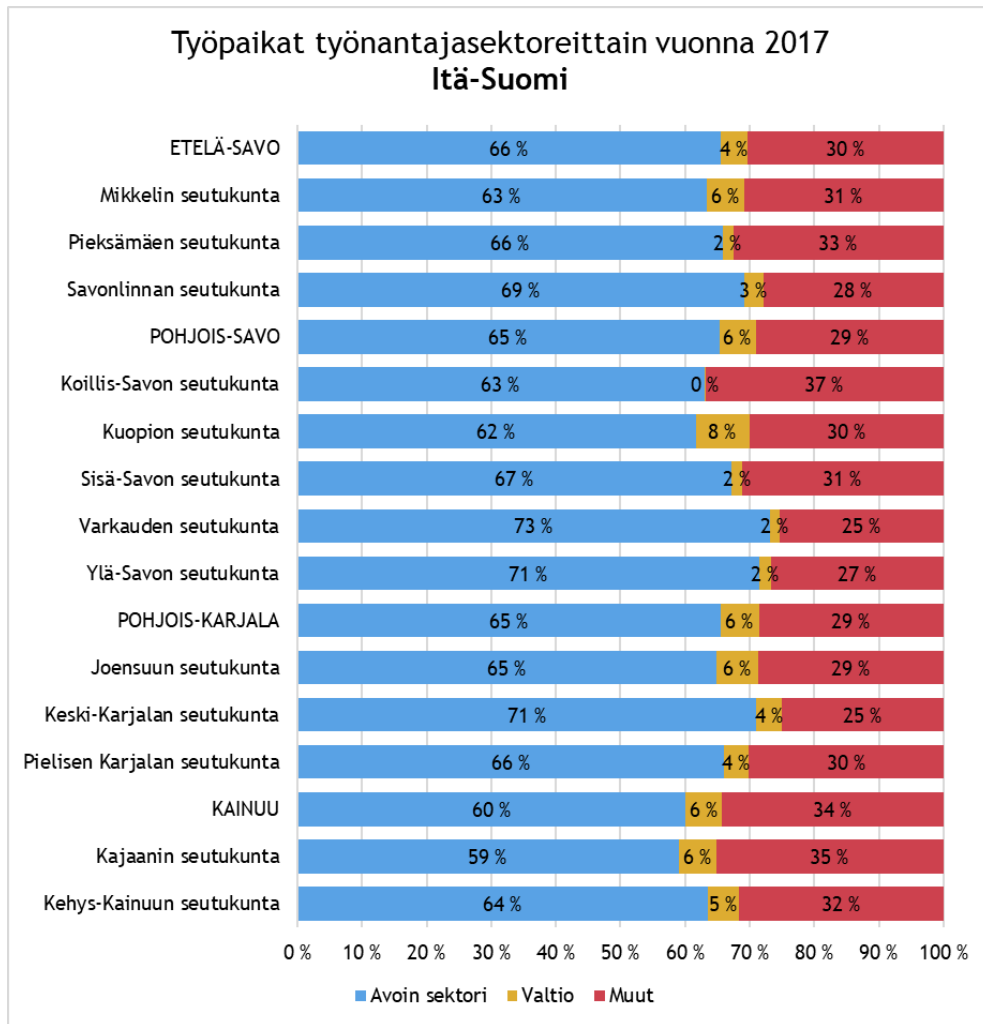
Kainuussa työllisten määrä laski lähes 9 % tarkasteluviuosien välisenä aikana. Työllisten määrä laski kummasakin Kainuun seutukunnista, eli Kajaanin ja Kehys-Kainuun seutukunnissa. Selkeästi enemmän työllisten määrä laski kuitenkin Kehys-Kainuun seutukunnassa, jossa työllisten määrä väheni 21 %.

Taulukko 6 Työllisten määrän kehitys Itä-Suomen alueen maakunnissa ja seutukunnissa 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

Alue	Suhteellinen muutos	Absoluuttinen muutos	Työllisten lkm
	2007-2018	2007-2018	2018
ETELÄ-SAVO	-14,3 %	-8931	53620
Mikkelin seutukunta	-8,9 %	-2689	27359
Pieksämäen seutukunta	-18,2 %	-2358	10620
Savonlinnan seutukunta	-19,9 %	-3884	15641
POHJOIS-SAVO	-3,4 %	-3416	97121
Koillis-Savon seutukunta	-21,9 %	-612	2180
Kuopion seutukunta	5,9 %	3314	59549
Sisä-Savon seutukunta	-13,1 %	-721	4783
Varkauden seutukunta	-18,1 %	-2397	10810
Ylä-Savon seutukunta	-13,2 %	-3000	19799
POHJOIS-KARJALA	-5,5 %	-3494	60286
Joensuun seutukunta	-0,4 %	-169	48093
Keski-Karjalan seutukunta	-24,8 %	-1818	5505
Pielisen Karjalan seutukunta	-18,4 %	-1507	6688
KAINUU	-8,7 %	-2625	27455
Kajaanin seutukunta	-3,8 %	-823	20660
Kehys-Kainuun seutukunta	-21,0 %	-1802	6795

Itä-Suomessa valtion työpaikkojen lukumäärä on laskenut kaikissa maakunnissa, erityisesti avoimella sektorilla. Seutukunnista ainoastaan Kuopion seutukunnassa työpaikkojen määrä on kasvanut. Etelä-Savon seutukunnassa eniten valtion työpaikkoja on Mikkelin seutukunnassa, jossa kuusi sadasta työpaikasta oli valtion työpaikkoja vuonna 2017. Avoimen sektorin työpaikkoja on eniten Savonlinnan seutukunnassa. Työpaikkojen lukumäärä on vähentynyt kaikissa maakunnan seutukunnissa vuosina 2007-2017, erityisesti avoimella sektorilla. Pieksämäen ja Savonlinnan seutukunnissa työpaikat ovat vähentyneet kaikilla sektoreilla, Mikkelin seutukunnassa avoimella sektorilla ja valtiolla.

Taulukko 7 Itä-Suomen alueen maakuntien ja seutukuntien työpaikat työnantajasektoreittain 2017
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

Pohjois-Savossa suhteellisesti eniten valtion työpaikkoja on Kuopion seutukunnassa, jossa valtion työpaikkoja on 8 % kaikista työpaikoista. Avoimen sektorin työpaikkoja on suhteellisesti eniten Varkauden seutukunnassa. Kuntien, Valtioenemmistöisten Oy:iden sekä tuntemattomien sektoreiden työpaikkoja on eniten Koillis-Savon seutukunnassa, jossa näiden osuus on 37 % kaikista työpaikoista. Työpaikkojen lukumäärä on laskenut kaikissa maakunnan seutukunnissa vuosina 2007-2017, lukuun ottamatta Kuopion seutukuntaa. Kuopion seutukunnassa valtion työpaikat kuitenkin vähenivät yli 1 000 työpaikalla.

Pohjois-Karjalassa työpaikkojen lukumäärä väheni kaikissa seutukunnissa tarkasteluvuosien välisenä aikana. Yhteensä maakunnan työpaikat vähenivät yli 3 200 työpaikalla. Keski-Karjalan ja Pielisen Karjalan seutukunnissa työpaikat vähenivät kaikilla sektoreilla, Joensuun seutukunnassa avoimella sektorilla ja valtiolla. Keski-Karjalassa on suhteessa eniten yrittäjien ja yksityisen sektorin työpaikkoja muihin alueen seutukuntiin verrattuna. Joensuun seutukunnassa kuusi sadasta työpaikasta on valtion työpaikkoja.

Kainuussa työpaikat ovat vähentyneet niin Kajaaniin kuin Kehys-Kainuun seutukunnassa vuosina 2007-2017. Kokonaisuudessaan työpaikkojen määrä on vähentynyt maakunnassa yli 2 000 työpaikalla. Kehys-Kainuun seutukunnassa työpaikat ovat vähentyneet kaikilla sektoreilla, eniten avoimella sektorilla. Kajaanin seutukunnassa työpaikat taas vähentyivät avoimella sektorilla ja valtiolla. Kajaanin seutukunnassa on vähiten yritysten ja yksityisen sektorin työpaikkoja verrattuna kaikkiin Itä-Suomen seutukuntiin: vuonna 2017 näiden osuus oli Kajaanissa 59 %.

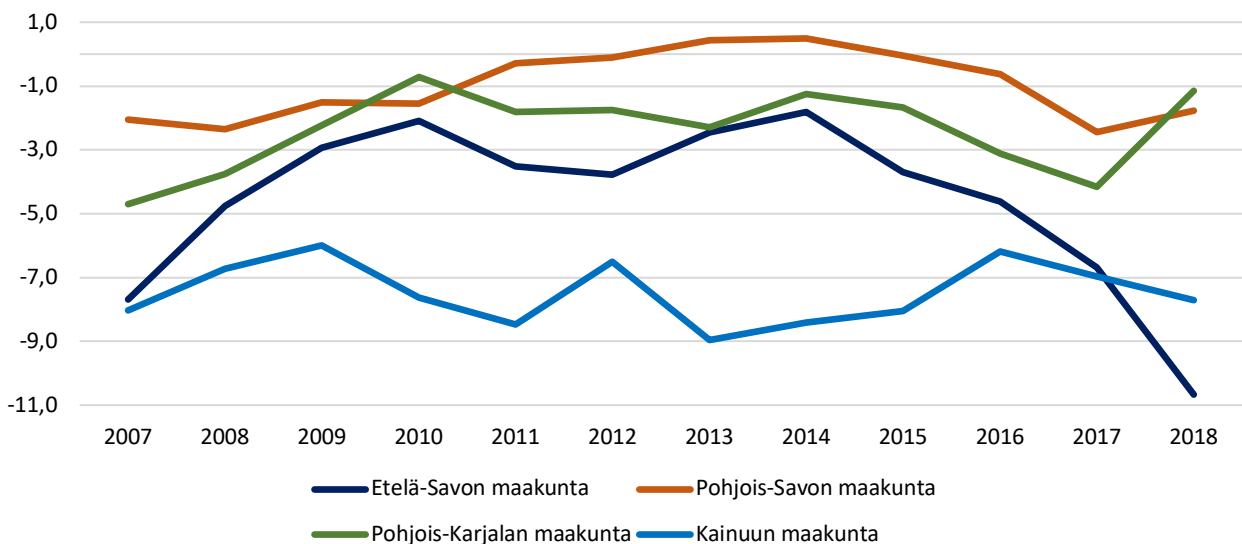
Taulukko 8 Itä-Suomen alueen työpaikkakehitys työnantajasektoreittain 2007-2017
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

Alue	Muutos 2007-2017 Avoin sektori	Muutos 2007-2017 Valtio	Muutos 2007-2017 Muut	Muutos 2007-2017 Työpaikat yht.
ETELÄ-SAVO	-5054	-763	-952	-6769
Mikkelin seutukunta	-2118	-376	273	-2221
Pieksämäen seutukunta	-884	-107	-427	-1418
Savonlinnan seutukunta	-2052	-280	-798	-3130
POHJOIS-SAVO	-2446	-1311	459	-3298
Koillis-Savon seutukunta	-377	-19	-97	-493
Kuopion seutukunta	2078	-1016	1321	2383
Sisä-Savon seutukunta	-392	-83	-118	-593
Varkauden seutukunta	-2083	-88	-277	-2448
Ylä-Savon seutukunta	-1672	-105	-370	-2147
POHJOIS-KARJALA	-2153	-594	-480	-3227
Joensuun seutukunta	-271	-403	412	-262
Keski-Karjalan seutukunta	-1381	-17	-503	-1901
Pielisen Karjalan seutukunta	-501	-174	-389	-1064
KAINUU	-2563	-718	1207	-2074
Kajaanin seutukunta	-1545	-427	1375	-597
Kehys-Kainuun seutukunta	-1018	-291	-168	-1477

6. Itä-Suomen alueen alueliikkumisdynamiikka

Alueliikkuminen on keskeinen kunta- seutu- ja maakuntatason toimintaympäristöä muovaava tekijä, joka siirtää väestöön sidottua taloudellista ja inhimillistä paikasta toiseen. Alueliikkuminen voidaan jakaa muuttoliikkeen, jossa henkilö siirtyy pysyvästä paikasta toiseen, pendelöintiin, jossa henkilö liikkuu työn perässä paikakunnalta toiselle sekä työasialiikkumiseen, jossa henkilö liikkuu työhön liittyvien tehtävien perässä satunnaisesti, mutta pääsääntöisesti asuu ja työskentelee tietyssä paikkaa. Tässä osiossa on tarkasteltu Itä-Suomen alueen maakuntien alueliikkumista muuttoliikkeen ja pendelöinnin näkökulmasta.

Kaikki Itä-Suomen alueen maakunnat kärsivät muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä vuosien 2007-2018 aikana. Vuositasolla vaihtelu on kuitenkin ollut merkittävää ja alueen maakuntien väliset erot ovat hyvin suuria. Pohjois-Savo sai muuttovoittoja 2010-luvun alkupuolella maan sisäisistä muuttajista, mutta kärsi taas merkittäviä muuttotappiota 2010-luvun loppupuolella. Pohjois-Karjala taas kärsi muuttotappiota koko ajanjakson ajan, mutta muuttotappioiden määrät ovat pääsääntöisesti olleet suhteellisen maltillisia; esimerkiksi vuonna 2018 Pohjois-Karjalan muuttotappiot olivat vähäisimmät kaikista Itä-Suomen alueen maakunnista.

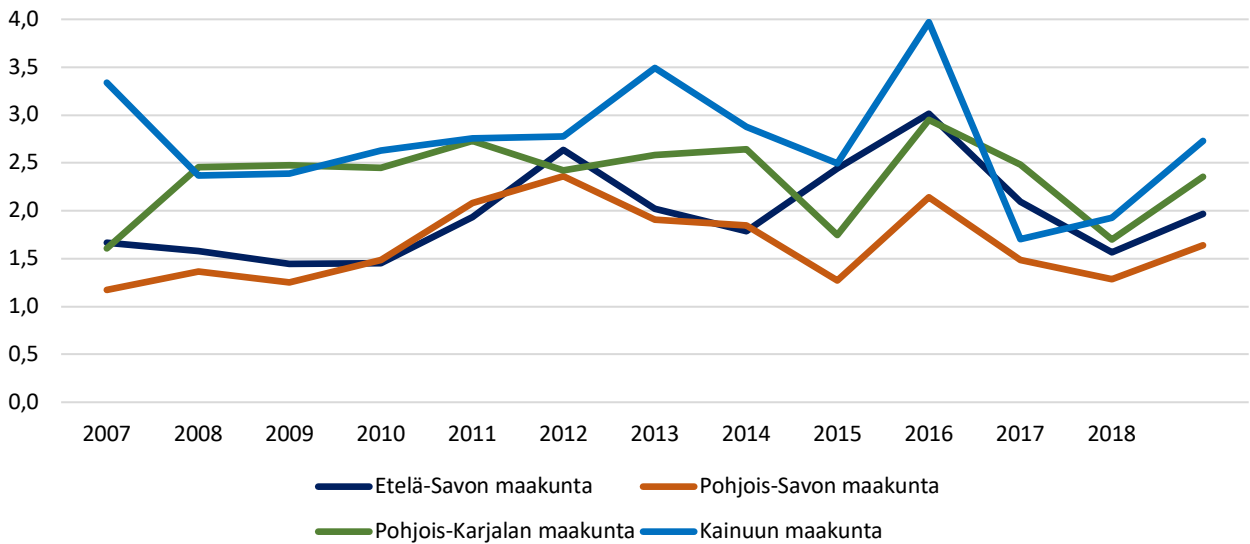

Kuvio 17 Itä-Suomen alueen maakuntien maan sisäinen nettomuutto/1000as 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

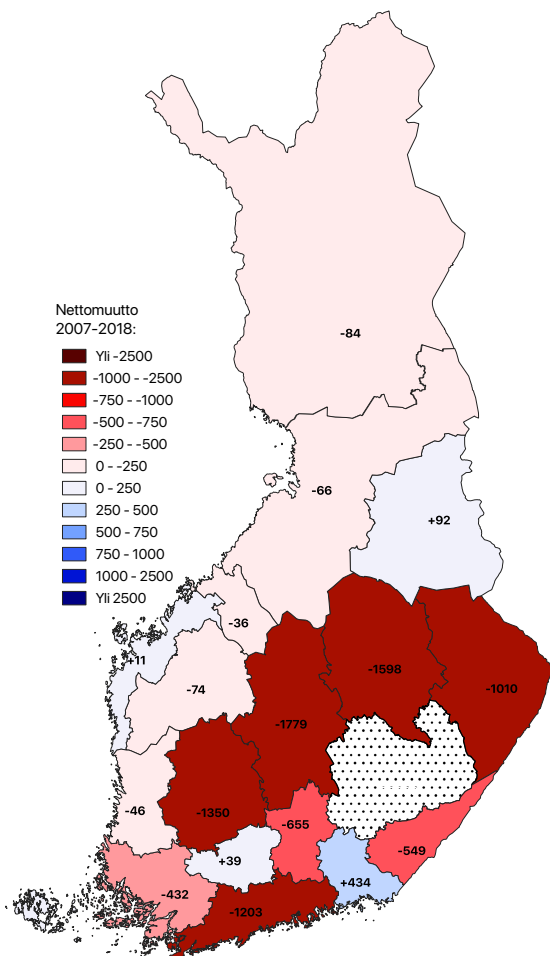
Etelä-Savo kärsi tarkastelujakson alussa erittäin suuria muuttotappiota, mutta tarkastelujakson puolivälissä muuttotappioiden määrät olivat muuttuneet suhteellisen maltilliseksi etenkin aiempiin vuosiin verrattuna. Vuoden 2014 jälkeen Etelä-Savon muuttotappioiden määrät ovat taas kasvaneet erittäin suuriksi. Vuonna 2018 Etelä-Savon asukasluvuun suhteutetut muuttotappiot olivat suuremmat kuin yhdenkään maakunnan koko ajanjakson aikana kärsimät muuttotappiot. Kainuu taas kärsi koko ajanjakson ajan hyvin suuria muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Kainuun koko ajanjakson muuttotappiot olivat suurimmat kaikista maakunnista.

Kaikki Itä-Suomen alueen maakunnat saivat suuria muuttovoittoja kansainvälisestä muuttoliikkeestä. Asukasluvuun suhteutettuna Kainuu sai suurimmat muuttovoitot vuosien 2007-2018 aikana, ja Kainuun muuttovoitot kansainvälisestä muuttoliikkeestä olivat esimerkiksi Pirkanmaata ja Varsinais-Suomea suuremmat tämän ajanjakson aikana. Pohjois-Karjala sai hieman Kainuuta pienemmät muuttovoitot kansainvälisestä muuttoliikkeestä. Pohjois-Savon muuttovoitot jäivät vähäisiksi muihin Itä-Suomen alueen maakuntiin tai koko maan keskitasoon verrattuna. Kansainvälisen muuttoliikkeen vuositason vaihtelut ovat olleet erittäin suuria Itä-Suomen alueen maakunnissa vuosien 2007-2018 aikana.

Kuvio 18 Itä-Suomen alueen maakuntien kansainvälinen nettomuutto/1000as 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

6.1 Etelä-Savon alueliikkumisdynamiikka

Kartta 18 Etelä-Savon nettomuutto maakunnittain 2007-2018
Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Etelä-Savo kärsi vuosien 2007-2018 aikana 8 300 henkilöä muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä, joka on huomattavan paljon suhteessa maakunnan väkilukuun. Etelä-Savo sai maltillisia muuttovoittoja Kymenlaaksosta, mutta kärsi suuria muuttotappioita muilla ympäröiville maakunnille, Pirkanmaalle ja Uudellemaalle. Muuttotappiot perustuivat etenkin 15-24 vuotiaiden ryhmässä kärsittyihin muuttotappioihin, joskin myös 24-35-vuotiaiden ryhmässä muuttotappiot olivat suuria. Maakunta kärsi muuttotappioita etenkin opiskelijoiden ja työllisten ryhmässä.

Etelä-Savo sai kuitenkin suurehkoja muuttovoittoja etenkin Uudeltamaalta muuttavista 50-64-vuotiaista henkilöistä, joista merkittävä osa oli jo eläkkeellä. Muuttojen taustalla saattaa vaikuttaa paluumuutto entiselle kotipaikkakunnalle tai esimerkiksi mökkipaikkakunnalle. Vastaavaa muuttoliikettä tapahtuu Uudenmaan ja Kanta-Hämeen sekä Päijät-Hämeen välillä

Kaikki Etelä-Savon seutukunnat kärsivät suuria muuttotappiota maan sisällä. Mikkelin seudun muuttotappiot jäivät vähäisimmiksi, kun taas Savonlinna kärsi suurimmat muuttotappiot. On huomionarvoista, että Savonlinnan opettajankoulutuksen lakkautus ajoittuu tarkastelujaksoon, joka selittää osan Savonlinnan kärsimistä erittäin suurista työllisten muuttotappioista. Myös Mikkelissä työlliset muuttajat olivat suurin muuttotappio-ryhmä, kun taas Pieksämäen suurin muuttotappio-ryhmä olivat opiskelijat. Kaikki Etelä-Savon seudut kärsivät maltillisia muuttotappiota työttömien ryhmässä. Eläkeläisistä muuttovoittoja saivat lähinnä Savonlinnan ja Mikkelin seudut.

Etelä-Savon heikkoa väestönkehitystä tasoitti hieman muuttovoitot ulkomailta. Kansainvälisen muuttoliikkeen rakenne on kuitenkin jossain määrin negatiivinen alueelle: työttömät ja työvoiman ulkopuoliset henkilöt ovat erittäin korostuneita kansainvälisestä muuttoliikkeestä saaduissa muuttovoitoissa. Etelä-Savo sai kuitenkin merkittävää muuttovoittoa myös työllisistä ja opiskelijoista ulkomailta. Kansainvälinen muuttoliike painottuu etenkin Mikkelin seudulle.

Taulukko 9 Etelä-Savon 15-64-vuotiaiden maan sisäisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
MIKKELIN	-603	-128	-274	245	-89
PIEKSÄMÄEN	-680	-164	-712	76	-3
SAVONLINNAN	-1158	-128	-574	190	-83
ETELÄ-SAVO	-2441	-420	-1560	511	-175

Taulukko 10 Etelä-Savon 15-64-vuotiaiden kansainvälisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
MIKKELIN	243	357	290	-9	155
PIEKSÄMÄEN	124	90	37	1	54
SAVONLINNAN	124	204	60	-7	209
ETELÄ-SAVO	491	651	387	-15	418

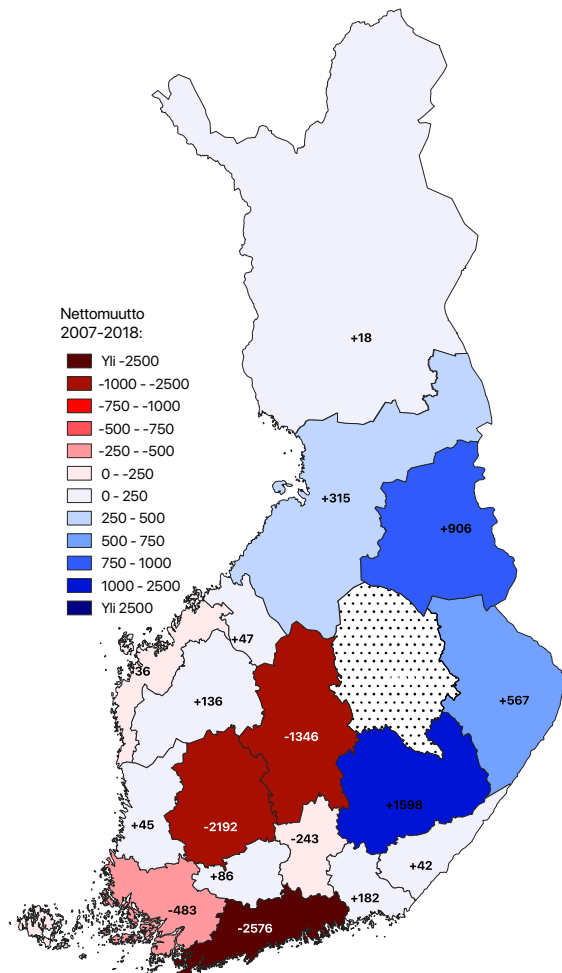
*Muut työvoiman ulkopuoliset koostuvat varus- ja siviilipalvelushenkilöistä, työvoiman ulkopuolisista sekä henkilöistä, joiden toiminnallinen asema on tuntematon.

Pendelöintiaste on erittäin matala Etelä-Savossa, vain 17,1 prosenttia työllisistä työskenteli kotikuntansa ulkopuolella vuonna 2016. Myös kuntatasolla pendelöintiasteet ovat pääsääntöisesti suhteellisen matalia lähinnä Mikkelin naapurikunnista pendelöintiaste poikkesi merkittävästi maakunnan keskitasosta. Maakunnassa merkittäviä pendellivirtoja kohdistui lähinnä maakunnan pienemmistä kunnista kaupunkeihin: Mikkelin lähiseudulta Mikkeliin, Pieksämäen lähiseudulta Pieksämäelle ja Savonlinnan lähiseudulta Savonlinnaan. Maakunnan kaupunkien välinen pendelöinti oli erittäin vähäistä.

Maakunnan matalasta pendelöintiasteesta huolimatta maakunnassa on kaksi työssäkäyntialuetta: Mikkelin ja Savonlinnan työssäkäyntialueet. Mikkelin työssäkäyntialue koostuu viidestä Mikkelin seutukunnan kunnasta, ja alueella asuu 27 500 työllistä henkilöä. Mikkelin työssäkäyntialue on työllisten määrällä mitattuna kuudenneksitoista suurin työssäkäyntialue. Savonlinnan työssäkäyntialue koostuu viidestä kunnasta. Savonlinnan työssäkäyntialueeseen kuuluu myös Parikkala Etelä-Karjalasta. Savonlinnan työssäkäyntialueella asuu 16 500 työllistä henkilöä. Neljä kuntaa Etelä-Savosta ei kuulu mihinkään työssäkäyntialueeseen ja Joroinen kuuluu Varkauden työssäkäyntialueeseen.

Etelä-Savosta ei pendelöity merkittävässä määrin maakunnan ulkopuolelle. Merkittävää pendelöintiä kohdistui lähinnä Varkauden seutukuntaan (1 300 henkilöä, lähinnä Pieksämäen seudulta) ja Helsingin seudulle, jossa työskenteli vajaa 1 000 Etelä-Savossa asuvaa henkilöä.

6.2 Pohjois-Savon alueliikkumisdynamiikka

Kartta 19 Pohjois-Savon nettomuuttoliike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Muuttoliike on hyvin voimakkaasti polarisoitunutta Kuopion seudun ja muun Pohjois-Savon välillä. Kuopion seutukunta sai merkittäviä muuttovoittoja maan sisällä muuttavista vuosien 2007-2018 aikana; muuttovoitot perustuivat etenkin opiskelijoihin. Muut Pohjois-Savon kunnat taas kärsivät merkittäviä muuttotappiota etenkin opiskelijoiden ryhmässä: merkittävä osa näistä opiskelijoiden muuttotappioista perustui Kuopion seudulle kohdistuvaan muuttoliikkeeseen. Kuopion seutu kärsi kohtuullisia muuttotappiota työllisten ryhmässä, mutta pienemmät Varkauden ja Ylä-Savon seudut kärsivät määrällisesti huomattavasti suurempia muuttotappiota työllisten ryhmässä.

Pohjois-Savo sai huomattavia muuttovoittoja kansainvälisestä muuttoliikkeestä, mutta nämä muuttovoitot perustuivat etenkin työttömien ja työvoiman ulkopuolisten muuttoihin. Pohjois-Savo sai kuitenkin myös työllisistä huomionarvoisia muuttovoittoja. Lähes kaikki Pohjois-Savon kansainvälisestä muuttoliikkeestä kohdistuu Kuopion seudulle. Opiskelijoiden muutto ulkomailta Kuopion seudulle oli huomattavan vähäistä verrattuna muihin suuriin yliopistokaupunkeihin.

Pohjois-Savon maakunta saa merkittäviä muuttovoittoja useimmista ympäröivistä maakunnista, etenkin Etelä-Savosta, mutta kärsii vielä suurempia muuttotappioita Keski-Suomelle, Pirkanmaalle ja Uudellemaalle. Muiden maakuntien merkitys Pohjois-Savon muuttoliikkeelle on suhteellisen vähäinen. Yhteensä vuosien 2007-2018 aikana Pohjois-Savo kärsi hieman vajaa 3 000 henkilöä muuttotappiota maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Muuttotappiot perustuivat etenkin nuorten (15-24-vuotiaat) ja nuorten aikuisten (25-34-vuotiaat) muuttoliikkeeseen. Pohjois-Savo sai merkittäviä muuttovoittoja yli 35-vuotiaiden ikäryhmistä.

Muuttotappiot selittyvät etenkin työllisten ryhmässä kärsityillä muuttotappioilla. Pohjois-Savosta muuttaa myös merkittävä määrä opiskelijoita, mutta Kuopion korkeakoulutustoiminta vetää etenkin ympäröivistä maakunnista vastaavan määrän opiskelijoita Pohjois-Savoon. Näistä opiskelijoista kuitenkin merkittävä osa muuttaa pois valmistuttuaan (etenkin Uudellemaalle), joka painaa työllisten muuttoliikkeen taseen huomattavan negatiiviseksi. Pohjois-Savo saa kuitenkin maltillisia muuttovoittoja työttömistä ja eläkeläisistä.

Taulukko 11 Pohjois-Savon 15-64-vuotiaiden maan sisäisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017
Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
KOILLIS-SAVON	-91	52	-279	29	45
KUOPION	-470	91	3250	64	-45
SISÄ-SAVON	-27	92	-487	70	27
VARKAUDEN	-773	20	-888	105	-34
YLÄ-SAVON	-885	-75	-1393	92	-56
POHJOIS-SAVO	-2246	180	203	360	-63

Taulukko 12 Pohjois-Savon 15-64-vuotiaiden kansainvälisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017
Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
KOILLIS-SAVON	22	18	2	0	16
KUOPION	564	530	256	1	316
SISÄ-SAVON	47	26	27	0	21
VARKAUDEN	85	97	144	1	45
YLÄ-SAVON	130	218	27	2	69
POHJOIS-SAVO	848	889	456	4	467

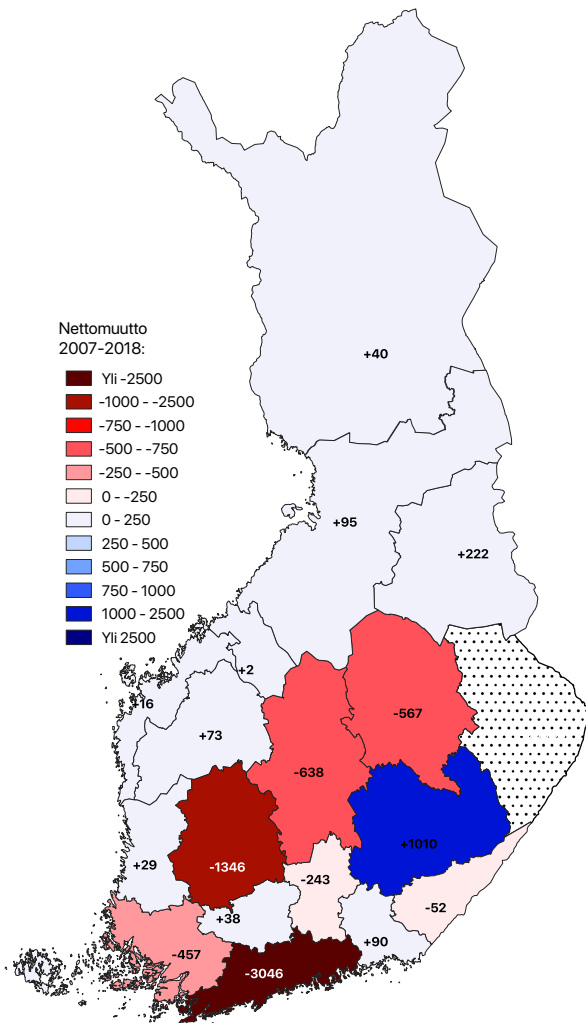
*Muut työvoiman ulkopuoliset koostuvat varus- ja siviilipalvelushenkilöistä, työvoiman ulkopuolisista sekä henkilöistä, joiden toiminnallinen asema on tuntematon.

Pohjois-Savon työllisestä väestöstä noin neljäsosa työskenteli asuinkunnan ulkopuolella. Kuntatasolla Kuopiossa pendelöintiaste on erittäin matala, mutta Kuopion naapurikunnissa pendelöintiasteet ovat korkeita Kuopioon kohdistuvan pendelöinnin vaikutuksesta. Kuopio hallinnollisen rakenteen takia (Kuopio on maantieteellisesti erittäin suuri kunta kuntaliitosten johdosta) Kuopion naapurikuntien pendelöintiasteet jäävät merkittävästi matalammiksi kuin esimerkiksi Jyväskylän tai Joensuun seudun kehyskuntien pendelöintiasteet. Tästä huolimatta 3 500 henkilöä pendelöi Kuopioon muista Pohjois-Savon kunnista.

Pohjois-Savossa on kolme työssäkäyntialuetta. Suurin näistä on Kuopion työssäkäyntialue, johon kuuluu kahdeksan kuntaa Kuopion ympäriltä. Kuopion työssäkäyntialueella asui vuonna 2016 yhteensä 70 000 työllistä henkilöä, joista 72,3 prosenttia asui Kuopiossa. Kuopion työssäkäyntialue oli seitsemänneksi suurin työssäkäyntialue koko maassa työllisten määrällä mitattuna. Iisalmen ympärille on muodostunut viiden kunnan työssäkäyntialue, jossa asui 18 000 työllistä henkilöä. Varkaus ja Joroinen Etelä-Savosta muodostavat maakunnan pienimmän työssäkäyntialueen, jossa asui 9 100 työllistä henkilöä vuonna 2016.

Käytännössä ainoastaan Helsingin seutu on ainoa Pohjois-Savon ulkopuolinen alue, jossa työskenteli merkittävästi Pohjois-Savossa asuvia henkilöitä. Helsingin seudulla työskenteli 1 300 Pohjois-Savossa (lähinnä Kuopion seudulla) asuvaa henkilöä vuonna 2016.

6.3 Pohjois-Karjala alueliikkumisdynamiikka

Kartta 20 Pohjois-Karjalan nettomuutto maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Maakunnan kärsimät muuttotappiot selittyvätkin työllisten muutoilla: Pohjois-Karjala kärsii suuria muuttotappiota työllisten muuttajien ryhmässä. Osa työllisten ryhmässä kärsityistä muuttotappioista selittyy vastavalmistuneiden jatkomuuttoina työn perässä etenkin Uudellemaalle; Pohjois-Karjalassa valmistuvilla korkeakoulutetuilla on koko maan tasolla huomattavan korkea riski muuttaa työn perässä. Lisäksi Pohjois-Karjalan korkea työttömyysaste ja heikohko työpaikkakehitys on oletettavasti aiheuttanut työn perässä tehtäviä muuttoja etenkin Pielisen ja Keski-Karjalan seudulla, jotka kärsivät myös huomattavan suuria muuttotappiota työllisten ryhmässä.

Pohjois-Karjala saa kohtuullisen suuria muuttovoittoja kansainvälisestä muuttoliikkeestä. Maakunta sai kohtuullisia muuttovoittoja työllisistä, mutta työttömistä sekä työvoiman ulkopuolisista saadut muuttovoitot olivat huomattavasti näitä suuremmat. Lisäksi Joensuun seutu sai merkittävästi muuttovoittoa opiskelijoista. Maahanmuutto painottuu vahvasti Joensuun seudulle, mutta myös Keski-Karjala sai merkittäviä muuttovoittoja etenkin työttömistä maahanmuuttajista.

Pohjois-Karjala kärsi hieman yli 4 700 henkilöä muuttotappiona muulle maalle vuosien 2007-2018 aikana. Muuttotappioita maakunta kärsii etenkin Uudellemaalle ja Pirkanmaalle. Näiden lisäksi Pohjois-Karjala kärsi kohtuullisen suuria muuttotappiota Keski-Suomen, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen maakunnille. Kaikissa näissä maakunnissa etenkin kattava koulutustarjonta sekä etenkin Pirkanmaalla ja Uudellamaalla suuret työmarkkinat houkuttelivat Pohjois-Karjalasta muuttajia.

Maakunta sai kuitenkin suuria muuttovoittoja Etelä-Savosta ja maltillisia muuttovoittoja Kainuusta. Näitä muuttoja selittivät etenkin koulutuksen perässä tehdyt muutot, ja Pohjois-Karjala saikin muuttovoittoja opiskelijoista. Muuttovoitot opiskelijoista perustuvat täysin Joensuun seudun koulutustarjonnalle; Pielisen Karjala ja Keski-Karjala kärsivät suuria muuttotappioita opiskelijoiden ryhmässä (etenkin Joensuun seudulle). Opiskelijoiden muuttojen ansiosta Joensuun muuttoliikkeen tase jäikin vuosien 2007-2018 aikana positiiviseksi, kun taas Pielisen Karjala sekä Keski-Karjala kärsivät väkilukuun suhteutettuna erittäin suuria muuttotappioita.

Taulukko 13 Pohjois-Karjalan 15-64-vuotiaiden maan sisäisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
JOENSUUN	-2111	-48	2264	180	-6
KESKI-KARJALAN	-536	-128	-753	24	-37
PIELISEN KARJALAN	-327	-103	-797	101	-61
POHJOIS-KARJALA	-2974	-279	714	305	-104

Taulukko 14 Pohjois-Karjalan 15-64-vuotiaiden kansainvälisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot

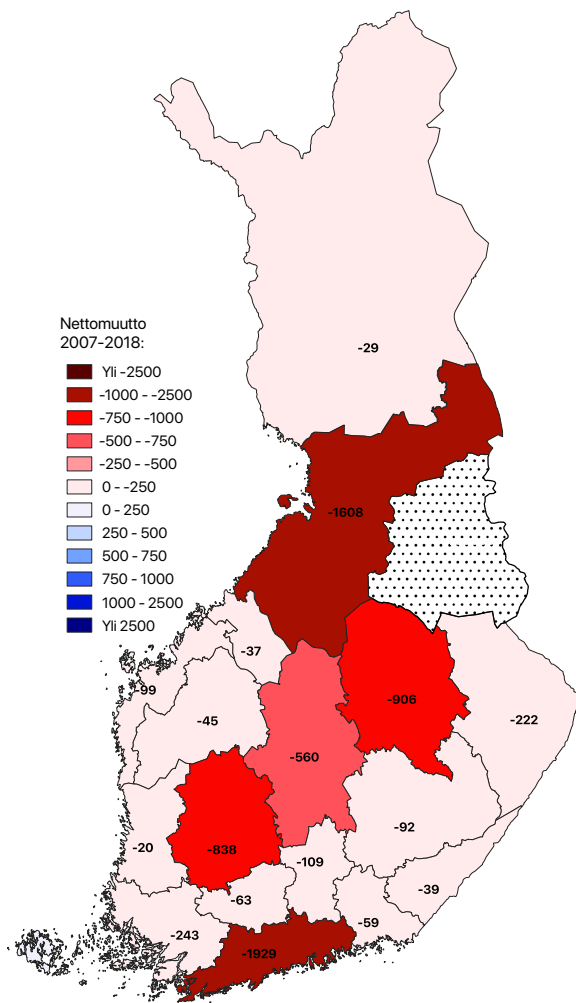
	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
JOENSUUN	458	501	567	-5	169
KESKI-KARJALAN	46	151	35	2	76
PIELISEN KARJALAN	67	81	124	2	175
POHJOIS-KARJALA	571	733	726	-1	420

*Muut työvoiman ulkopuoliset koostuvat varus- ja siviilipalvelushenkilöistä, työvoiman ulkopuolisista sekä henkilöistä, joiden toiminnallinen asema on tuntematon.

Pohjois-Karjalan väestöstä neljäsosa työskenteli asuinkuntansa ulkopuolella. Pendelöintiasteissa oli merkittäviä eroja kuntatasolla sijainnin perusteella: Joensuun naapurikunnissa pendelöintiasteet olivat huomattavan korkeita (esimerkiksi Kontiolahden työllistä väestöstä 70 prosenttia pendelöi), kun taas maakunnan reunoilla pendelöintiasteet ovat erittäin matalia. Maakunnassa on kaksi työssäkäyntialuetta: Joensuun ja Nurmeksen työssäkäyntialueet. Joensuun työssäkäyntialueella asui hieman vajaa 50 000 työllistä, ja alue koostui kahdeksasta kunnasta, lähinnä Joensuun seudulla. Nurmeksen työssäkäyntialue koostui vain Nurmeksesta ja Valtimosta, ja alueella asui 3 200 työllistä. Nurmeksen työssäkäyntialue on toiseksi pienin työssäkäyntialue työllisten määrällä mitattuna koko maassa. Maakunnan seutukeskusten, Lieksan ja Kiteen ympärille ei ole muodostunut työssäkäyntialuetta.

Pohjois-Karjalasta pendelöitiin suhteellisen vähän maakunnan ulkopuolelle, osin maakunnan sijainnin takia. Helsingin seudulla työskenteli 730 henkilöä, joiden asuinpaikkakunta oli Pohjois-Karjalassa. Helsingin seudun lisäksi 430 Pohjois-Karjalassa asuvaa henkilöä työskenteli Kuopion seudulla.

6.4 Kainuun alueliikkumisdynamiikka

Kartta 21 Kainuun nettomuuttoliike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Maakunnan sisällä Kajaanin seutukunta kärsi Kehys-Kainuuta suuremmat muuttotappiot etenkin työllisten ja työttömien ryhmissä. Asukaslukuun suhteutettuna Kehys-Kainuun muuttotappiot olivat kuitenkin suuremmat. Kehys-Kainuu kärsi muuttotappioita etenkin opiskelijoiden ryhmässä, sillä seudulla ei ole merkittävää toisen eikä kolmannen asteen koulutustoimintaa. Muuttoliikkeen suuntautumisessa on myös alueen sisällä eroja: Kehys-Kainuu kärsii muuttotappioita etenkin Kainuun seudulle, kun taas Kainuun seutu kärsii muuttotappiota etenkin suurille kaupunkiseuduille.

Kainuu sai maltillisia muuttovoittoja kansainvälisestä muuttoliikkeestä vuosien 2007-2018 aikana. Muuttovoitot painoutuivat kuitenkin työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin, joskin myös työllisistä saadut muuttovoitot olivat etenkin maan sisällä kärsityt muuttotappioita huomioiden merkittäviä. Lähes kaikki maahanmuutto kohdistuu Kajaanin seudulle, etenkin Kajaaniin, ja osaltaan selittää Kajaanin seudun maltillisempaa supistumista Kehys-Kainuuseen verrattuna.

Taulukko 15 Kainuun 15-64-vuotiaiden maan sisäisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
KAJAANIN	-906	-563	-644	-69	-183
KEHYS-KAINUUN	-628	-110	-891	55	-65

Kainuun maakunta kärsi vuosien 2007-2018 aikana lähes 7 000 henkilöä muuttotappiota, joka on väestöpohjaan suhteutettuna enemmän kuin mikään muu maakunta. Kainuu kärsi muuttotappioita kaikille maakunnille, mutta merkittävimmät muuttotappiot aiheutuivat Pohjois-Pohjanmaalle sekä Uudellemaalle kohdistuvasta muuttoliikkeestä. Näiden lisäksi Kainuu kärsi huomattavia muuttotappioita läheisille korkeakoulutusmaakunnille, Pohjois-Savolle, Keski-Suomelle sekä Pirkanmaalle. Kainuu kärsi muuttotappiota kaikissa ikäryhmissä, mutta suurimmat muuttotappiot selittyivät nuorten (15-24-vuotiaiden) ja vähäisemmässä määrin nuorten aikuisten (25-34-vuotiaiden) muuttoliikkeellä.

Kainuun muuttotappioiden taustalla olivat kaksi toiminnallista ryhmää opiskelijat ja työlliset. Opiskelijoiden muutto selittää etenkin nuorten ryhmässä kärsittyjä muuttotappioita sekä erityisesti korkeakoulutusmaakunnille kärsittyjä muuttotappioita. Työllisten ryhmässä Kainuu kärsi muuttotappiota etenkin Uudellemaalle ja Pohjois-Pohjanmaalle. Työllisten ryhmän suuret muuttotappiot selittynevät maakunnan pienillä työmarkkinoilla ja haasteellisella rakennemuutoksella etenkin tarkastelujakson alussa. Näiden ryhmien lisäksi Kainuu kärsi kohtuullisia muuttotappiota työttömien ryhmässä.

KAINUU	-1534	-673	-1535	-14	-248
--------	-------	------	-------	-----	------

Taulukko 16 Kainuun 15-64-vuotiaiden kansainvälisen nettomuuton toiminnallinen rakenne 2010-2017

	TYÖLLISET	TYÖTTÖMÄT	OPISKELIJAT	ELÄKELÄISET	MUUT TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET*
KAJAANIN	172	384	214	4	362
KEHYS-KAINUUN	55	72	4	5	35
KAINUU	227	456	218	9	397

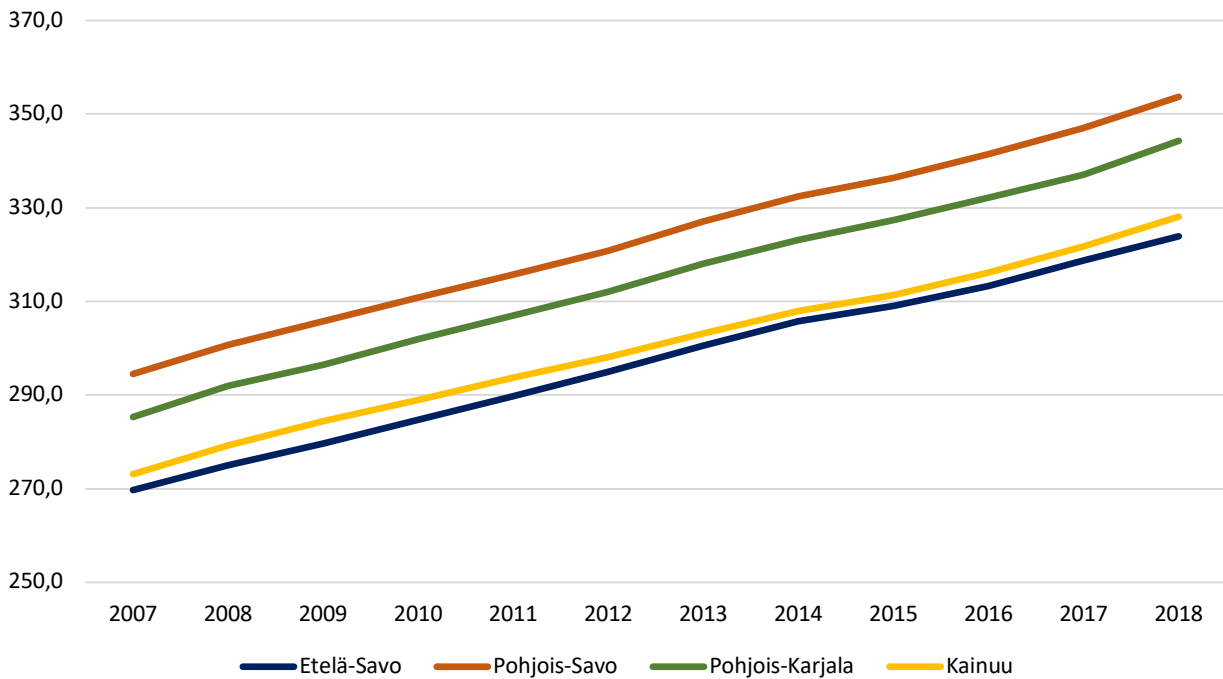
*Muut työvoiman ulkopuoliset koostuvat varus- ja siviilipalvelushenkilöistä, työvoiman ulkopuolisista sekä henkilöistä, joiden toiminnallinen asema on tuntematon.

Kainuun työllisestä väestöstä hieman alle joka viides pendelöi. Kainuun pendelöintiaste on koko maan matalampia; matala pendelöintiaste perustuu etenkin maakunnan suuriin etäisyyksiin ja matalaan väestötiheyteen. Kajaanin lähellä sijaitsevissa kunnissa pendelöintiaste on selvästi Kainuun keskitasoa tai maakunnan syrjäisempiä kuntia korkeampi. Kajaani muodostaakin ympärilleen työssäkäyntialueen, johon kuuluu viisi kuntaa Kainuusta. Kajaanin työssäkäyntialueella asui vuonna 2016 yhteensä 21 500 työllistä henkilöä, ja pendelöinti kohdistuu etenkin Kajaaniin ja vähäisemmässä määrin Sotkamoon. Kainuun muut kunnat eivät kuulu mihinkään työssäkäyntialueeseen.

Pendelöinti Kainuusta maakunnan ulkopuolelle on erittäin vähäistä maakunnan syrjäisen sijainnin takia. Maakunnasta pendelöi 330 henkilöä Oulun seudulla, 270 henkilöä Helsingin seudulle sekä 160 henkilöä Ylä-Savon seudulle. Muille seuduille pendelöinti oli erittäin vähäistä.

7. Itä-Suomen alueen osaamisdynamiikka

Väestön ja työvoiman osaamis- ja koulutustaso on yksi keskeisimmistä alueen talouteen ja elinvoimaan vaikuttava tekijä, jonka lisäksi osaavan työvoiman saanti alueella nousee esimerkiksi investointipäätöksissä keskiöön. Kuviossa 19. on kuvattu Itä-Suomen alueen maakuntien VKTM-indeksiä, joka kuvaa koko alueen aikuisikäisen väestön koulutustasoa mittaamalla peruskoulutuksen jälkeiseen koulutukseen käytettyä aikaa. Indikaattori antaa kattavan kuvan koko väestön koulutusrakenteesta verrattuna muihin aleisiin, huomioiden myös erot eri tyyppisissä koulutuksissa samalla koulutusasteella.

Kuvio 19 Itä-Suomen alueen VKTM-indeksi

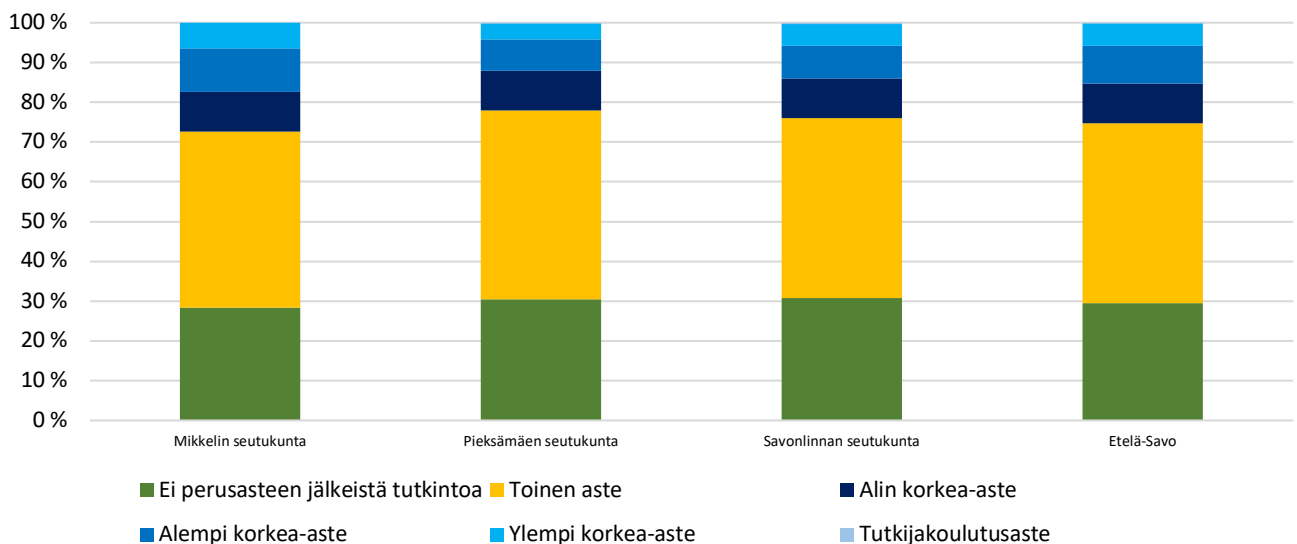
Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutus rakenne

Itä-Suomen alueen VKTM-indeksien arvossa vuonna 2018 erottuvat alueellisen koulutustoiminnan vaikutukset. Pohjois-Savon VKTM indeksi on alueen maakunnista selvästi korkein Itä-Suomen alueen maakunnista, etupäässä Kuopion seudun yliopisto- ja AMK-koulutuksen sekä alueen suurempien työmarkkinoiden vaikutuksesta. Pohjois-Karjalan VKTM-indeksi oli Itä-Suomen alueen toiseksi korkein ja perustui Joensuun seudun korkeakoulutustoimintaan. Etelä-Savon ja Kainuun VKTM-indeksi jää Itä-Suomen alueen heikoimmiksi, pitkälti näiden maakuntien työmarkkinoiden rakenteen ja vähäisen koulutustoiminnan vaikutuksesta.

VKTM-indeksi kasvoi noin viidenneksellä kaikissa Itä-Suomen alueen maakunnissa vuosien 2007-2018 aikana. Erot suhteellisessa kehityksessä olivat vähäisiä, mutta Pohjois-Karjalan VKTM-indeksi kasvoi hieman voimakkaammin kuin muiden Itä-Suomen alueen maakuntien VKTM-indeksit.

7.1 Etelä-Savon osaamisdynamiikka

Etelä-Savon väestöstä hieman yli neljäsosa (25,3%) oli korkeakoulutettuja vuonna 2018, joka on yksi koko maan matalimmista osuuksista; maakunnassa on erityisen vähän ylemmän korkea-asteen suorittaneita henkilöitä. Korkeakoulutettujen poikkeuksellisen matala osuus väestöstä perustuu etenkin maakunnan vähäiseen korkeakoulutustarjontaan, sekä maakunnan työpaikkarakenteeseen. Maakunnan seuduista Mikkelin seudulla korkeakoulutettujen osuus väestöstä on maakunnan korkein (27,4 prosenttia) ja Pieksämäen seudulla matalin (22,1%).

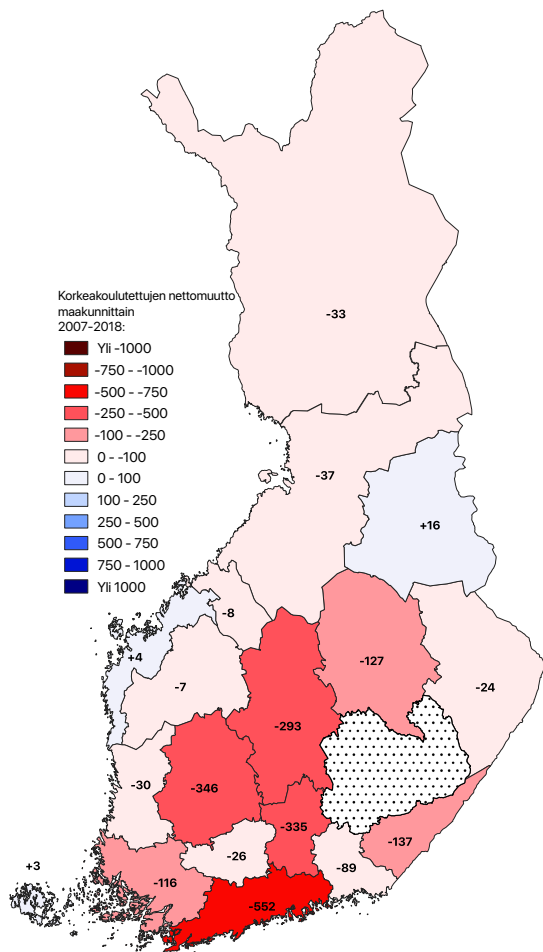

Kuvio 20 Etelä-Savon ja Etelä-Savon seutukuntien väestön koulutus rakenne 2018

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutus rakenne

Etelä-Savon maakunnassa toimi yksi yliopisto (Aalto-yliopisto) sekä kaksi ammattikorkeakoulua (Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu). Aalto-yliopistossa oli ainoana koulutusala kauppa, hallinto ja oikeustieteet. Koulutus alalla opiskeli vuonna 2019 yhteensä noin 260 opiskelijaa. Tutkinnon suorittaneita yliopistossa oli kauppa, hallinto ja oikeustieteiden alalla 78 vuonna 2018. Alle viidesosa (17%) Etelä-Savossa yliopistokoulutuksen suorittaneista asui maakunnassa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

Etelä-Savon ammattikorkeakouluissa opiskeli yhteensä noin 5 000 opiskelijaa vuonna 2019. Suurin osa Etelä-Savon ammattikorkeakouluopiskelijoista opiskeli Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa 7 eri koulutus alalla. Alat olivat humanistiset ja taidealat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT), tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat ja palvelualat. Eniten opiskelijoita oli terveys- ja hyvinvointialoilla (1 797) sekä tekniikan aloilla (1 197). Diakonia-ammattikorkeakoulussa oli koulutusta kahdella eri koulutus alalla; terveys- ja hyvinvointialalla (369 opiskelijaa) sekä humanistisilla ja taidealoilla (1-4 opiskelijaa). Molemmista ammattikorkeakouluista oli yhteensä 1 044 suoritettua tutkintoa vuonna 2018. Eniten tutkintoja suoritettiin terveys- ja hyvinvoinnin aloilla (507) sekä tekniikan aloilla (201). 40 prosenttia Etelä-Savossa amk-koulutuksen suorittaneista asui Etelä-Savossa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

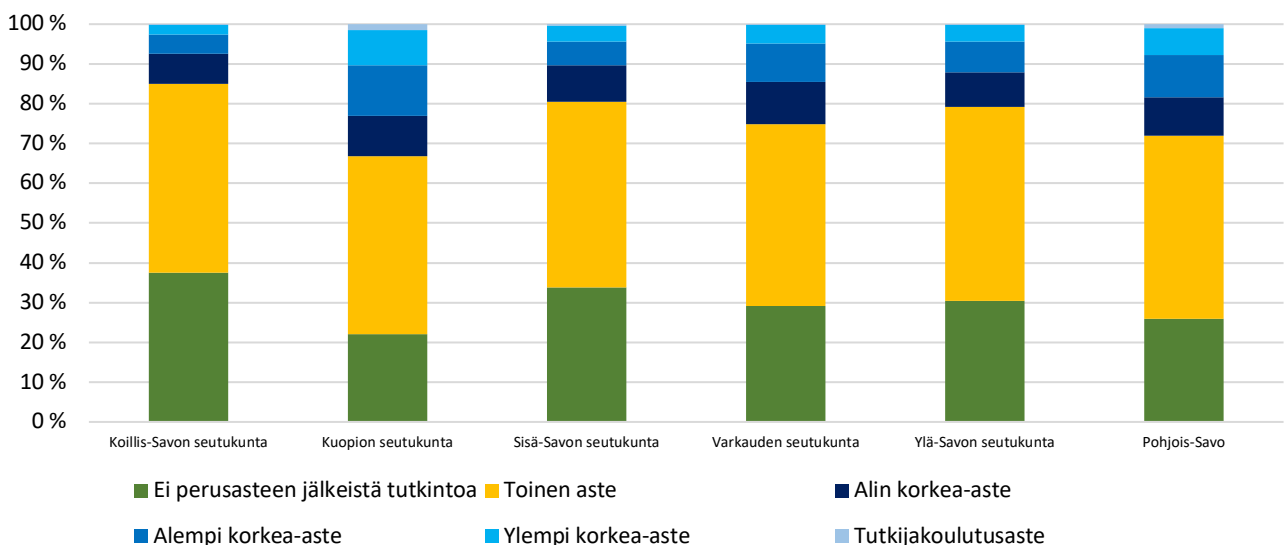

Kartta 22 Etelä-Savon korkeakoulutettujen nettomuuttoliike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Etelä-Savo kärsi vuosien 2007-2018 aikana yhteensä 2 137 henkilöä muuttotappiota korkeakoulutettujen muuttoliikkeessä; muuttotappiot ovat maakunnan väestöpohjaan suhteutettuna erittäin suuria. Etelä-Savo kärsii muuttotappioita etenkin Uudellemaalle, Pirkanmaalle, Keski-Suomelle ja Päijät-Hämeelle. Etelä-Savo ei saanut yhdestäkään maakunnasta merkittävässä määrin muuttovoittoja korkeakoulutettujen ryhmästä. Maakunnan kaikki seutukunnat kärsivät muuttotappiota korkeakoulutettujen ryhmässä, joskin Mikkelin muuttotappiot olivat määrällisesti suurimmat. Muuttotappiot perustuivat etenkin alemman korkea-asteen suorittaneisiin, joita maakunnassa koulutetaan. Mikkelä sai pieniä muuttovoittoja ylemmän korkea-asteen suorittaneista, kun taas Savonlinna kärsi merkittäviä muuttotappiota ylemmän korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä, jotka perustuvat ajanjakson aikana tapahtuneeseen opettajankoulutustoimintaan maakunnassa.

7.2 Pohjois-Savon osaamisdynamiikka

Pohjois-Savo on joko pienen suuri yliopistomaakunta tai suurin pieni yliopistomaakunta. Tämä heijastuu väestön koulutusrakenteeseen: maakunnan väestöstä 28,1 prosenttia on korkeakoulutettuja, joka on Pirkanmaan, Varsinais-Suomeen ja Keski-Suomeen verrattuna matala osuus, mutta esimerkiksi Pohjois- ja Etelä-Karjalaan verrattuna korkea osuus. Seututasolla erot ovat kuitenkin valtavia: Kuopion seudulla asuvista 33,2 prosenttia oli korkea-asteen suorittaneita, joka on lähes vastaava osuus kuin Jyväskylässä ja Turussa. Muiden seudun kuntien korkea-koulutettujen osuus jäi suhteellisen matalaksi: Varkauden seudulla väestöstä 25,2 prosenttia oli korkeakoulutettuja ja Ylä-Savon seudulla korkeakoulutettujen osuus jäi 20,7 prosenttiin. Sisä-Savossa ja Koillis-Savossa korkeakoulutettujen osuus jäi alle viidennekseen väestöstä, esimerkiksi Koillis-Savossa väestöstä vain 15 prosentilla oli korkeakoulutus, joka on matalin taso kaikista seuduista.

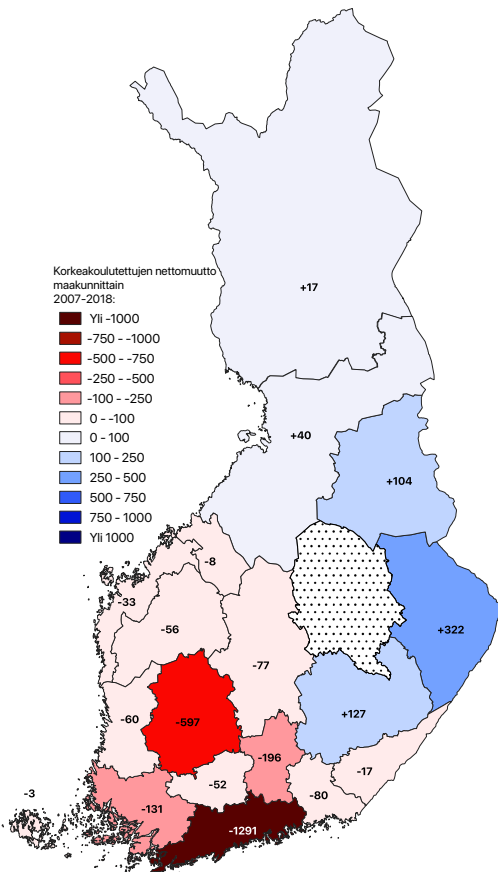

Kuvio 21 Pohjois-Savon ja Pohjois-Savon seutukuntien yli 18-vuotiaan väestön koulutus rakenne 2018

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutus rakenne

Pohjois-Savon maakunnassa toimi sekä kaksi yliopistoa (Itä-Suomen yliopisto ja Taideyliopisto) että kaksi ammattikorkeakoulua (Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Savonia-Ammattikorkeakoulu). Yliopistoissa oli vuonna 2019 yhteensä noin 6 700 opiskelijaa. Taideyliopistossa oli koulutusta vain humanistisilla ja taidealoilla, ja opiskelijoita oli alle 80. Itä-Suomen yliopistossa koulutusta oli 6 eri alalla; kauppa, hallinto ja oikeustieteissä, luonnontieteissä, maa- ja metsätalouseloilla, tietojenkäsittely ja tietoliikenteessä (ICT), terveys- ja hyvinvointialoilla sekä yhteiskunnallisilla aloilla. Selvästi suurin koulutusala oli terveys- ja hyvinvointialat (3 549) ja toiseksi suurimpana yhteiskunnalliset alat (1 068). Vuonna 2018 Pohjois-Savon maakunnassa oli yliopistoissa 1 329 suoritettua tutkintoa. Tutkintoja suoritettiin eniten terveys- ja hyvinvointialoilla (738) ja yhteiskunnallisilla aloilla (216). Pohjois-Savo menettää kuitenkin merkittävän osan korkeakoulutustoiminnan tuomista hyödyistä, sillä vain joka kolmas (34%) yliopistosta valmistunut ja työllistynyt henkilö asui Pohjois-Savossa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

Pohjois-Savossa oli yhteensä lähes 7 000 opiskelijaa ammattikorkeakouluissa vuonna 2019. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelijoita oli kahdella alalla, humanistisilla ja taidealoilla (54) sekä terveys- ja hyvinvointialoilla (117). Savonia-ammattikorkeakoulussa koulutusta oli 8 alalla, jotka ovat humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, maa- ja metsätalouseloilla, palvelualat, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT). Koulutusaloista suurimmat olivat terveys- ja hyvinvointialat (2 178), tekniikan alat (1 875) sekä kauppa, hallinto ja oikeustieteet (1 083). Pohjois-Savon ammattikorkeakouluissa suoritettiin yhteensä 1 452 tutkintoa vuonna 2018. Tutkintoja suoritettiin eniten terveys- ja hyvinvointialoilla (597) sekä tekniikan aloilla (318). 57,1 prosenttia Pohjois-Savon AMK-opiskelijoista asui maakunnassa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

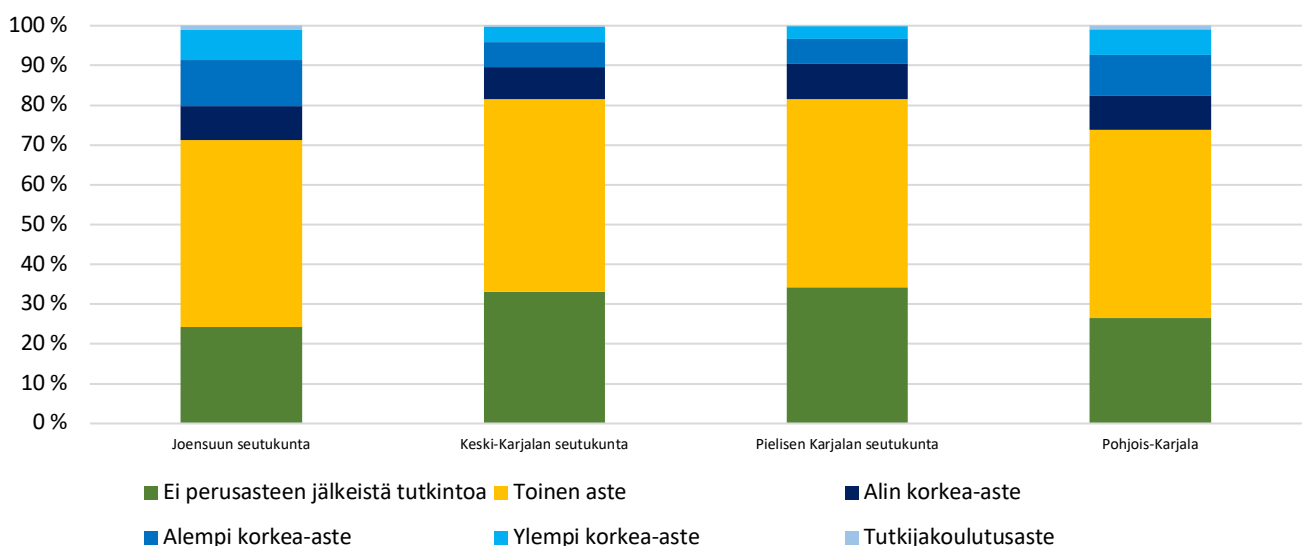
Pohjois-Savo kärsii merkittäviä muuttotappiota maan sisällä korkeakoulutettujen ryhmässä maakunnan koulustoiminnan johdosta. Vuosien 2007-2018 aikana Pohjois-Savo kärsi 1 991 korkeakoulutettua muuttotappiona muulle maalle, lähinnä Uudellemaalle ja Pirkanmaalle. Pohjois-Savo sai kuitenkin maltillista muuttovoittoa etenkin Pohjois-Karjalasta. Muuttotappiot perustuivat etenkin alemman korkea-asteen suorittaneiden muuttoliikkeeseen, joskin myös ylemmän korkea-asteen muuttotappiot olivat merkittäviä. Seuduista etenkin Kuopion seutukunta, jonne koulustoiminta pääasiassa keskittyy, kärsi suurimmat muuttotappiot. Kuopion lisäksi myös Varkauden ja Ylä-Savon seutu kärsivät merkittäviä muuttotappioita etenkin alemman korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä.

Kartta 23 Pohjois-Savon korkeakoulutettujen nettomuuttoliike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

7.3 Pohjois-Karjalan osaamisdynamiikka

Pohjois-Karjalan väestöstä 26,2 prosenttia oli korkeakoulutettuja, joka oli vastaava taso kuin keskimääräisessä maakunnassa, jossa ei ole yliopistotoimintaa. Pohjois-Karjalassa oleva yliopistotoiminta näkyy kuitenkin alueen sisällä merkittävänä erona: Joensuun seudulla korkeakoulutettujen osuus väestöstä on 28,7 prosenttia, verrattuna Pielisen-Karjalan ja Keski-Karjalan 18,5 prosenttiin. Joensuun seudun merkittävästi korkeakoulutustoiminnasta huolimatta korkeakoulutettujen osuus väestöstä jää keskimääräistä korkeakoulukaupunkia matalammaksi. Tätä selittää Joensuun seudun suhteellisen heikko kyky työllistää alueella valmistuvat seudun suhteellisen pienille työmarkkinoille.

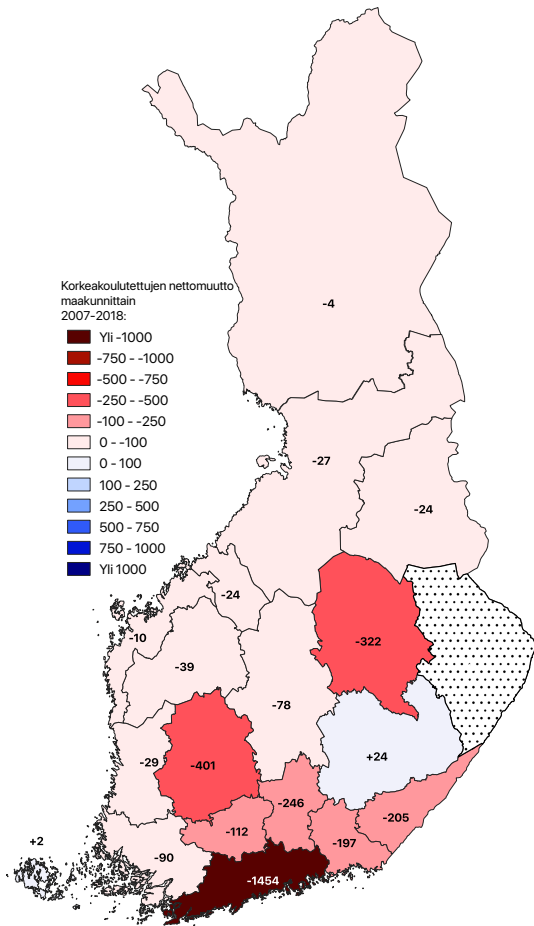
Pohjois-Karjalassa toimi sekä yksi yliopisto (Itä-Suomen yliopisto) että yksi ammattikorkeakoulu (Karelia-ammattikorkeakoulu). Itä-Suomen yliopistossa oli yhteensä hieman alle 8 900 opiskelijaa vuonna 2019. Koulutusaloja oli 7 ja ne ovat humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, maa- ja metsätalousalat, tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) sekä yhteiskunnalliset alat. Aloista suurimmat olivat humanistiset ja taidealat (2 169) sekä kasvatusalat (2 130). Pohjois-Karjalassa tutkinnon suorittaneita oli yliopistossa 1 881 vuonna 2018. Suurin osa tutkinnoista oli kasvatusalalta (642) ja toiseksi eniten humanistisilta ja taidealoilta (372). Kattavan yliopistokoulutustoiminnan haasteena on vastavalmistuneiden korkea poismuuttoalttius: Pohjois-Karjalassa yliopistosta valmistuneista työllisistä vain neljäsosa asui maakunnassa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

Kuvio 22 Pohjois-Karjalan yli 18-vuotiaan väestön koulutusrakenne

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutusrakenne

Karelia-ammattikorkeakoulussa opiskeli vähän alle 3 900 opiskelijaa vuonna 2019. Ammattikorkeakoulussa oli 8 eri koulutusala, jotka ovat humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, maa- ja metsätalousalat, palvelualat, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT). Terveys- ja hyvinvointialat olivat ammattikorkeakoulussa suurin koulutusala (1 398). Ammattikorkeakoulusta suoritettiin yhteensä 717 tutkintoa Pohjois-Karjalassa vuonna 2018. Tutkintoja suoritettiin eniten terveys- ja hyvinvointialoita (318) sekä tekniikan aloilta (132). Toisin kuin Itä-Suomen yliopistosta valmistuneet, Karelia-ammattikoulusta valmistuneista suurin osa jäi asumaan ja työskentelemään Pohjois-Karjalaan valmistumisen jälkeen; viisi vuotta valmistumisen jälkeen 68,8 prosenttia valmistuneista asui Pohjois-Karjalassa.

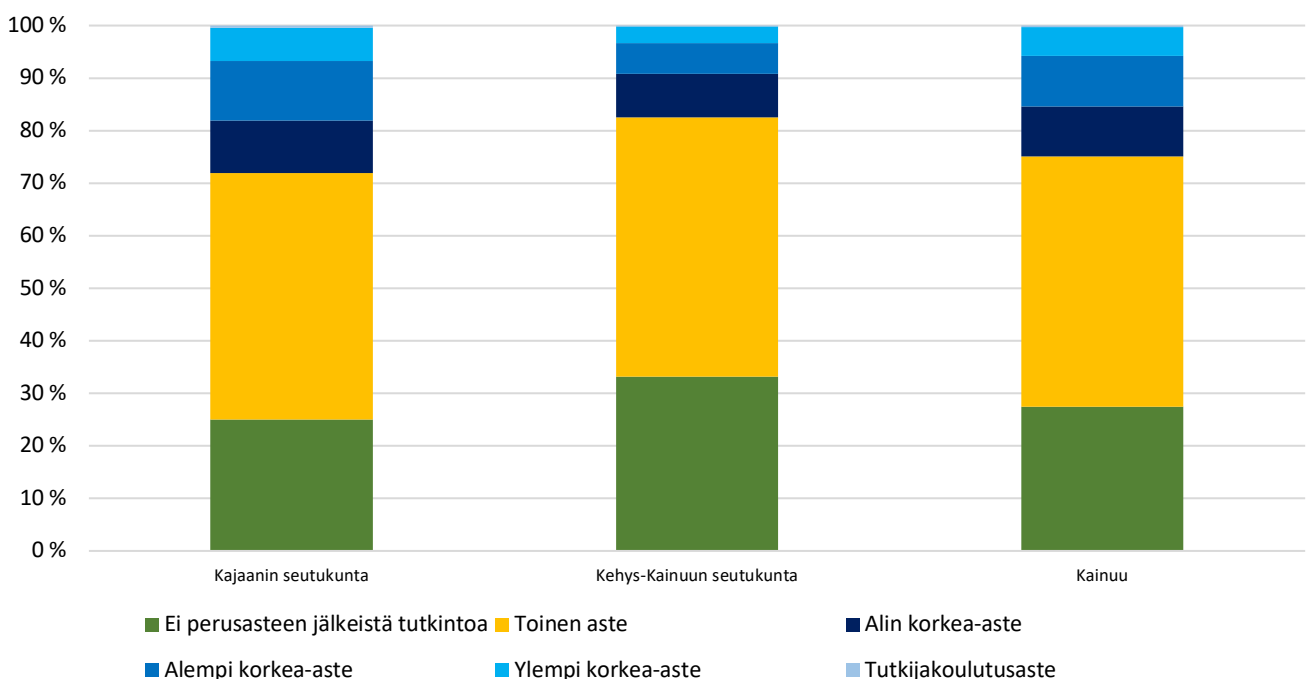

Kartta 24 Pohjois-Karjala korkeakoulutettujen nettomuutto-
liike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muutto-
liike

Erityisesti yliopistosta valmistuneiden korkeiden muuttoalttiuksien johdosta Pohjois-Karjala erittäin suuria muuttotappiota korkeakoulutettujen ryhmässä etenkin suhteessa maakunnan väestöpohjaan. Pohjois-Karjala kärsi vuosien 2007-2018 aikana yhteensä 3 200 korkeakoulutettua henkilöä muuttotappiona muulle maalle, joka on määrällisesti kolmanneksi eniten koko maassa. Merkittävimmät muuttotappiot Pohjois-Karjala kärsi Uudellemaalle, Pirkanmaalle ja Pohjois-Savolle. Pohjois-Karjala ei saanut vuosien 2007-2018 aikana merkittäviä muuttovoittoja yhdestäkään maakunnasta. Muuttotappiot perustuivat kaikkien korkeakoulutettujen ryhmiin, mutta suurimmat muuttotappiot syntyivät ylempään korkea-asteen suorittaneiden muutosta. Käytännössä kaikki maakunnan kärsimät muuttotappiot perustuivat Joensuun seudun muuttotappioihin.

7.4 Kainuun osaamisdynamiikka

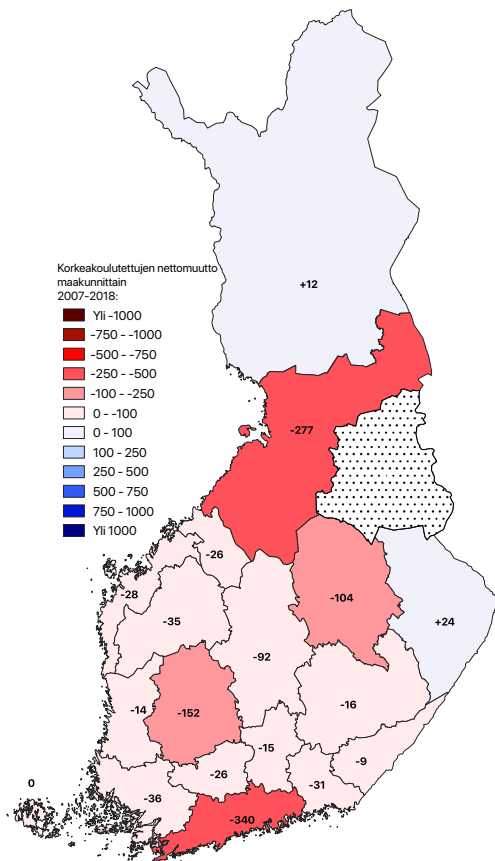
Kainuun maakunnan yli 18-vuotiaasta väestöstä korkea-asteen suorittaneiden osuus jäi ainoana maakuntana alle neljäsosaan: Kainuussa korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli 24,9 prosenttia. Maakunnassa asui erityisen vähän ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneita, kun taas alemman korkea-asteen suorittaneiden osuus ei poikennut merkittävästi muista maakunnista, joista puuttui merkittävä yliopistokoulutustoiminta. Maakunnan väestön matala koulutustaso perustuukin lähinnä rajalliseen koulutustoimintaan maakunnassa sekä maakunnan elinkeinorakenteeseen, joka on poikkeuksellisen painottunut alkutuotantoon. Maakunta koostuu kahdesta seutukunnasta, joiden väestön koulutusrakenteessa on huomattava ero: Kajaanin seudun väestöstä 28,1 prosentilla oli korkea-asteen koulutus, joka vastaa keskimääräistä keskisuurta maakuntakeskusta. Kajaanin seudulla etenkin alemman korkea-asteen suorittaneiden osuus oli korkeahko. Kehys-Kainuun väestöstä vain 17,5 prosentilla oli korkea-asteen koulutus vuonna 2018. Maakunnan seutujen erot perustuvat sekä elinkeinorakenteeseen, että koulutustarjontaan.

Kuvio 23 Kainuun ja Kainuun seutukuntien yli 18-vuotiaan väestön koulutus rakenne 2018

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutus rakenne

Kainuussa ei de facto ole yliopistokoulutustoimintaa, mutta maakunnassa on merkittävää ammattikorkeakoulutustoimintaa. Yhteensä ammattikorkeakouluissa oli Kainuun maakunnassa noin 2 600 opiskelijaa vuonna 2019. Lähes kaikki näistä opiskelijoista opiskeli Kajaanin ammattikorkeakoulussa sen 5 koulutusaloilla. Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat jakautuneet varsin tasaisesti sen koulutusaloille. Suurimmat koulutusalat olivat kuitenkin kauppa-, hallinto ja oikeustieteet (618) sekä tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) (615). Metropolian Ammattikorkeakoulussa oli Kainuussa alle 10 opiskelijaa sen ainoalla koulutusaloilla, terveys- ja hyvinvointialoilla. Vuonna 2018 Kainuun maakunnan ammattikorkeakouluista tutkintoja suoritettiin 408, joista suurin osa oli palvelualoilta (102). Noin puolet (50,3%) Kainuun amk-koulutuksesta valmistuneista ja työllistyneistä asui yhä Kainuussa viisi vuotta valmistumisen jälkeen.

Kainuu kärsi 1 165 korkeakoulutettua henkilöä muuttotappiona maan sisällä vuosien 2007-2018 aikana. Muuttotappiot ovat huomattavia maakunnan väestöpohjaan suhteutettuna, ja perustuivat etenkin alemman korkea-asteen suorittaneiden muuttoihin. Kainuun suuria muuttotappiota selittävät pienet työmarkkinat vastavalmistuneille sekä maakunnan haastava rakennemuutos etenkin tarkastelujakson alussa. Kainuu kärsi suurimmat muuttotappiot Pohjois-Pohjanmaalle ja Uudellemaalle. Muuttotappiot selittyvät etenkin Kajaanin seudun kärsiminä muuttotappioina, Kehys-Kainuun muuttotappiot olivat vähäisiä tarkastelujakson aikana.

Kartta 25 Kainuun korkeakoulutettujen nettomuuttoliike maakunnittain 2007-2018 Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike